

SS JÓZSEF

SZES KÖLTEMÉNYEI

ELSŐ KÖTET

KISS JÓZSEF

ÖSSZES KÖLTEMÉNYEI

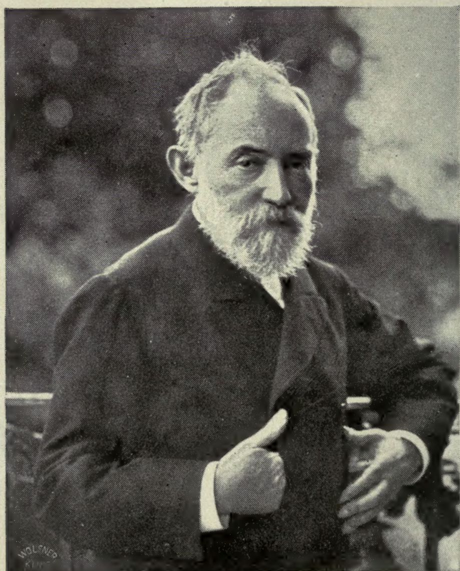
A „Költemények“ 11-ik — a „Mese a varrógépről“ 9-ik — az „Ujabb költemények“ 7-ik kiadása.

Kiss József

ÖSSZES KÖLTEMÉNYEI

MÁSODIK KÖTET ::
1898–1913.

ÁRA 4 K

Hétszer tíz év egy emberélet
Félig elalszod, félig elfecsérled.

Kiss József

KISS JÓZSEF

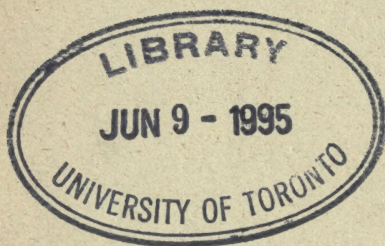
ÖSSZES KÖLTEMÉNYEI

ELSŐ KÖTET

ÖTÖDIK OLCSÓ KIADÁS

BUDAPEST 1914
SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA
VI., Andrássy-út 16.

21—25. ezer.

BUDAPESTI HIRLAP NYOMDÁJA. 11308

Ajánlás.

Nem adatott nékem fennszárnyaló ének,
Zengni daliákat, régi dicsőséget, —
Mélázó honfibú lágy zengzete bongva
Bele nem cseng az én útszéli dalomba.
Akiknek nevére honfi szíve dobban,
Az én árva nevem nincs az ő sorukban,
S hírem, dicsőségem tetszik csak olyannak,
Mint vándor bohócé, akit megtapsolnak,
Midőn ponyvát terít és bukfencet árul
Dologtalan népnek olcsó mulatságul.

Ó pedig szeretlek, én földem, te drága!
Mint talaját a fa, hol elhullt virága.
Lelkem minden szála te hozzád van kötve,
Ugy fogódzik belé áldott, szent rögödbe.
Cordélia-módra szerettelek mindég
És viseltem érted a gúny Nessus-ingét.
Kitagadva jártam időtlen-időkig,
Sajnáltad én tőlem éltető emlőid.

És a merre jártam, vadonról-vadonra,
Kőből volt a virág, fagyból a hegy orma,
És nyomasztó magány, míg a szem elláthat —
Sasok útja, melyen a sas is elfárad . . .

Dadogtam egy-két dalt nyugtalan álmomban,
Félig elkacagtam, félig elzokogtam:
Java része bele veszett a viharba,
Ha felsír, talán az én nótám siratja.
Lassú köny szivárog végig az orcámon,
Nem tudom, de lehet, én is azt sajnálom.
Mi sajnálni való van egy elmúlt álmon?
Mi sajnálni való egy pár letört szárnyon?

Halk bizsergést érzek olykor a szivemben,
Valami megmozdul, amit eltemettem.
Akit eltemettek, magát megbecsűlje,
Fel ne akaródzzék napfényes derűre.
Dalok töredéki! maradjatok nyugton!
Nem sokára, érzem, magam is lenyugszom,
S mi itt félbeszakadt és zaklatott engem,
Majd egy más csillagon talán tovább zengem.

1898, november végén.

KISS JÓZSEF.

KISS JÓZSEF

ÖSSZES KÖLTEMÉNYEI

AZ AGGASTYÁN.

Már megint
Ugy elmerültél álomképeidben,
Hogy a rád bízott marha kárba ment.
Hogy ébren légy, borsón fogsz térdepelni.

PLÁTÓ *(visszalépve)*.

Még a borsón is szépet álmodom.

MADÁCH: AZ EMBER TRAGÉDIÁJA

ELŐHANG.

A csengő vizekről
Mondott mesét dajkám,
Midőn vágyva csüggtem
Mesemondó ajkán.

Volt, hol nem volt, régen
Nagy Meseországban,
Egy szegény királyfi
Elindult magában:
Keresni a forrást,
Melynek vize éltet,
S a ki megízlelte,
Haláltól se félhet;
A csengő vizekből
Egy italra vágyott,
S más viz el nem oltja
Azt a szomjuságot.
Kisérte őt anyja
Félénk biztatása,

(Ah ki hitte volna,
Hogy viszont se lássa!)
Kisérte édes gond
És szerető bánat,
Szivárvány az égen
És a földön árnyak.
Kapott jó tanítást,
A mint illik, utra,
Volt egy földi angyal,
Ki fülébe sugta:

Se jobbra, se balra
Ne tekints, se hátra!
Ne hallgass ellenre,
És ne — jó barátra.
Akárhogy biztatnak,
Akármit igérnek,
Ne fogjon terajtad
Biztatás, igéret.
Te csak menj előre!
Ha ködbe, ha éjbe,
Ha nyomtalan, rémes,
Vadon semmiségbe!

Támadnak mögötted
Zűrzavaros hangok,
Hallani vélsz baljós
Morajt, vészharangot,

Gúnyoló káromlás
Sarkaidhoz tapad,
A neveden szólít
S nem védheted magad.
Kigyó szisszenése
Orvul megfenyeget,
S földalatti dörgés
Ámítja az eget.
Hallani fogsz hangot,
Mintha tengerárnak
Fékevesztett habja
Zúdulna utánad;
Kacajt és üvöltést,
Csörömpölő láncot,
Vélnéd, őrült csoport
Jár mögötted táncot!
Velőd, véred megfagy,
Lélegzeted elfúl,
Szívverésed eláll
A nagy iszonyattúl.
S ha megállod mégis
S nem tekintesz hátra:
Akkor majd megcsendűl
Mögötted egy hárfa,
Bódító, csábító,
Csalogató ének —
Vészesebb a vésznél
Az ifjú szivének.
Mint ha lánypajtások
Össze-összesúgnak,

Vadgalamb módjára
Szerelemről búgnak,
Csevegnek, csattognak,
Csókokat cserélnek:
Oly édes, ingerlő,
Bűbájos az ének.
Néven szólít egy hang,
Ismerős a másik,
Hozzá képzeled egy
Drága arc vonásit,
Mintha édes anyád
Hívó szava volna,
Mintha ifju álmod
Hozzád újra szólna.
Ó ne hallgass rája!
Ó ne fordulj hátra!
Igézet az egész —
Hazudik a hárfa!
Te csak menj előre,
Ha ködbe, ha éjbe,
Ha nyomtalan, rémes,
Vadon semmiségbe!

Százan elindultak,
Célhoz nem ért egy se,
Talán szerencsésebb,
Boldogabb leszesz te!
Fekete fürteid
Őszbe csavarodnak,

Hosszabb lesz az éjjel,
Rövidebb lesz a nap.
Elszáll ifjuságod
Halkan, észrevétlen,
Csak a lelked ragyog
Még a régi fényben!
Süket éjszakába
Előre világit,
Túl ködön, homályon
Vetve fénysugárit.

Megszólnak a bölcsek:
„Ó te balga! balga!
Fárasztó utadnak
Sohsem lesz jutalma;
Mert a mit te kergetsz,
Puszta árnyék, álom —
A csengő vizekhez
Nem visz földi lábnyom.
A forrás, a melytől
A szemek megnyilnak,
Nem itt van, de tulsó
Határán a sírnak!“
Ez se bántson téged!
Te csak menj előre!
Nem a ki bizott —, ki
Nem bizott, a dőre!
Szelid nyájas szóval
Csitítsad el őket:

A bölcs józanságot
S józan kétkedőket:
„Ha álom is — mindegy!
Dicső, szép álomnak:
Boldogok, kik soká
És szépet álmodnak!“

* * *

Volt, hol nem volt, régen
Nagy Meseországban,
Egy szegény királyfi
Elindult magában . . . .

TRAGÉDIÁK.

Azok a néma nagy tragédiák,
Hol vér nem foly, csak titkos könny pereg
Vad örvényt rejt a síma felszín mélye,
Megoldás nincs — se bűn — csak bűnhödése,
Ó azok sujtók mindenek felett.

Van nekem is egy! Oly bús, megrázó,
Hogy ahhoz foghatót én nem tudok:
De ennek dalban sorját sohsem ejtem,
Egy percem van csak, a mikor felejtem,
S ez az, midőn tinéktek dalolok.

EGY SÍR.

Valahol messze,
Valaha régen,
Megástak egy sírt
Temető-szélen.
Fája elsüppedt,
Hantja behorpadt,
Ki nyugszik ottan,
Azt én tudom csak —
Én tudom csak.

Nem jártam arra,
De oda szállnék;
Nem láttam soha,
De rátalálnék:
Valami titkos
Erő él bennem,
Az megmondaná:
Merre kell mennem —
Merre kell mennem.

Te alszol ottan,
Édes jó anyám!...
Kietlen gond közt,
Sivár éjszakán —
Ha éltem sorát
Meghányom-vetem:
Hej, azt a sírt be
Meg is könnyezem —
Be megkönnyezem!

RAB ASSZONY.

Viszik a rab asszonyt a bírák elébe:
„Ülj le, te rab asszony, a vallató székre!“ —
Suhogó selyembe, talpig feketébe,
Ugy lép a rab asszony a bírák elébe.

„Rekettyés tövében, süppedő avarban,
Szent Iván napjára, harmatos hajnalban
Halva lelték urad — kés szivébe mártva:
Ismered ezt a kést, Nemes Nagy Zsuzsánna?“

„Ismerem, ismerem! Esztendeje nyáron
Nagy Oláhországból hozta mátkapárom,
Rubinttal, gyémánttal a nyele kirakva,
Babonás hit ellen — én kértem ... ő adta! ...
Arany idők jártak! . . . Kertem rózsafája
Akkor állt, akkor volt teljes virágjába'.“

Suttogásba olvad csengése szavának,
Rokolyája selymén tünődve babrálgat,
Megyeház ablakán a verőfény árja
Betör és odatűz bársony homlokára,

Bársony homlokára, fiatal arcára,
Széküllő bíráknak szomoruságára . . .
Hozzá nyájas szóval fordulnak, úgy kérik:
„Mondja el, kegyelmed, eleitől végig“.

Föláll a rab asszony, mint a nádszál, lenge,
Bánatosan tekint körül a terembe'.
„. . . Hushagyón hirdettek, husvétkor eskettek.
Egy hétre, kettőre száz hírt rebesgettek.
Amerre csak jártam, amerre csak keltem,
Szánó pillantással kisérgettek engem.
Jöttek a szomszédok: Zsuzsikám! tubicám!
Csapodár az ember, csapodár mind a hány.
Ez egyik azt mondta: Eszem a szépséged!
A másik azt mondta: Nem érdemel téged.
Megkönyörült rajtam végtére valaki,
Szivembe nyilaltak öldöklő szavai:
„Gyümölcsös kertednek tolvaj megszedője:
Alszegi Borbála — régi szeretője.“

Jött az uram este csókszomjas ajakkal,
Elfordultam tőle sértő iszonyattal:
„Hogyha minden tenger vize rád zúdulna,
Hogyha minden felhő zápora rád hullna,
Egyebet se tenne, csak tégedet mosna:
Attól az asszonytól tisztára nem mosna!“

Bokát-verő hajam kezére csavarta,
Liliom-vállamat fogával megmarta,

Végesvégig hurcolt cselédim láttára,
Házból az udvarra, udvarról a házba;
Homlokom a padlót véresre sikálta:
Mind nem fájt, csak *egy* fájt: Alszegi Borbála!

Odahagytam éjjel az özvegyi ágyat,
Felhuztam kopogós karmazsin csizmámat,
Befüztem aranyos, drága vállfüzőmet,
Felkötém sávolyos török keszkenőmet,
Kebelembe rejtém rubintos kis késem . . .
Alszegi Borbála! Most vigyázz! légy résen!

Csali patak partján ott alant, ott alant,
Párosan turbékol a galamb — vadgalamb!
Én is oda tarték, rekettyés aljába,
Nekem is kedves ám vadgalamb bugása!
Én istenem! Mért is vetemedtem arra,
Hogy én lesbe álljak, mint valami vadra!
Szeretője helyett — iszonyú halálra —
Rubintos kis késem uramat találta.
Megvédte testével — a ki nem érdemli . . .
Én — a megalázott! engem nem véd senki.

Minden gazdagságom oda adnám érte,
Minden búcsút, oltárt sorba járnék érte:
Hogyha verne, verne — még egyszer fölkelne
Fiatal életem egyetlen szerelme!“

ÁBRÁND.

Beteg vagyok, egy ábránd betege,
Egy álom bánt, és nem birok vele.
Szép szőke lyány simítja homlokom,
Tán azért oly szép, a mit álmodom.

Szeretnék boldog lenni és szabad —
Fölengedni egy enyhébb ég alatt!
Kék tenger partján, őserdők tövén
Szellős tanyám oda építeném.

A parti föveny lenne szőnyegem,
Mily lágy pihenés esnék ott nekem!
Sütkérezném az éltető napon,
Elandalgnék a változó habon.

És mikor feltajtékzik a dagály,
S a lágy moraj zugó robajra vál:
Egy dalt dobnék a hullámharcba én —
Legszebb dalomat akkor zengeném!

Mint virágágyon elszálló árnyék,
Egy hang a multból vegyülne tán még
A dalba — egy borongó bús akkord,
Mely szárnyán kínt és gyűlöletet hord.

Egy hang a multból! — Édes istenem!
Hisz ez a mult most a jelen nekem,
Melynek nyomását — bármint akarom —
A lelkemről le nem hazudhatom.

Ó simítsd, simítsd izzó fejemet,
S ne töprengj kuszált szavaim felett,
Ne hajts rá, gyermek! bohó e beszéd —
Megértve tán el sem felejtenéd.

Pedig feledni: ó ez a titok,
Mely körül üdv és boldogság forog,
Lányka szerelmét, a költő dalát,
S a szív elfelejti maga-magát!

Ó gyülölj te is, mint a többiek!
Az én utam már lefelé vezet.
Bukót elhagyni emberi erény,
Mért csüggnél te az álmok emberén?

Tied az élet, a tavasz, a vágy!
Enyém az álom s az is cserbe hágy.
Ma elvisz, hol a tavasz csókja hull'
S holnap tán már alszom álmatlanul!

EGY KÉPPEL.

Ó értetek *meghalt,* mi érte *szenvedünk:*
A bolygó Ahasvér élettörténetünk.

A bolygó Ahasvér uj házad tüzéhez
Krisztus képét küldi ajándokul néked.

E képen még alszik a vád s a kor dühe,
A töviskoszoru álom — több semmise;

És álom a kereszt, a sebző vasszegek:
— Nem álom a béke, mely e képen lebeg.

Távol uj körödbe vidd ezt magaddal el,
Háztüzed e dallal költő avatja fel.

Legyen e kép sorsod, ha feltalálható:
Tövis, kereszt: álom, s a béke csak — való!

EGY REF. LELKÉSZ EMLÉKEZETE.

Te is ledőltél hát nyugodni —
Egy bölcscsel ismét kevesebb.
Halálodról a hírt olvasva,
Kezemben ím a lap remeg.
Majd páros köny gördül orcámra:
A gyász és önvád ikrei —
Hogy — gyermekkorom ősz barátja,
El tudtalak felejteni!

Lelkemben, mint varázsütésre,
Egy tűnt világ csodája kél,
És tisztes arcod ujra éled
Neved komor betűinél.
Te ősz fejeddel: én szeghajjal
A célnál te: indulva én —
Oly vonzó e kép, mit a távol
Mint oszló ködöt hajt felém.

— A felvég szélső háza paplak,
Környéke árnyas, illatos; —
Mi távol az Alvégen laktunk
A korcsmaházban, mely zajos.
Anyám ünneplőt ölte rám és
Az útra egy csókot adott,
Intvén, hogy emberségtudással
Kezeljem majd a — kalapot.

És mentem büszkén, mint a sajka
Virágos part közt szabadon,
Szivemben tarka gyermekábránd
És üde tavasz arcomon,
A nagy utcán haladva végig,
Gyakran repültek gúny s kövek:
„Nézzétek csak, hogy milyen kényes
És cifra a zsidó gyerek!“

Ismertek a falu kutyái:
Uszíták bár, de hasztalan!
Megnyaldosák kis kezeimet
És hagytak menni utamon.
A tiszteletesék Vidáma
Farkat csóvált s ugrándozott,
Midőn hajóm, sok vészt leküzdve,
A csendes révbe befutott.

Ó csendes rév! ó békés hajlék!
A Felvégen hársfák alatt!

Mig kő kövön marad faladból,
A fecskék el ne hagyjanak!
Kis fecskéd voltam én is egykor,
Lelkem szárnyakra itt kapott,
A vén sas elvitt oda, hol az
Örök hajnal, a hír ragyog.

A könyves szoba rejtélyében
Csodás, igéző volt a lég:
Pálmák hajlongtak, cédrus lengett
S a mirrha úgy illatozék.
Távolban Jefta lánya zenge
És sírt a táj hattyúdalán . . .
— Folyt, folyt a szó az ősz pap ajkin
S szivemben kép kelt kép után.

Makabi harca, Zrinyi vége,
A győzelem és a halál:
Szavánál magasabb nemtőre
Tudom, hogy sohasem talál.
A prófétákról hogyha szólott,
Előttem állt a mintakép:
Kék égbe nyúló havas hegycsúcs,
Min a nap végsugára ég.

A tiszteletes nagy asszonyom
Meg künn a tornácon lesett
Fehér cipóval, nyájas arccal,
Mint a testté vált szeretet,

Majd közbefogva, mint nagy embert,
Kikisértek a kapuig,
És mondták százszor, hogy anyámat
(A korcsmárosnét!) tisztelik.

Ó jó anyám, minő örömmel
Fogadtad szived gyermekét!
Midőn lengetve kölcsönkönyvem,
Kitárt karodba sieték.
Lihegve, lángzó arccal égtem
Kalandim elbeszélleni,
De hallgaték a bántalmakról —
Ó, mert ez fájt volna neki!

Vaj' áll még az alvégi csárda?
És zajos-e, mint egykoron?
A paplakban hogy foly az élet?
Virít a hárs az udvaron?
Oly jók, szelídek a kutyák még?
Dobálnak-é a gyermekek?
S a bakter a zsidókat most is
Az orrukról ismeri meg?

Ha most betérnék kis falunkba
Sok hosszu, kinos év után,
A megviselt, üzött vándorban
Egy lélek sem ismerne rám.
A korcsmárosné alszik régen,
Ágyát az irgalom veté:
Nehány arasz temetőszélen —
Jól alszik ott a zsidóné!

Te mondtál áldást sírhalmára,
Megáldom érte nyughelyed:
Hogy legyen álmod, jó öreg te!
Oly csöndes, mint volt életed.
Bár elfeledhetélek eddig,
Ezentúl képed fennragyog:
A harcban elvesztem az élőt,
De a halott — kisérni fog!

DE PROFUNDIS.

1875.

I.

Még biborpír futja el arcát
Sikamlós szónak hallatán,
Még igaz láng ég szép szemében
És igaz csók ég ajakán.

Pihegő keble nem hazugság,
Nem művészet a kéj heve,
És teste lázas vonaglása
Egy istent megőrjítene.

Még nincs eloltva az édes szomj,
A serleg még telisteli,
S a mámor rózsaszín varázsa
Föleszmélni nem engedi.

Még ragyog büszke szépségében.
Még eseng szerelem után,
S még nem tudja, hogy el van veszve
A boldogtalan szép leány!

II.

Szegény vak fiú veri a zongorát.
A hangszer édes, ábrándos hangot ád.

De vad bacchanalba vesznek hangjai,
Ábrándos dalra itt ki hallgatna, ki?

Tikkasztó a lég — fűszeres a pára,
Elfonnyad tőle a kéjek leánya.

Hajrá, föl táncra! vad énekre, dalra!
Virághervadás nagy ünnepe van ma.

Sugár, karcsu derék hajlik csábosan,
Alak alak után ingerlőn suhan.

Uszály föllebben, lepel elsikamlik,
Taps-zápor, kacaj kavarogva zajlik.

S kinek átjátszik sötét világába
Az őrült mámor kábitó varázsa,

Mig egész lényét hevűlet futja át:
Szegény vak! egyre veri a zongorát.

III.

A mámor rózsás kertiben-e?
Tiltott gyönyör tündértaván?
Mit tudom, hol? Mit tudom merre?
Találkoztak és szerelemre
Gyúlt a szép, de bűnös leány.

A férfinak volt mázas szója,
Tán egyebe sem — úgy lehet;
S első édes találkozóra
Ébredt a lány szörnyű valóra,
Megtudta, ah! hogy — elveszett.

IV.

Liza mi lelt? Liza mi bánt?
Ejts, gyermekem, egy szót.
Szabassak új selyemruhát?
Hivassam a szabót?

Akarsz kocsizni? — Fogatok.
Csapjunk-e bált ma? — Jó.
Szerén, Malvin kisasszonyok,
Nézzék csak, a bohó! . . .

Eltemeti fejét s zokog
Kinos-keservesen.
Szerén, Malvin kisasszonyok
Kacagják csendesen.

V.

Mi kell? Mi bántja? Mire vágyik?
Irgalmas halál! te tudod.
Ha lecsukhatná szempilláit
S hihetné, hogy csak álmodott!

Hogy álom volt a kurta mámor,
Melyre undorral visszanéz,
Ifjuság, élet, közel s távol,
Hogy álom, álom az egész.

Ó csak egy ne! Ne legyen álom
Az ifju képe, kit szeret
Ez édes-kínos boldogságtól
Egy világért nem válna meg.

Elsüllyedne nagy szégyenében,
Ha rá veti tekintetét,
És e nélkül ah, érzi mélyen,
A nagy mindenség oly setét.

Ott ül mogorva némaságban
A neszfogó lágy szőnyegen,
Körötte kéjes félhomály van
S ő nézi, nézi mereven.

Szétomló fürtit öntudatlan
Borzolja puha kis keze,
S lelkén mint álom halkan, halkan
Átsuhan egész élete.

Egy hánytvetett, eltiprott élet,
Mit számon nem kér senkise,
És örök egyedüliségnek
Bús árnya, átka födi be.

Levél, mely elszakadt az ágtól
És ág és levél elveszett —
Ó egyformák mind, mind e százszor
Elsóhajtott történetek! . . .

Mi ejtett tőrbe? azt nem kérdik.
Élvvágy vagy éhség — egyre megy!
Bukj' el végképp — ha buktál félig,
A tiltó kard már ott lebeg

S a cherub dörgi: vissza, vissza! . . .
. . . . A lányka fölállt csöndesen:
„Szerelmem hű, önzetlen, tiszta —
És én a harcot fölveszem!"

VI.

Követő árnyad
Akarok lenni,
Ellesem vágyad
Névtelenül.
Ne kössön semmi!

Szolgálód lenni
Vágyom egyedül.

Gázolj el engem,
Mert én szeretlek,
Eltiprott lelkem
Úgy is megáld;
Viszonszerelmet
Tőled nem esdek —
Adj, ó adj halált!

Élet és mámor
Nekem mit érnek!
Átkozlak százszor,
Balvégzetem;
Ne gúnyolj ... érted
A vezeklésnek
Kínját szenvedem.

VII.

Letépte magáról a bársony cafrangot,
A vérdíjas ékszert messze dobá;
Suhanva mint árnyék, falhosszant sikamlott,
Nem tudva, nem kérdve: merre, hová?

Pillái ernyőjét félénken emelte
És dac ragyogott alóluk elé,
Tétova léptit egy eszme vezette
Tisztább világok ábrándja felé.

Zilálva kapott a dülő szél hajába
A végtelen utcák tömkelegén,
És messze mögötte maradt el a lárma,
És messze maradt a pompa, a fény.

Aléltan vonult meg egy kapu mélyébe,
S álom s árnyék védte a rejtezőt,
Csillag után csillag lopódzott az égre, —
Vaj' lesz-e csillag, mely kisérje őt?

VIII.

Ó bájos, édes, ind legenda!
Mahadő
Földre jő
S tűzön át,
Lángon át
Gyarló nőt
Égbe vált:
Csak Indiákon eshetett a'!
Csak virágisten lehetett a'!

Ha napjainkban földre szállna
Mahadő,
Lelne ő
— Úgy mint rég —
Ma is még
Sárba lenn
Égi fényt:
De fényes arca gyászra válna,
Tán gyönge volna, hogy megváltsa!

IX.

Ében haja selymét hajdan rózsa, ámbra
Tette illatossá — most füst, széngőz járja.
Mit ingerlőbbé tőn bodor csipke habja,
Vállai hamvát most daróc takargatja.
Parányi lábait — férfiak vesztője! —
Bújtatja formátlan, otromba cipőbe!
Két keze, két karja — gyönyörök tanyája —
Most etető lúggal a pallót sikálja.
Puha gyönge bőrét hagyja önszántából,
Hogy fújja szél, marja fagy és mossa zápor.
S a mint lépcsőn le-fel vonszol súlyos terhet,
Meggörnyed alatta a sylphidi termet.
Istenkisértés a mindennapi dolga,
Testet-lelket ölő — de nem panaszolja!
Tűr méltatlan bánást, gáncsot és szidalmat.
Megpirító célzást, orgyilkos gúnyt — s hallgat.
Ál-erény tapossa: elszorúl a jajtúl,
Vonaglik a lelke s mégis — föl nem jajdul! . . .
Csak mikor a fáradt, halk éjfél leszállott,
S a végtelen űrből miriád világok
Fényüszköt dobnak a végtelen sötétbe:
Szivárog szomorún könyre-köny szemébe,
Aki a csillagok pályáját kimérte,
Tudja: nem magáért hull a könye, de *értte*,
Kit fényövvel övez kínban fogant vágya;
S mikor kimerülten dűl a kemény ágyra
S szemhéját lefogja az álom lágy moha
Lemondást rebegnek ajki: „Soha! Soha!“

X.

Mi bajod, Liza? — Arcod oly sápadt,
Szemeid lángja elhaló, bágyadt,
Lépted oly ingó, mint szélben az ág...
Hova cipelnéd a terhet odább?
Vigyázz!... Leroskadsz itt a lépcsőfokon.
        Kórházba, Liza!
        Kórházba, Liza!
Az végzeted s az emberi irgalom.

Reszketsz a komor éjféli képtől?
A hideg, rideg ápoló kéztől?
Nem, nem! Nem attól!... Más az, mi aggaszt:
Elárulhatná egy szód, egy hang azt,
Mi büszkén emel és ismét porba nyom...
        Kórházba, Liza!
        Kórházba, Liza!
Az végzeted s az emberi irgalom.

Meghalni vágynál?... Küzködők álma!...
Ha rajtunk ah! s nem az égen állna.
Meghalni könnyü — de az ut, az ut,
Mely a nyugasztó csöndes révbe fut,
Hej, soknak oly nehéz, keserü nagyon...
        Kórházba, Liza!
        Kórházba, Liza!
Az végzeted s az emberi irgalom.

Minek habozni? És késni minek?
Homlokod izzó s hogy ráz a hideg!

Ki nem kerülöd, lásd, nincs arra mód!
Kiépülsz ... otthagyod ... s elébb utóbb
Megint csak odajutsz, oda egy napon:
Kórházba, Liza!
Kórházba, Liza!
Az végzeted s az emberi irgalom.

XI.

S a vége? Tán nincs is. És ha van:
Jobb lenne tán el se mondanom.
Egy este — őszi est volt — száraz,
Hideg szél söpré az utcákat,
A légszesz kékes félhold-lángja
Szokatlan fényesen világla,
Az ég derült, — az utca sarka
Egymásba rontó néptől tarka.
Divat még nincs — csak szines képen,
Monaszterly Párisból épen
Most hozza, — mint tavaszt a fecske;
De egy-egy finnyásabb kezecske
A „season"-t siettetni vélve,
— Mi más sarkallná ily merényre? —
Már karmantyúba bújt; s a téli
Kabát (a dandy még kiméli)
Sürűbben feketélik egyre,
Miként ha felhő ereszkedne:
Egy este hát — mi haszna huznám? —
Látták Lizát a Váci-utcán.

Lassan, mélázva lépdelt végig,
Vagy botorkált — mikéntha léptit
Súlyos bilincsek korlátoznák,
Vagy mintha drága „isten hozzád“
Hangjára hátra figyelmezne,
Elkóborogva messze, messze...
Kissé kopottas... rongyos... tépett...
Mit keres itt? — Nyilván eltévedt.
Ah, a kétségb'esés oly bamba:
Jött úgy, hogy maga sem akarta.
Még mindig szép, de más egészen:
Egy idyll téli szinezésben,
A *víg* daleszme *mollra* írva,
Virág, mely emlékeztet sírra.

Igy látták *őt* — *ő* mit se látott.
De mégis... sarkon... ott megállott
Egy kirakat előtt és nézte — —
Nem Kashmir selyme, Körmöc érce,
Nem Brüsszel pókháló varázsa,
(Mely annyi üdvnek sirját ássa!)
Sem szőrme bolyhos, — köntös télre,
(Pedig hej az is de ráférne!)
Mindezekből így semmi, semmi
Nem tudná őt most érdekelni!
A hol megállt: az ablakráma
Neki tündéribb panoráma.
Sugár palackok tornyosodva
— Fejük ezüst, mint Alpes orma —

Merengve néznek le a mélybe
Hús-halmok, hegyek tömegére.
Itt fölszelt sódar bibor-bársony,
Amott piruló malac nyárson,
Aranyos tón halszörnyek úszva,
Kenyér ropogós rózsadúccal,
Inyencnek őzcomb, vadkan, fácány,
Éhesnek százszor bűvös látvány —
Ezer egy éj tündérmeséi! ...

S a szegény nő ott áll és nézi.
Előre hajlik öntudatlan,
Hogy a csodát láthassa jobban,
Ó ha ki ezt a nézést látná:
Lelkébe furakodnék váddá,
Kisértné, tépné, ébren, alva,
Nem izlenék többé falatja.
Kialvó fény volt még csak nyomban
S im hirtelen most lángra lobban,
És lángja fokozódik lázzá,
Mikéntha tüzét pokol szitná.
A szem fehére nő, kitágul
Sorvasztó, tépő, maró vágytul.
Ki féllábbal már túl a réven:
Haldokló néz így végpercében,
Midőn a lét összes keserve
Kidermed egy dúlt tekintetbe',
Hol egy sugárba együvé foly
Fohász és kárhozat és téboly.

Ó mindez megvan e szemekben,
De még százszorta rémesebben.
Ó irtózat! nevezni néven:
Im itt ez asszony meghal éhen
S körötte járnak, kelnek, élnek,
Hajhásznak örömet és élvet!

Csak áll, csak néz . . . Maróbb szél támad,
Nekiesik gyér foszlányának,
Fejkendőjét nyakába tolja
Megoldott fürtit szétborzolja,
S ő csak áll, néz, hajol előbbre,
Vonja a csalkép bűverője
Közelb, közelb . . . Forró lehétül
A hideg kristály elsötétül
És sürü gyöngyök fátyolt szőnek
Irígy lapján az ellenzőnek,
Hogy ijedten kap a szemébe',
Nem annak veszett-é el fénye?
Nem arra sűrüdött-e hályog,
Elfödni e boldog világot? . . .

És most — mi volt ez? . . . A vad orvul
Igy tör zsákmányra a bokorbul,
Miként e kar, a dermedt, lankadt,
Most nekilendül az ablaknak.
— Ha bezuzná! — Egek, mily eszme!
Ah, úgy is, akkor is elveszne.
Tolvaj! tolvaj! . . . Már szinte hallja,
Hogy űzik, hajtják vad robajjal

Saroktól sarkig, térről térre,
Elébe mint kerülnek végre,
A törvényszolga mint faggatja...
És — gyáván összecsuklik karja.
Csak ujja símul végig lengén
A ráma homályos üvegjén
Törülgeti, babrálva hosszan...
És olykor ajka meg-megmoccan
Önkénytelen — elandalodva —
Mint csecsemőé, mikor anyja
Emlőit *álmában* majszolja...

S im jő egy úr — már kissé éltes,
Külsője elegáns és ékes,
Billegve járdal... Térdcsuklója
Miként ha pántlikából volna.
A hova lép, száz illat terjed
Tán fölszagolt egy egész kertet?
Egyszerre néz előre, hátra,
S meg nem botlik — csodák csodája!
Egy pillantással méri végig
Az aszfalt tündéri vidékit,
S minden szép nő s minden kirakat
Neki tüstént szemébe akad.
Ő itt az úr... ez birodalma!
Hon van — akár az utca-szalma.
S im fordul balra, fordul jobbra
S az éhség, inség néma szobra
Előtt megáll műértő képpel —
Vizsgálva monoklis szemével,

E szem . . . ez alkat . . . e vonások . . .
E szituáció! — Világos!
Ily arccal csak az erény szenved.
A bűn viselne bársonyt, selymet!
Hm! — Sejté: ma kalandja lészen —
Egy asszony, aki meghal éhen —
Minő szerencse! . . . Milyen haut goût!
S most hirtelen hozzája fordul —
Egy szó . . . elég, a nőt megrázni . . .

És Liza nem birt ellenállni.

DALAIM.

I.

Enyém a dal, mely költöző madárként
Kóvályog az égen,
Azok a tördelt, szomorú hangok
Oly kedvesek nékem.

Azok a tördelt, szomorú hangok
Egy élet átkáról regélnek,
De mig szól a dal, én magam sem hiszem
Többnek, mint regének.

II.

Ó adjatok innom Lethe vizébűl,
Aludni szeretnék, oly álmos vagyok,
A mámoritalra lelkem kibékűl,
És pihenést lelnek e roncsolt tagok.

Kicsinylő mellőzés eltipró gúnyja,
S mit a bántó gőg tép: a miljó sebet:
Csak legyen e két szem egyszer behúnyva:
E bohó szív mindent megbocsát, feled.

De mégse, nem! . . . Aludni még korán van!
Álomra hanyatló pillák ti, ne még! . . .
Elébb hadd lássák északfény-pompában
Ragyogni lelkem mély költészetét.

Bódító virágból kötöm füzérem,
Munkába veszítek majd éjet-napot,
S rideg, száműzött királynál büszkébben
Odadobom nektek — aztán meghalok.

KRISZTUS.

A szent Kálvária tövében,
A völgybe' mélyen,
Kis zsúpfedett ház csöndje nékem
Most menedékem.
Ha kél a hajnal, arcán rózsafátyol,
Felém ragyog a fényes glóriából
A mi urunk Jézus Krisztus.

Együgyü szív s vágyó ihlettel,
Kontár ecsettel,
Falusi piktor remekelt régen
Ezen a képen.
Dér, zápor lemosta róla a színt,
De szeme él s jósággal rám tekint
A mi urunk Jézus Krisztus.

Ó mi boldog is vagy te itten,
Kiszenvedt isten!
A lét zajából ide nem hat
Csak dal és illat.
A csapkodó árnak erre nincs utja,
És elhal a jaj, mire ide jutna . . .
Ó mi urunk Jézus Krisztus!

A hol én jártam, a világ, lásd,
Be más ott, be más!
De mért is szólok erről néked?
Te jól ismered!
Pharizeus — mint rég — van most is elég,
A nép üvölt... Pilátus mossa kezét...
Ó mi urunk Jézus Krisztus!

S mely űzött kínra, kínhalálra:
Még egyre járja
Az ős nyomorról a régi dal!
S késik a vihar,
Megifjítni a satnya mindenséget:
Nyomor, gyülölség mikor ér már véget?
Ó mi urunk Jézus Krisztus!

BETEGEN.

Vigyetek ki a hunyó napsugárra,
Fektessetek arccal napnyugat felé:
Lássam, mint gyúl ki a fenyvesek árnya,
Mielőtt az éjjel végkép elnyelé.

Ne higyjétek, hogy félek tán az éjtől,
Ó de a napot — azt úgy szeretem!
Kivettem részem bőven a sötétből
És sugár csak alig jutott nekem.

Azok a távol kékellő hegyormok . . .
A fogas bércek . . . ah, ott szép lehet!
Egy titkos vágy mindig távolba vonzott,
Váltig készültem, hogy majd elmegyek.

Sőt egész éltem nem is volt egyéb tán:
Egy kínos készülődés — semmi több:
És ismeretlen partok délibábján
Most hamarabb, mint hittem, kikötök.

Thalatta! Légy üdvöz, kietlen semmi!
Hullámid moraja már fülembe csap.
Nem az bánt engem, hogy menni kell, menni —
Az fáj csak, hogy dalom is csonkán marad.

KELETIEK.

PERSA.

Utszéli koldus eldicsekedett:
Az ebtől engem ti ne féltsetek,
Én oly bűbájos mondókát tudok,
Meghunyászkodnak rá a kuvaszok.
S darócát az első eb megtépte . . .
De ügyét a koldus imigy védte:
A mondókám — szólt, — az csalhatatlan,
Csak *időm* nem volt, hogy elmondhassam. —

És Dzselaleddin sóhajtott nagyot:
— A dallal én is, én is így vagyok.
Tudok én dalt búra, búbánatra,
Borús éjre, fogyatékos napra!
Tudok én dalt hasadó szivekre,
Melytől nincs seb, hogy be ne hegedne!
Tudok én dalt, vakmerőt, gyöngédet,
Beillenék altató mesének,
Dalt, a melyre a sors szilaj ebe
Feledi, hogy marnia kellene
S megjuhászodva nyalja kezemet . . .
De — én istenem! — mitevő legyek,
Mikor nyugtom, békém nincsen egy percnyi,
A csititó dalt elénekelni?!

A CSÓK.

Juszuf, a költő, hármat szeretett:
A dalt, a lányt és a kerevetet.

A lány legyen ifju, — a kerevet,
Ha puha, akár régi is lehet.

A lány legyen tüzes s a dal, ha szól
Ne rúgja ki a földet láb alól.

Juszuf bölcsesége ilyenforma volt. —
Egyszer egy ifju jött hozzá és szólt:

Juszuf ibn Ali, mester! Im egy dalt
Hozék, hogy bíráld, nem hogy magasztald.

Együgyű szívvel irtam, — te tudod:
Mit ér, mit nem ér az ilyen dolog.

És Juszuf szavába vágott: „Elég!
Vershez nem kell előljáró beszéd.

Olvass!“ — És az ifju halk, elfogott
Hangon, növekvő hévvel olvasott:

*

Tubafa virága, bülbül édes titka:
Ó csók! miben vagyon édességed nyitja?

Tubafa leveli csöngnek-bongnak, szólnak,
Ó de csattanása édesebb a csóknak.

Hetedik mennyország csöndes éjszakákon
Le-leszáll és lánykám ajkán megtalálom.

Olthatatlan szomjuság oltója, szítója:
Gyönyör vagy, halál vagy, szerelemnek csókja!

*

Egyszerre nesz — ki az? — a költő int,
Elhallgat az ifju és föltekint.

Az ajtófüggöny szétnyil sebtibe
S Leila szökell bé, Juszuf kedvese.

S mint a dzsin, ki áldozatára csap,
Édes költője ajkihoz tapadt.

Csókolja hosszan, némán, édesen,
Kábultan áll az ifju — mit tegyen?

Hurikra gondol, véli álmodik,
Végre egy hang üti meg füleit.

Juszuf szólalt meg — kedvese fejét
Redős leplébe elrejtve elébb:

„Allah lényét ne fürkészd, csak imádd!
S a csókot gyakorold s ne magyarázd.“

KÉPZELT UTAZÁS.

Izzó egéről a fényes Keletnek
S csodáiról beszélj, — én hallgatom.
E barbár képek ma úgy érdekelnek,
S pihennem élv a pörzsölt arcokon.
Tedd fel a fezt . . . övezd csipőid övvel,
Hogy a csalódás legyen igazabb.
Üsd fel a Koránt... egy-két szurát zöngj el —
    Lá iláha ill' Alláh! —
És kezd elől zarándokútadat.

Hol szent a téboly: ég nyilatkozása,
És jós a költő: népe dalnoka —
Ez elmivelt kalmárvilágból vágya
Miért ne vonná a költőt oda?
Saruimról és lelkemről lesöpröm
A vén Európa fakó porát,
És elkisérlek túl szigeten, öblön — —
    — Lá iláha ill' Alláh! —
Vajon a sejkh szine elé bocsát?

„Sátras beduinok kékvérü sarja,
Mecsetnek oszlopa, ó sejkh, nagy úr!“ . . .

— Üdvözletünket nyájasan fogadja,
Sörbettel kínál s narghilého' nyúl.
„Megfürödtem a sárga Nil habjába'
Ó sejkh! és mostan szózatod lesem —
Sörbeted nem kell s narghiléd ámbrája:
— Lá iláha ill' Alláh! —
Csak bölcsességed, az kell énnekem!"

Mert tudománya volna a gyaurnak,
Mi haszna! bölcseségben oly szegény!
A bölcseség mi? Összhangja száz hurnak —
S ez összhangot hiába keresém.
Egekbe ront elménk, feltörni bátran
A hét-pecsétes titkos zárakat,
És lelkünk elpusztúl s szivünk elszárad
— Lá iláha ill' Alláh! —
Az égkisértő, kapzsi harc alatt.

Irigylem, ó sejkh, gyermeteg kedélyed,
Mely ábrándos mesékbe hinni tud!
Mienk a küzdés — tietek az élet,
Tiétek a cél és mienk — az ut.
Ti vagytok a jók, Moham' szakállára!
És nem mi, akik azzal kérkedünk:
A pusztuló tölgy korhadt sudarára
— Lá iláha ill' Alláh! —
Vagyon felirva a mi végzetünk!

S királyi fejét a sejkh bólogatja
S szemébe villan önérző sugár.
Szól és beszéde mint mikor gyors habba
A pajkos gyermek rózsákat dobál.
Én lelke röptét nem birám követni,
De te, barátom, ott voltál velem,
És rajtad áll most, világgá hirdetni:
— Lá iláha ill' Alláh! —
Mit mondott a sejkh, mit felelt nekem!

A BEDUIN.

Lovát kicsapta a csenevész fűre.
Sárgán terült a sivatag körűle.

Mint egy végtelen óriás lepedő
Melybe virágot a hold ezüstje sző.

Snyders-puskáját eleven fogasra:
Aloe csücskére akasztá magasra.

Százrétü burnuszát redőkbe vetve
Letelepedett a zsombékos gyepre

Melléje guggolt a sivatag szépe:
A fellah-leány . . . ugy ültek kéz-kézbe . . .

És átolvadva a nagy ős csodákba
Szemük belevész a nagy éjszakába —

Az ég aljáig, hol tüzrózsák égnek,
Tán északi fény, a mely délre tévedt . . .

S megszólal a lány: „A gúla tövén
Ma ünnepet ül a frank jövevény.

Szúrós zöld ágra, mit tevéken hoztak,
Láttam, libegő lángot ragasztottak —

Ó mondd, Ali, mi az?“ — S szó a szót adja:
„Ez prófétájuk születése napja.“

És faggatja tovább a fellah-leány:
„Mit tudsz róla, Ali, ó mondd igazán?“

S fejét lóbázva a bölcs Ali szólt:
„Megölték, mert hamis próféta volt.“

„S próféta hián a frankok mit csinálnak?“ —
„Várnak, — mond Ali — új prófétát várnak“...

REGÉNY.

I.

SZERELEMVÁGY.

Utcáról-utcára ögyelegni tétlen:
Ez az én legédesb, legszebb kedvtelésem.
A sürgés, a robaj, a tömeg gyors árja
Kápráztat, elmerít édes andalgásba.

Mikéntha zöldellő hegyormokon járva,
Kéjjel hallgatódznám a malomzúgásra,
Mely alant kelepel, csitteg-csattog lágyan —
Ugy érzem magamat a tömeg zajában.

Szivemben tavasz van, dal s virággal áldott,
A költészet fényes, csodás halmán állok.
A tömeg közepett vagyok messze tőle,
Mintha csak álmodnám, álmodnám felőle.

És lelkem oly nyugodt, mint tó vihar után.
Csak olykor-olykor, ha egy édes arcu lyány
Vetődik utamba, kezd szivem remegni:
— Volna szeretőm, hej! be tudnám szeretni!

II.

EGY PILLANAT.

Lemondtam fényes álmaimról,
Melyek kisértek útamon
És szárnyat adtak lépteimnek —
Ezentul már nem álmodom.

És lemondtam a büszkeségről,
Meghajtom mélyen derekam,
Lázongó lelkem szenvedélyét
Álcázza bókoló szavam!

Fogadtam örök szegénységet
És únott munkát éj napon,
Hazug mosolyt a borus arcra,
Midőn könyekre szomjazom.

Gyötrelmes, kínos pillanat volt,
De nem volt több: egy pillanat!
S kiért lemondtam és fogadtam,
Kitártam néki karomat.

Keblemre dőlt a halvány gyermek,
Nyakamba fonta két kezét . . .
Ne tudja meg ő soha, soha
E pillanat történetét!

III.

A NÁSZBOKRÉTA.

A nászbokréta elhervadófélben
Homálynak, csöndnek súg titkos regét,
Ölemben tartom ifju feleségem,
S csókolom ajkát, homlokát, szemét.

Ajkunkra szó elvétve csak ha lebben,
Mint mély álmában a madár ha szól.
„Soh'sem hallottam még papolni szebben". —
„Én mit se hallék!" — súgja válaszul.

„És milyen fényes volt a nászkiséret!
Ó mennyi nép, hány csillogó fogat! —
És két kezemen forró könnyet érzek:
„Én egyedül csak téged láttalak!"

IV.

TÉLI ESTÉN.

Nőm hallgatag ül az ódon zsöllyében,
S fehér ujjakkal harisnyát köt nekem,
Künn téli szél zúg... a tűz alvófélben...
És én egy szóra a rímet nem lelem.

„Nem tenné le, barátom, kissé tollát?"
— Szép szende virágom ily szókra fakad.
„Mióta hamvas cicánkat ellopták,
Az esték oly hosszúk és unalmasak.

Ön örökké csak másokkal beszélget,
Másoknak ír és gondol s nem nekem:
Pedig azok közt nincsen ám egy lélek,
Ki önt ugy szeretné, mint én szeretem.

Mit tudja ön, hogy kik olvassák versét?...
A dalok bájos, hűtlen madarak:
Ha egyszer távol világgá eresztik,
Hírt hozni vissza ők nem szállanak.

Hogyan fogadták: ajtó-ablak tárva,
Vagy rút közönnyel? — Jobb tán tudni sem:
Elfagy a dal meleghe' szokott szárnya
Künn a kietlen, téli hidegen.

Ó dobja félre, dobja sarokba
Azt a tollat, azokat a rímeket!
Temesse fejét ölelő karomba,
S kacagjon a hírnév álmai felett.

Csevegjen nékem, mint csevegett hajdan,
Mikor még bohókás leányka valék,
S úgy eldicsért, hogy aranyos hajam van,
És kék szemeimben az ön napja ég!"

... Mit van tennem! — Múzsám kereket olda,
És feleségem összevész velem:
Múzsámmal majd csak holnap állok szóba,
De nőmet még ma kiengesztelem.

V.

MAGÁNY.

Te vagy a hűség, te vagy a jóság,
A béketűrés és a szerelem!
S a mi fényes és tiszta e földön,
Azt mind a te képedre képzelem.

S mi a mesében gyermeki és bájos,
Az a te vonásid viseli mind:
Mesék szelid hamupipőkéje!
Im képmásod itt áll s reám tekint! . . .

De mikor a gondolatnak szárnyán
Messze szállok — te nem jöhetsz velem,
S a csodákat, miket lelkem látott,
Tenéked hasztalan mesélgetem.

Mosolyodban nem lelek üdülést,
És szivem, lelkem olyan csüggeteg:
Tán a csillagokban volt megírva,
Hogy én örökké egyedül legyek.

VI.

NEHÉZ ÓRÁBAN.

Nincs istenáldás a frigyünkön,
De arról mi nem tehetünk;
A véletlen — egy perc szeszélye
Szabja meg egész életünk.

Megesett szivem, lelkem rajtad,
Hogy láttalak bús-szenvedőn,
Tehetek róla, az irgalmat
Leküzdni hogy nem volt erőm?

Esengő, szelid pillantásod
Megbontá álmom s eszemet:
Tehetsz te róla, hogy másképen
Tán pillantanod sem lehet?...

És egyre tart még az igézet,
De nyitja, ah, már nem titok:
Én istenem! mi lesz belőlünk,
Ha e varázs majd tünni fog!...

DAL A SZEGÉNY ÁRJERÓL.

Kétkerekű taliga, meg egy fakó pára,
Szegény Árje azon járt vásárról vásárra.
Széles Heves minden lyánya, minden menyecskéje
Szegény Árje pántlikáját és módját dicsérte.

Salgó-Tarján, határod hej azóta gyászos,
Hogy az Árje fakóján utoljára járt ott;
A pászthói zsidó lyányok gyászt azért viselnek,
Barna Eszter gyöngy szépsége a miatt hervadt
meg.

„Befogva áll a lovam, ne tartóztass, édes!
Leszáll a nap, a mire Pásztohára érek;
Péntek este gyertyagyujtás hogy otthon találjon:
Máskülönben hogy sietnék, egyetlen virágom?!...“

Barna Eszter két szeme oly esdőn tud kérni,
Barna Eszter csókjából hej, nehéz beérni;
Barna Eszter ölelése az igéret földje,
Édes ajka suttogása ősregék szellője.

„Hova mennél — szól a lyány, — hova mennél
már ma?“
Szól a legény: „Ha anyám oly bizton nem várna!
Szegény özvegy! Nálam nélkül bús szombatja
lenne:
Én vagyok az édes anyám hazajáró lelke!

Mintha látnám, hogy sürög — terit nyakrafőre,
Sokfonatu kalácsot tesz az asztalfőre;
Gyertyát is gyujt, három szálat, mosdó vizet
készit:
Igy várja be péntek este az ő szeme fényit!“

Szegény Árje elindult a kései utra.
Csetlik-botlik a fakó, neki már nem uj a';
Nyúl szegi az országútat keresztbe, keresztbe...
Szürke fátyol száll az erdős, hullámos hegyekre.

Országuti nagy árok betelik sötéttel,
Bokor, csalit vesződik a mátrai széllel,
Szegény Árje gondol nagyot, döcögne előre,
Hát ott terem két szál betyár hirtelen előtte.

„Pénzed, zsidó! szaporán! a pántlika árát!“
„Nem teszed el!“ „No ha úgy — megadod az
árát!“
Száll a fütykös, sujt a balta keményen, keményen,
Szegény Árje átbukik a nyikorgó keréken.

— Özvegy asszony azalatt terit nyakrafőre,
Sokfonatu kalácsot tesz az asztalfőre;

Gyertyát is gyujt három szálat, — mosdó vizet
készit,
Igy várja be péntek este az ő szeme fényit!

Barna Eszter éjhaját tekeri csomóba,
Ágya szélin elméláz, sok a gondolója,
Habnyakáról leoldja a fekete-gyöngy klárist,
Megolvassa és mosolyog — lakodalmat számit.

Özvegy asszony egyedül kicsi-kis szobába',
Aggódva néz a gyertya növekvő hamvába!
Nagyhirtelen elalszik mind, mint egy lehellésre...
Jehova! küldj sugárt neki a vadon setétbe.

Barna Eszter álmában szívrepesve látja
Vőlegényét fehér gyolcs esküvő-ruhába',
Hajnal felé dörömböznek: „Barna Eszter ébredj!“
— Jehova! adj erőt neki e felébredéshez!

HAJÓN.

Biboros alkony. Zakatolva siklik
Hajónk a Dunán.
Fönn a födélen jár, kél, kacsingat
Egy csodaszép leány.

Szeme igézet, mosolya örvény,
Arany a haja —
Eszembe jut a csalfa szirénről
Az ódon ballada.

Ittas gyönyörrel lesi a férfi
És gúnnyal a nő,
Kipirul a vaskos apát, ha
Közelébe jő.

Zene, észbontó, hallik, ha ajkin
Megcsendül a szó.
S én remegve várom, micsoda percben
Süllyed el a hajó! . . .

DALOK AZ UTCÁRÓL.

ITT JÁROK ÚJRA.

Itt járok újra
A régi nyomon;
A hol elhagytam,
Most folytathatom.

Vissza se vágytam,
Mégis eljöttem,
Tenger sivárság
Maradt mögöttem.

Mögöttem semmi,
Előttem semmi,
S ez mindörökké
Igy fog már menni.

Nem is örömre,
Nagy búra vágyom:
Attól ha lenne
Még gyógyulásom!

A MAGASBÓL.

Az örömnek nincsen hangja,
Gyötrelem, kín — futó álom;
Fény és árnyék elmosódik
A forrongó gyors hullámon.

Csillogó láng kigyúl szerte:
Fényes utcák — sötét arcok!
És folytatják lelkendezve
A létért a meddő harcot.

Egy atom mind — egy-egy semmi!
Messze magasságból látva:
S a kit üldnek — el van veszve,
S a kit áldnak — *nincs* megáldva!

DAPHNIS ÉS CHLOE.

Ó szép idők! ó boldog álom!
Virág nyitott a száraz ágon,
Rege lakott minden berekben,
Éltünk multban, éltünk jelenben.
Mit költő alkot, szobrász farag:
Uj életet nyert szemünk alatt.
A megfoghatlan volt — világos!
— Ó ifjuság, be szép varázsod! . . .

Száraz tanár vezetett át a
Virgil bűvös, rózsás honába.
Küzdtünk a hőssel — buktunk vele —
S diadallal volt lelkünk tele.
Virágos halmon pásztornéphe'
Szegődtünk szerelmet remélve,
Daphnis, Chloe gyermeteg kéjjel
Koszorut font — és tépett széjjel.
Szerelmi dallal fel-felváltva
Találós mese vigan járta,
Csók volt a díj és — jó istenem! —
Mint csüggtem és mind e képeken!

Oda van, vége! — A történet,
A rege más nyelven beszélnek.
Hallgat a szív, mint halott ajka,
Ah, és az ész szomoru dajka.
Daphnis cvikkert hord orra felett,
Chloe sétahangversenybe megy:
Találkoznak — mama kivánja,
Hon lebzsel még féltucat lánya.
Chloe sipeg — szemérmes halkan,
Daphnis hápog: drága kisasszony!
Mamának percre dolga akad —
S dalomnak jobb, ha vége szakad.

EGEKBE NÉZŐ...

Egekbe néző pompás paloták,
Hol tegnap még csak ronda viskó állt...
Árnyas kertek a puszta telkeken —
Kábulva állok — alig hihetem.
Mig vándorbotom vezető karán
Lejárt világok romját kutatám
És szent megdöbbenéssel álltam ott,
Hol Michel-Angelo élt s alkotott:
Im itt — tündéri szép varázsolat! —
Század épült fel egy nyáréj alatt!
A mesés fénynél, mely sugároz rám,
Mesésebb csak e gyorsaság talán...
Mily lázasan lüktet e kor ere!
Rövid az élet, siessünk vele!
Az ifju megérik egy nap alatt,
S a gyermeklány már merő — öntudat.
Zuhogó ritmus a mozdonymoraj —
Éltünk, szerelmünk e ritmusra hajt,
Gazdagság, dicsőség mind gőzre megy —
Küzd az ideál, győz az — egyszeregy.
Az ideál!... Ti sphynxek odafenn,
Kik erkélyt tartva szünes-szüntelen
Rejtélyes szűzi arccal nézitek
Ez örök-éber, nyüzsgő tömeget,
Ó fejtsétek meg a rejtélyt nekem:
E mohó sietés hova viszen?
Mely örvényébe annyi kínt sodor:
Előbbre tör-e e rohanó kor,

Mint ama régi, mely kimérve járt
S nem döntött, de teremtett ideált?
Hamarább nyomba érünk-e vajon,
Mert kergetünk vágány- és villanyon,
Levegőégben, tengerár alatt —
Inaszakadtig — s míg a szív szakad —
Cél s ideál: boldogság, tégedet?

A sphynx hallgat és én tovább megyek.

VARRÓLEÁNY DALA.

Szakadós a cérna,
Gyönge a szál,
Kinek nincs senkije
Egyedül áll.

Két fonal egy ágba
Már nem szakad,
Boldog, kinek édes
Párja akad.

Varróleány öltöget
Éj-napon át.
Ma szemfedőt, holnap
Nászi ruhát.

A szemfödél mellett
Sóhajt nagyot,
De ha nászruhát varr —
Könnye ragyog.

IZSÓ HALÁLÁRA.

Magasba járt új ösvényt törve
S megbotlott egy hitvány gödörbe.

Magyar dalt lehelni a kőbe —
(Mily nemes vágy és ah, mi dőre!)

Ezt akará; s műve megannyi,
Hirdeti, hogy tudott akarni.

Petőfi lángja, Arany álma —
Belé álmodta a márványba.

S hol járt-kelt, zűrös tömkelegbe'
Száz fényalak sürgött körötte:

Juhász, csikós, a puszták népe
A fonóház egyszerü szépe —

Falu végén — csak isten ójja —
A dádé elperzselt rajkója,

Kit délibáb fordit fel szépen —
Vagy . . . tótágast áll talán éppen:

— Idegennek idegen képek,
Neki, nekünk gyermekemlékek!

És a hol járt-kelt zöngve-bongva:
Egy bűvös hang hatalma vonta.

Hej, ahhoz fogható hatalom
De nincsen több: furulya, cimbalom! . . .

Nem *néki* ah, immár csak *róla*
Sír-rí a puszták tilinkója.

Az őserő pihenni tére
Az ősi forrás kútfejéhe'.

Vad indulatja, nagy haragja
Teremtő lelkét nem zaklatja.

Nemes dühében már nem vágyik
Szétzúzni önön alkotásit.

Kialudt sziv . . . holt láng . . . béna kar:
Izsó, Izsó *többé nem akar!*

S előkerül sok poros akta,
(Ő nagylelküen félrerakta.)

Pör és panasz, nagy, súlyos vádak,
Hogy itt a művésszel hogy' bánnak!

És lelki szomjról, éhnyomorról
Ó mennyi kínos zord emlék szól!

Nyomasztó évek bús regéi —
Minek bolygatni . . . kibeszélni? . . .

Tett volna úgy, mint tettek mások,
Nyakába véve a világot.

Más ég alatt más szelek járnak,
Terem a hír fényt s palotákat.

Itthon rekedt, tengés volt élte,
Kis házra mégis szert tett végre;

Nyirkos hajlék . . . a hír belengi,
És nem irigyli tőle — senki.

TENGEREN.

Ringatódzom lágy hullámon,
Játszik velem édes álom,
Képzeletben bontogatok
Selyem-arany hajfonatot.

Bontogatom, teregetem
Mérhetetlen tengereken.
Tenger, égbolt, minden ragyog —
Azt hiszem — szerelmes vagyok!

A HÓNAPOS SZOBA.

I.

Meglesték suhanó léptid neszét,
Mikor jöttél hozzám,
Volt háborodás, volt szörnyülködés,
Hogy ez minő — botrány!

Két hét a felmondás — örülj, nevess,
Én édes angyalom!
Azalatt legalább járhatsz-jöhetsz
Bátran és szabadon.

II.

Piruló arcodon hő könnyek égnek:
Zokogva hajtod keblemre fejed,
Kik arcodba üzték kigyúló véred,
Nem érdemlik e drága könyeket.

Botrány! . . . Oh csendesedj', éltem virága,
S ne vedd magadra, ne vedd oly zokon:
A hivalgó erény kacérkodása
Nem ejthet foltot e szép homlokon.

Emeld fel bátran szent Madonna-képed,
Egy világ ellen büszkén hordhatod:
A te szerelmed erény és nem vétek;
Bűn az, hogy érte mitsem adhatok.

Papok szószéken és a költők dalba'
Fennen dicsérik a szegény sorát:
Ne járj templomba! Ne hallgass a dalra!
Bérelt hazugság! Fényes csalfaság!

Jó angyalom elhágy, Mari, ha látom
E pirt, e könnyet fényes arcodon:
Oh mért is kellett gyémántot találnom,
Ha aranyba nem foglaltathatom!

SIMON JUDIT.

Simon zsidóéknál minden esztendőbe'
Kis deszkakoporsót tesznek le a földbe,
Kis deszkakoporsó — alig-alig rőfnyi,
Szegény kicsi féreg, nem tudott megnőni!

Simon Judit haja kincs-arannyal ér fel,
Sírva simogatja mind a két kezével.
Ráfogja az ollót — jaj be nagy kár érte!
Nagy titokban úgy megy a szent pap elébe.

„Hét országra híres szép hajam lenyírtam,
Hét országra híres szépségem elsírtam,
Te szent pap, te szent pap! mondd meg azt az egyet:
— Hát én már gyermeket föl se nevelhessek?“

Fölpillant a szent pap a vén bibliából,
Összeroskad Judit egy nagy vád sulyától:
„Kellene most, kéne? Volt idő, nem kellett:
Legelső gyermeked, Judit, hova tetted?“

Fehérebb a hónál Judit asszony képe,
Eltemeti képét rózsás tenyerébe,
Súgva ejti a szót, fuldokolva, törten:
„Gyilkos két kezemmel enmagam megöltem.
Apja, ki megejtett, cserbe hagyott rútul,
Szegény gyönge kis lány — reszkettem a csúftúl...
Vajudó lázas éj — jó volt temetkezni.
Jobb volna most nékem a föld alatt lenni!“

Forgatja a szent pap szent könyveit rendre,
Lássa, melyik milyen bűnhödést szab erre?
„Kelj fel Judit, kelj fel! Vesd le gyászruhádat,
A te nagy bűnödre mind kevés e bánat.
Más itt a megváltás — iszonyú az ára!
Van-e erőd, Judit, egy nagy fogadásra?
Gyilkos a te ajkad, ha ártatlant csókol:
Eltiltalak téged az anyai csóktól!
Epedj el, sorvadj el, légy mondhatlan árva:
Gyermeked násznapján, akkor légy megváltva.“

Simon zsidóéknál fényes minden ablak,
Lakzinak beváló keresztelőt csapnak.

Simon zsidó rágyújt egy régi zsoltárra,
Könyben ázik Judit halovány orcája,
Kicsike magzatját százszor ölbe kapja,
Eleped egy csókért s még sem csókolhatja.

Simon zsidóéknál jaj csöndesen vannak,
Sűrűn beaggatva valamennyi ablak.
Judit asszony kezét töri sírva-ríva:
„Jaj, ha ennek is még halál van megirva!“

„Tüzel a homlokom, lelkem anyám, úgy ég —
Ha te megcsókolnál, mindjárt meggyógyulnék!“

„Csitt, kicsikém csitt! csitt! Húnyd be pici szemed.
— Istenem teremtőm! Ne hagyj el engemet!“

„Kipattogzott szácskám, édes anyám lelkem,
Ugy-e, ugy-e azért nem csókolsz te engem?“

Simon zsidó képe elfakul, elkékül:
„Gonosz vagy te Judit, májastul, veséstül.
Mondta már azt más is — egyebet is, mást is —
Oly igaz az egyik, mint igaz a másik:
A ki rossz anyának, rossz az feleségnek,
Gyermekem ugy éljen, mint elűzlek téged!“ —

Mulik az esztendő, fogy is, meg megújul,
Simon zsidóéknál vigan vannak újbul.
Udvaron menyezet, násznép násznép hátán,
Simon zsidó lányát elveszi a Náthán.

Szegény koldus asszony, távoli sarokba',
Lökdösik hol balra, lökdösik hol jobbra,
Reménykedik, küzköd, átront a korláton:
„Azt a szép menyasszonyt jaj, hadd én is látom!"
Most hozzák... esküszik... a pap imádkoztat:
„Én édes véreim, még csak egy tapodtat!
Gyermekem! leányom! . . ." Odaborul rája,
Hülő ajkát nyomja égő ajakára,
— Ez a Simon Judit szomorú nótája.

TÓTH EDE TEMETÉSÉN.

I.

Jöttél — hogy menj! . . . Arasznyi pálya
És hervadatlan koszorú!
A sír, mely hamvaid bezárja,
Virágainkra nem szorúl.

Egész tavaszt viszel magaddal,
Virág-, meleg- és fényözönt! . . .
Sóhajba, könybe fúl el a dal,
Mely végső útadon köszönt.

II.

Kicsordult könnyünk a kacaj miatt,
S te haláltusát vivtál azalatt.

Darabodon mulattunk szerfelett
S te számláltad a kínos perceket.

Felzúgott a taps dörgedelmesen,
Jött a rendező: „Szerző nincs jelen!“

Mikor lesz hát, ah, mikor? . . . Tudja ég!
Műved egész — csak pályád töredék.

III.

Megízleléd a mámor kelyhét,
A dicsőség bájitalát!
De van, mi annál édesebb még:
A kéjes perc, mit ihlet ád.

Mohón sietve — lázban égve,
Már félig sírban — már halott:
Az alkotásnak gyönyörébe
Fuladt el végső sóhajod!

SZÉP BATÓNÉ.

Hosszú napra gyülnek, gyülnek, gyülekeznek,
Halottas ruhába zsidók öltözködnek.

Kiáll szép Batóné a pitvarajtóba,
Aranyos, ezüstös selyem viganóba',
Csókra termett száját mosolyra illeszti,
Szerelmes beszédét ilyen szóval kezdi:
„Hosszú Jónás lelkem, álljon meg egy szóra,
Lehet imádságba estélig még módja.
Estélig, hajnalig — a meddig kivánja,
Ha nem a templomba': kicsi kamarámba'!
Csillagos két szemem imádságos könyve,
Ölelő két karom fehér átvetője.
Csókra csók, szomjas csók édes bűnbánása,
Gömbölyű vállamon égbe megváltása!"

„Ne kisértgess engem, bocsáss, Bató Klára!
Nem jó nekem néznem szemedbe, orcádra.
Van tenéked hites urad, hogyha vén is,
Van énnékem mátkám, hogyha nem oly szép is.
Megverne Jehova mind a két kezével,
Soha e bűnömet nem engedhetné el."

Befordul Batóné sebten a kamrába,
Lefekszik a cifra mennyezetes ágyra;
Jókodik körüle az ő vén gazdája,
Tanakodik, nem-e hideglelés bántja?

„Nem a hideg lelt ki, jó uram, Bató Pál,
Hisz te a szellőtől is engem megónál.
Meg sem is csömöltem — nagyot sem emeltem,
Az a zsidó legény — az tett csuffá engem.“

Befordula Jónás a rozzant templomba,
Meghúzódik félre egy sötét sarokba:
Fehér átvetőjét akasztja nyakába,
S gondol szép Batóné ölelő karjára;
Imádságos könyvét felüti nagy félve,
S ránéz szép Batóné babonás szemével;
Lekönyököl némán a fa-könyöklőre,
— Hej, ha az ő puha vállaira dőlne! . . .
. . . *Jehova nagy napja!* — zúg-zendül az ének,
Óbégatnak, sírnak a szakállas vének,
Verdesik a mellök . . . kezdődik a gyónás.
„Sohse vagy te jámbor — gonosz vagy te Jónás!
Káromlás ittléted, imádságod vétek,
Bizon, bizon megver a Jehova téged!“ . . .

Sikongat a fagyos őszi szél javába,
Összesúg Batóné az ő vén urával.
Cirógatja, híja *édes apjokának:*
„Örökös gyalázat, ha ez rajtunk szárad!“

„Vadon erdőn jártam, vad tüske megtépett
Drága selyem szoknyám jaj, be semmivé lett,
Hosszu Jónás lelkem, álljon meg egy szóra,
Van-e a boltjában selyem viganóra?
Kilenc vég selyemből válasszon ki egyet,
Kilenc vég selyemből a legislegszebbet,
Sötét gyász a földje, vérpiros virága,
Jőjjön el, hozza el ma gyertyagyujtásra!“

„Kilenc vég selyemből választottam egyet,
Kilenc vég selyemből a legislegszebbet,
Sötét gyász a földje, vérpiros virága —
Ihol van, elhoztam, gyöngyöm Bató Klára!
Ezüstér' nem adom, aranyér' nem adom.
Szerelmes csókodér' szerelemből adom.
Lelkem temiattad a poklokra szálljon,
Minden jó barátom ellenséggé váljon,
Sohse legyen többé hitem, imádságom,
Csak ott üdvözüljek, pici piros szádon!“

Izmos két karjába szilaj tűzzel zárta!
Az *áruló* asszonyt a hideg ugy rázta!
„Fuss ha szeretsz! jaj! jaj! ... Az ég szerelmére
Száradjon a véred Batóné lelkére!“
Felocsudik Jónás a szerelmi lázból.
„Soha innen élve — nem ebből a házból!
Vérben forgó szemmel Bató utját állja,
Lecsapott a balta Jónás homlokára,
Szétfreccsent a vére falra, gerendára,
Három csepp Batóné fehér homlokára! . . .

. . . „Én kegyes biráim, törvénylátó urak!
Ne bántsák, ne bántsák az én vén uramat;
Csendes jámbor lélek, nem vétne a légynek,
De magam számára kegyelmet nem kérek.
Adjanak át engem a hóhér kezére,
Szép gömbölyü testem hadd törje kerékbe!
Csontjaimat szórják három tengerpartra,
Ott is temetetlen, ott is elhagyatva;
Ne sirasson engem a szálló vihar se,
Legyek elgyalázva, legyek elfeledve;
Mivel elárultam, mivelhogy megöltem,
A kit világon legjobban szerettem!" . . .

EGY KÉPES LAP HALÁLÁRA.

A hosszas vajudásnak vége,
Meghalt a lézengő beteg;
Praenumerans-vérszegénységbe'
Szenvedt soká; — az ölte meg.
Hiába volt reklám! — Hiába
Járt Szana Tamás rúdja rá:
Mit ért, ha ért idő-órára?
A sárból ki nem húzhatá.

Próbáltunk orvost, orvosságot:
Új boritékot, műlapot:
A képre azt mondták, hogy vásott,
S a boriték — az nem hatott.
Dickens unalmas volt a népnek,
Dumast szidá a kritika,
No köszönet ily szerkesztésnek!
Kinek van hát itt igaza?

Pedig rajtam — azaz bocsánat!
Rajtunk akartam mondani,
(Tartsuk meg azt a többes számot,
Nem sok, de mégis — valami!)

Rajtunk nem múlt! Mi válogattuk
A szebbnél-szebb regényeket,
És adtunk dalt is, olykor „hattyút“,
Már ennél többet ki tehet?

Sőt a talánytól sem irtóztunk,
— Az élet maga is talány! —
S nem egy rébuszt, lóugrást „hoztunk“,
Hogy fejtse meg a honleány!
A fejtő dűlt — ki tudná számát? —
S itt-ott ily bók is becsapott:
Hogy leginkább e miatt várják
S praenumerálták a lapot.

A bókot zsebre raktuk szépen,
A bókot és sok egyebet.
Nyakunkra küldtek reggel-délben
Egy csomó szedőgyereket.
Lekenyereztük hébe-hóba
A szurtos kis daemonokat,
S fölment rá, mit redakcióra
Kaptunk egy hosszu év alatt.

Fizettünk verset ötösével,
Tanunk rá Emil s Benedek,
Hogy olykor „ingyennel“ sem ért fel,
Mon dieu! hát arról ki tehet?
A költő ír, ha kedve tartja,
De vers csak ritkán sikerül;
Vegyest kél alma és fokhagyma
S költő *jót* adjon egyedül?

A novelláról nem is szólok,
Légy, arany hallgatás, velem!
Ó mennyi fércmű, mennyi fódott
Jellem fekszik a lelkemen!
A vigasz, mellyel lelkem győzte:
Hogy eredeti legalább,
Hogy magyar iró sütte-főzte . . .
— Ez aztán a vigasztalás!

Fare well lapom! — Isten hirével!
A dicsőséggel jóllakám;
Ah, boldog, a ki jól ebédel,
Lássunk mi is kenyér után.
Fare well lapom! . . . Gyászjelentésed
Ciceróból kiszedetem,
Jobb, te mész, mint engem vinnének: —
Ma neked és holnap nekem.

HORTOBÁGYRA.

Hortobágyra híttak
Délibábot látni,
Délibábos pusztán,
Messze mezők fényén
Suhanva elszállni.

Én a bálteremnek
Egy távol zugában
Incselkedve lejtő
Viruló szép gyermek
Bájain méláztam.

Deres hajam össze-
Vetém az övével,
Minden egyes szála
Az én egész átélt
Életemmel ér fel!

Megsajdult a szivem
Kínos, édes vágyba':
Délibábot űzni
Minek menjek innen
Én a Hortobágyra? . . .

HANZI.

Gyászhirt viszek im, gyászszegélyben,
Hanzi meghalt s — köszöntet szépen;
Hanzi, a te pihés lovagod,
Ki veled egy szobában lakott
És úgy tett, mintha szűk rabsága
Melletted néki nem is fájna
És dalt csattogott reggel este —
Im távollétedet kileste
És titkos éjjel — a kis álnok!
Lerázta végképp a rabságot,
Mennyekbe vitte röpke szárnya,
Kanárik paradicsomába,
Hol kalitba *szép nőket* zárnak
S a kanárik szabadon szállnak!!

Keztyüt húzok, koromsötétet
S színnel, mely az éjnél sötétebb,
Lefestem — azaz tollal írom,
Gyászszegélyű levélpapiron,
Tőrűl-hegyre hogy s miképp esett
A megrendítő gyászos eset.

Ne hajthassa a világ szája:
Irígykedem holt kollegámra!
A *holt* kollega már nem árthat,
Én visszadobom azt a vádat!
Jusson ki része a babérból,
Ugysem adom a — magaméból.

Im halld tehát, és szép szemednek
Könnyei bátran eredhetnek,
Ne kíméld csipke-keszkenődet,
Azt méltán elvárhatja tőled
Szegény Hanzi, kicsike szógád!...
Lásd, jó az isten, jóért jót ád.
S ha megsiratod illőképen,
Pihés lovagod fönn az égben
Ugy kidicsér az angyalságnak,
Hogy otthagyják a menyországot
S leszállnak hozzád, felhőn szállva,
Rejtélyes öltöző szobádba,
S mikor cserbe hagy a képzelet,
A csalfa, — ők ott lesznek veled
S megsugják a *mentő* ideát:
Mikép szabasd legújabb ruhád!!

Tehát a Hanzi, pártfogoltod
E gyászvilágnak búcsút mondott.
Fatális nap volt — hirhedt péntek,
Midőn jó Hanz csak arra ébredt,
Hogy volt és nincsen — halva fekszik,
Akár tetszik, akár nem tetszik!

S támadt zavar, kapkodás, lárma
S cserépvásár künn a konyhába'.
Szakácsné, szobacicus, kukta
Fejét sorjába mint bedugta,
Ki seprővel ki fakanállal
Rontott a torlaszokon által,
Miket surlásnak örve alatt
Bútorból össze- s visszahánytanak.
És ott állt Ő — pongyola-mezben —
(Absolválj, ó Apollo! engem,
Hogy képzelmem e pongyolába
Belebotlott!) a kalitkára
Meredve — savó szemébe' kín,
Kétség, mint Karthagó romjain
Marius, (nőnemben: Mária,)
Apáca-képe litánia,
Örökunalmú — — tán mondanom
Sem kell, kit értek: a franc'ja bonne!
„Ó! ó! — tördelé sipegve — ó!
Monsieur Anzi! mon pauvre oiseau!
Was aben Sie gemakt? — Ki adta
Permiss'jon, hogy magát meghalta,
Mikor Madame est parti — távol . . .
Mit gondol majd Madame magáról?
Hogy *én* a tűzre rossz fát tettem,
S kendermagját — magam megettem!“

S im ajtó nyilik s egy borzas fő
Kiváncsian kandikál elő.

Az nem lesz más — akárki lássa! —
Az Pistike, az álmos táska!
Rózsás, izmos gömbölyü térdit
Rövidke ing födi csak félig,
Hóna alatt a „cakumpakja“
A mint hirtelen összekapta,
Búgó riadót hallván zengni:
Első akart a „placon“ lenni,
S enfin — nem múlik a nadrágon:
Csak a legény talpán megálljon!
Mögötte, tuszkolva előre,
Ilmácska hálófőkötőbe’,
Gazdasszony sebbel-lobbal lépked
S vág szörnyü aggodalmas képet.
Nervózus kissé — anyja lánya,
Viruló tőnek hajló ága,
Növessze ég meg jóra, szépre,
Hogy anyját ebben is elérje! . . .

S kéz kézben, szótlan, néma csendben
Megállnak a halottal szemben.
Nem szólanak és nem kérdenek,
De nyilt kérdés a tekintetek.
Ó mély rejtélyű örök álom! . . .
Gyermek méláz madárhalálon,
Mint mikor csilláros szobábul
Az ember ki az éjbe bámul
És nem lát mást, csak sötétséget! . . .
Ki mondja meg a kicsikéknek,

Hogy gyermekelmén itt a nagyok
Tudása, értelme ki nem fog! . . .

Furfangos Pisti végre únja,
A hallgatás oldalát fúrja
És mikor már eleget bámult:
Úgy véli, hogy tán csak *elájult!*
Kap a szón Ilma — perdül lába
Illatszerért a hálókába,
Ottkolony, millflőr úgy özönlik,
Jó Hanzit még agyonfürösztik!
Szerencse épen hogy legjobbkor
Betoppan véletlen' a doktor,
Hanz üterét tapintja nyomba,
(Tekintete tréfás-mogorva,)
Száját feszíti — Pisti sápad:
(— Hát madárnak is torka fájhat?)
Forgatja, nyomja, nyomorítja,
Ilmácska nézni alig bírja,
S föl-föleseng: „Ó doktor bácsi!“
S hangzik az ultimatum: „Ácsi!
Híjják a macskát . . . ennek vége!“
S kitörnek mind jajveszéklésbe.

Hogy macskát nem híttunk, asszonyom,
Azt hiszem, fölös is mondanom.
Mint illő és Hanzinak dukált,
Kiadtuk e partecédulát:

„*Don Hanzi de los Canaros,* a
Szabad szerelem s dal herosa
Jelenti, hogy szíve megszakadt
És tőle több dalt ne várjanak.
Feltámadáskor szól csak ujra,
H'az angyal a trombitát fújja,
Nem tudja, vajjon addig vársz-e?
Amen. Requiescat in pace! . . .

S most még a temetést megírom,
Bár fogytán immár a papírom.
Egyszerű volt az és megható,
Szegény fogoly költőhöz való! —
Menet élén kis kukta kocog,
Seprőt emel és úgy vigyorog.
Seprő nyelére gyászt aggattak,
Hogy megláthassa, a ki *nem vak.*
Utána Pisti rokkant méne
Gördülne harmadfél kerékre,
Ez bandérium akar lenni,
Egy szál csupán — de nem tesz semmit
S most jő a java — Pisti maga
Kis fakoporsó karjaiba',
Babér futja be köröskörül,
Pistike titkon ennek örül.
Ilmácska széjjelbontott hajjal
Mozog előre ügygyel-bajjal,

Egyik felől a bánat vérzi,
S a kalitka sulyát is érzi.
S im jő a bonne! . . . Óbégat váltig:
Temessék el mint a kanárit!
Ruhája végződik uszályon,
Ügyel, a tömeg rá ne hágjon;
A tömeget — közkivánatra —
Ezuttal szerény szolgád adta.
S indul-lendül a gyászmenet,
Gyászdal veri fel a termeket:
„Nem fáj többé a Hanzi feji,
Lux perpetua luceat ei!“
S vonulnak lassan, méltósággal
A szobák hosszú során által
A virágos titkos sirhelyig,
Hol Hanzi ágyát lágyan vetik.
Hol van ez? merre? — Megbocsásson!
Szólani tiltja fogadásom,
Hallgatok és nem leszek csacska:
Még meghallhatná künn a macska.

A KIS ILMÁRÓL.

I.

Karácsonyfa tündér fénye mellett
Emlegetünk, szilaj szőke gyermek,

Egykor anyád édes üdvössége,
Most s örökre maró kín emléke.

Aranyhajad libegő palástja,
A ki egyszer látta, mindig látja,

Kék szemeid őzike nézése
Mélyen, mélyen a lelkünkbe vésve.

Mindenikünk tud valami szépet,
Mi csak téged ékesített, téged!

Valami jót, a mi sírba szállott,
S nem ragyogja be már a világot!

II.

A szöszke kis fiú maga maradt
A csillogó karácsonyfa alatt.

S magán maradt ah, még egy valaki...
Szegény asszony! Látlak ott állani

S járni-kelni a bűvös fa körül,
Melynek gondját — viselted örömül,

Arcodon a gyász szent borongása . . .
El-elfordulsz, hogy könnyed ne lássa

Osztályosa nehéz bánatodnak —
Egy pillanat! S ajkid mosolyognak.

Ó női gond édes áltatása!
Ó női szív, melynek nincsen mása!...

Enyhítsék a tünő-szálló napok
A te nehéz, lesujtó bánatod!

Minden egy nap vigyen egy emléket,
Ami bántott és zaklatott téged.

S hozzon érte vigaszúl cserébe
Balzsamcseppet szívednek sebére.

ÁGOTA KISASSZONY.

Táblabíró volt az édes apja,
Kicsi telkét, házát rája hagyta,
S mióta az örökébe lépett,
Folytatja az ősi mesterséget:
Van egy pöre — azt míveli nagyba,
Éppen ugy, mint hajdan édes apja!

Furcsa pör az! szomorú is, víg is,
Aki hallja, mosolyog is, sír is.
El is mondja fűnek-fának rendre,
S nincs kitől ily biztatást ne nyerne:
„Jó Ágota, az isten megáldja!
Nagy keresztet mért a sors magára."

Régesrég volt. A megyéhez járult,
Panaszt tenni keserves bajárul:
„Kertem alatt jár az ellenségem,
Rontja-bontja ősi örökségem,
Gyilkos Körös! fogát feni rája,
Fékezze meg a vármegye szája!"

Össze is ült a bölcs megye nyomba
Hogy a Köröst felelőre vonja,
Dikcióztak annyit . . . és olyan szépen!
Fenmaradt a híre a megyében,
De a Körös tovább évre-évről
Részt hasogat Ágota kertjéből.

Beállít a főispánhoz sírva,
Az írását saját keze írta,
Tömérdek az öreg betü benne,
Hátha igy több foganatja lenne!
S helyre ütni, hol a toll tán vétett:
Jó Ágota maga jött a végett.

Rókamállal bélelt ódon mente —
Főispánhoz másba dehogy menne!
Fonnyadt nyakán aranyos lánc fénylik,
Recés keztyű ér a könyökéig,
Ó-divatu köszönése, bókja,
Mintha saját édes anyja volna.

„Méltóságod!“ — s elful zokogásba;
Borsódzik ő méltósága háta.
Csitítgatja, nevezi hugának,
Majd végére jár ő a bajának:
Kicsi telkét vármegye megváltja,
Megfizeti s kárát maga bánja.

Fölforr erre Ágota kisasszony:
„Nem eladó az én ősi jussom!

Semmi kincsért, soha, semmi áron!
Az a kis kert egyetlen barátom,
Emlékimnek csöndes dajkálója. —
Dehogy tudnék lemondani róla!

Minden göröngy nekem ottan drága,
Emlékeztet fényre, ifjúságra,
Tavasz-éjre, a milyen azóta
Nem volt, nem lesz — és pacsirtaszóra,
Mely a szivben ah, csak egyszer csendűl:
— Élő rege elhunyt jegyesemrűl!

Egy rózsatőt oltánk együtt ketten
Holdvilágnál harmatos kertemben,
Aztán elment — a szabadság hívta,
Isten tudja, merre, hol a sírja!
Kápolnánál látták utoljára,
Oh, de él még, él a rózsafája.

S talaját is, magát is megvédem! . . .
Adja vissza az irásom, kérem!
A királyhoz fogok vele menni,
Ő fog nekem igazságot tenni,
Ráparancsol majd a vármegyére,
Hogy az árva jussát miként védje! . . .“

Reszket a dér sárguló haraszton,
Egyre vénül Ágota kisasszony,
Hajában a fekete szál gyérül,
Alig maradt itt-ott egy emlékül,

Fényes szemét homályosra sírta.
A tollat már forgatni nem bírja.

Zárkozottabb — nem olyan mint régen,
Ritkán látni virágos kertjében,
Fájhat néki a pusztulás képe,
Azért nem mer nézni a szemébe.
Gyilkos Körös! pusztít kényre-kedvre,
Már-már rózsatőjét fenyegetve.

Jó szomszédok titkon, lopva, lesbül
Kiássák a rózsafát tövestül
És ültetik beljebb évről-évre
Az örök szent irgalom nevébe'!
Sűrű homály két szemét megszállta,
Oda a kert — de ő már nem látja!

S tavaszestén rózsatője mellett
Csalódásban ujra elmerenghet,
Rózsaillat hírt hoz neki róla,
Ki már várja szép találkozóra,
S lelkén emlék — pacsirtaszó csendül,
Olthatatlan örök szerelemrül! . . .

DRÁGA NYOMOK.

Jelöld, jelöld meg büszke jellel
  A boldogságnak útait,
A hol számodra rózsa termett,
S gyönyörrel színig teli serleg
  Kábító kisértetbe vitt!

Jelölj meg minden helyet, pontot,
  Hol édes pihenőd esett,
A napot, órát szedd rovásra . . .
És bár egymásnak sírját ássa,
  Emlékük maradjon veled!

Ha beköszönt az alkonyóra
  S csüggedten lüktet szív és ér —
A messze égbolt nyájas, tiszta,
A búcsúfényt lelked felissza
  S a régiekhez visszatér!

A hova egykor zászlód tűzted
  Lobogó büszke jel gyanánt:
A drága nyom mind kigyul ujra,
S a sziv miként ha megifjulna,
  Felpezsdül a múlt lágy dalán!

EGY SZÓ MIATT.

Ha megvesz majd a halálos fagy,
És fekszem némán, hidegen,
Szakállas vének forgolódnak
Majd áhitattal körülem.

Mormognak hagyományos szókat
S szakállukat billegetik, —
Oly furcsa mindez! — Szemük közé
Mért nem kacaghatok nekik!

Felöltöztetnek szép fehérbe,
Jehova szine tiszta hó.
Ajánlgatnak magas kegyébe —
Áh, elkel a protekció!

Fülemhez hajol a legvénebb,
És sugdos, sugdos hosszasan,
Fülembe súgja a jeligét,
Mely nélkül a menny zárva van.

Ó-khaldeai nyelv és ritmus —
Én elfelejtem — fogadok,
S egy vers, *egy árva szó* miatt, ah!
A mennybe be nem juthatok!

SÓHAJ.

A hosszú, kínos éjszakáknak
Majd egyszer csak végük szakad,
Nem gyötri testem álmatlanság,
Nem bántja lelkem gondolat.

A képzelet lángja kialszik,
Nem hint többé káprázatot,
És jégközöny száll e szívre, mely
Szeretetért koldulgatott.

S a bolygó zsidó kósza útja
Elvész a semmiség előtt —
Álmatlan álom, bontsd ki fátylad
S borítsd reám mint szemfedőt!

ÚJ AHASVÉR.

„Tovább! Tovább!“
Arany.

Fekély borítja testemet,
És lelkem, ah! még betegebb,
Pihenni vágyom — nem lehet.

Esztelen orkán egyre űz,
Fürtim közé bogáncsot tűz,
S egy folt éget, ah! mint a tűz.

Méretlen idők átka nyom,
Nincs istenáldás útamon.
Ó meddig kell még bolyganom?

Megvetem lábam — nem megyek!
Végzet! én dacolok veled:
Kunyhót rakok, otthon leszek.

Verejtéket, vért hullatok,
Engesztelve kárhozatot,
Bemutatok áldozatot.

Apáim zordon örökét:
Az űzött vad gyülöletét
Maró könnyem sajtolja szét.

Kitépem, mely lelkemhe' forrt
A vádat, bosszut és nyomort,
Mit senki még meg nem torolt!

Világgá elzüllt véreimet
Megtagadom... leszek rideg,
Hitlen, kaján — de a tied.

A tied, édes otthonom! . . .
S titkos gyönyör karja befon,
Megállok és ábrándozom.

Pusztán is ver fa gyökeret,
Miért ne én is? — Otthon leszek.
S béke óvja tűzhelyemet.

Szomszéd nem ólálkodik rám,
Nem irigyel és nem is szán,
Megférünk a közös tanyán.

Diadalom — diadala,
Nagy közösség közös java...
— Álom, megállj... Ne szállj tova!

S felzúg a vész bércen, tetőn
Dacolnék, de ah, nincs erőm,
S gúnykacaj kél fenyegetőn:

— Rakhatsz te kunyhót eleget,
Halomra gyűjthetsz kincseket,
Otthonod mégsem lesz neked.

AZ ÁR ELLEN.

Felhőgomoly az éj felett —
Virraszt-e isten oda fenn?
Ne kérdezd tőlem — nem tudom,
Eredj aludni, gyermekem!
Zord századokból éji rém
Jár szerte a föld kerekén,
Szemében máglyafény lobog,
Lehet, ide is bekopog . . .
— Eredj aludni, gyermekem!

Országról jár országra szét,
Miként a pestis, — utja vész;
Meghal nyomán az irgalom
S elveszti ősjogát az ész.
Téboly dühöng fent és alant.
Megszáll boldog-boldogtalant,
S az emberből, kit elragad,
Csupán a puszta név marad . . .
— Eredj aludni, gyermekem!

Meg-megujúl a régi vád:
Azt mondják, vért iszik apád,
S ha felnősz, akkor ott, a hol:
Majd te is, te is vért iszol!
Felhőgomoly az éj felett —
Virraszt-e isten odafenn?
Tagadnom: kín; — elhinnem: vád,
Ó mindenképpen súly nekem!
— Eredj aludni, gyermekem!

Mi nem szeretjük e hazát,
Reánk olvassák könnyedén;
Madár fészkét, odvát a vad
Szeretheti — nem te, nem én!
A gályarabnak bélyege,
Mit hóhér homlokára süt,
Nem oly gyalázó, mint e vád,
Mely ólálkodik mindenütt . . .
— Eredj aludni, gyermekem!

Ha védekezel — ingerelsz,
Ha szótlan tűröd — gyávaság!
Feljajdulsz: érzékenykedel
S a néma jaj is vall reád!
Egy törvényre dobog a szív,
Kering a vér, eszmél az agy,
Kivétel nincs — csak egy, csak egy,
És e kivétel, az te vagy! . . .
— Eredj aludni, gyermekem!

Ó hunyjatok le, hunyjatok,
Ti ragyogó, szép csillagok:
Kis fiam édes szemei! —
Minek ily éjben fényleni?
Ó hisz e fény is ellenem
Fordulhat egykor, ugy lehet,
Ha sírva megemlegeted
Végzetes örökségedet,
Én édes, drága gyermekem!

(1882. junius 23.)

KEREKES KATICA.

Kerekes Katica az üvegajtóba',
Nagyon is rászorult a pirosítóra,
Ugy didereg, reszket — isten, ember látja:
Olyan nagyon beteg, mégsem fekszik ágyba,
Boszorkány vén anyja ott guggol mögötte,
Egy szemtelen varju ott repes fölötte.

„Melengessed, anyám, dermedő két lábam,
Meghalok én százszor ebben az órában.
Vége a misének, jőnek a legények,
Azután a lányok, végtére a vének:
Véges végig állom, egész falu lásson,
A falu rossz szája én reám ne járjon!“

Arra billeg-ballag a sánta egyházfi,
(Még a lassuját is szokta szaporázni!)
Az a szeme a jobb, a mely sandít épen,
Csúfolódva megáll az út közepében.

„Haja rica — rica — piros kukorica!
Be piros az orcád, Kerekes Katica!

Szoros az a füző csipőn is, meg vállon,
Jobb lenne most neked benn a vetett ágyon,
Mondd meg az anyádnak, falu szégyenére
Minek állított ki ide pellengérre?

Nem vakítasz senkit, — tudják faluszerte:
Gólya szált a házra búsan kelepelve:
Mit a gólya hozott, elcsípte a kánya —
Kerekes Katica édes anyja lánya!
Szegény kis ártatlan, hogy ha még megvolna,
Hajnalhasadtára ép *egynapos* volna!...“
Kerekes Katica megrendül-megrándul,
Beljebb huzakodik az ajtó sarkátul.

„Jaj nekem, jaj nekem! falu szégyenére
Minek állítottál ide pellengérre?“

A sánta egyházfi kegyetlenül kacag:
„Be meg is irigylé a falu dolgodat!
Selyem a rokolyád, a cipellőd bársony,
Víg élet... pogácsa... pecsenye a nyárson!...
Szolgabíró lábát alig hogy kitette,
Mindjárt az irnokja kullogott megette!
Szörnyű nagy tisztesség olyan szegény házra!...
Ne lett volna: most itt a hideg nem rázna....

„Melengessed anyám dermedő két lábam,
Meghalok én százszor ebben az órában!“

„Volt neked szeretőd, becsületes legény,
Meg is adta árát, el is veszett szegény!
Mért is hajtottál te anyád tanácsára,
Mért nem hajtottál te szerelem szavára!
Kerekes Katica hallgatja, hallgatja,
Vergődés, vívódás minden mozdulatja;
Halálos verejték gyöngyözik homlokán:
„Sohse voltál nekem igaz édes anyám!...“

Benyitják az ajtót nagy csörömpöléssel,
Megtelik a kis ház hivatlan vendéggel.

„Magunk jó szántából nem jöttünk mi érted,
A vármegye küldött, azért jöttünk érted.
Liliom-kezedre rakunk nehéz vasat,
Adunk ingyen-szállást mélyen a föld alatt.“

Kerekes Katica elhalón, csendesen:
„Liliom-kezemen nem volt vas sohasem!
Tudok én jobb szállást, hej, mint ti adnátok,
Jobbat, csendesebbet — majd csak oda szállok.
Várjatok, várjatok, kicsikét várjatok!
Szabadon, békében meghalni hagyjatok!
Feloldoz az isten — s visszaadja nékem
Véres kezeimmel megölt üdvösségem!“

RÉGI DALT VER . . .

Régi dalt ver az öreg cimbalmos,
Régi dalt hord szárnyain a szél,
És az alkony régi álmokat hoz
S könnyem régi képekről beszél.
Elmosódott ábránd faggat újra,
Szárnyaló vágy, édes szerelem —
Mintha az ősz lombhervasztó ujja
Át se futott volna lelkemen.

Első dalnak istenítő perce,
Mámor, melyhez nincsen fogható!
Mikor a dal harmat a kebelre,
És a látszat mind, de mind — való.
Hasadó nap öröme és búja
Átkarollak olyan melegen,
Mintha az ősz lombhervasztó ujja
Át se futott volna lelkemen.

Tiszapartján állok újra, nézve
A hömpölygő felkavart habot,
S kedvesemnek annyi mindenféle
Tarka dolgot magyarázgatok.

Elhisz mindent, és — az isten tudja! —
Nekem sincsen semmi kételyem,
Mintha az ősz lombhervasztó ujja
Át se futott volna lelkemen.

Azt mondom a dicsőségre: álom,
Mely egy hosszú élettel fölér,
S míg karjával a szerelem átfon,
Még rajongok a barátokért.
Ragyog, ragyog a dicsőség útja
S nincs csalfaság sehol idelenn . . .
Mintha az ősz hervasztó ujja
Át se futott volna lelkemen.

Pedig ősz van, ősz idő javába,
Levél elhull, madár hallgatag,
S a cimbalom s a kebel ábrándja
Lejárt idők lágy visszhangja csak
De a míg e visszhang szavát értem,
Hervadásba hinni nem tudok,
Mosolygjatok! — ó de én úgy érzem:
Nekem örök ifjuság jutott!

SZOMOR DANI.

A kisasszony keszkenője aranyhímmel kivarrva,
A sarkadi bíró fia nem alhatott miatta,
Beesett a szeme, arca szegénynek:
„Szép kisasszony! ha nem szeretsz, meghalok én teérted.“

A kisasszony ablakába viaszgyertyát rakatott,
Nyitva hagyta akkor éjjel a nagy szárnyas ablakot,
Leoldta a selyemkendőt — nyakáról,
Csalogatta Szomor Danit a harmadik határból.

„Csiribiri vén csapláros, ma borodból nem iszom,
De a lovam, fakó lovam, pirkadásig rád bizom.
Édes lovam! ne neheztelj meg érte,
Elárulná patkód nyoma, merre tűnöm az éjbe — —

Azért, hogy én linglobogós inget, gatyát viselek,
Lopott lovon lopott csókért száz mérföldre elmegyek,“

Ne nézzen ám a kisasszony bitangnak —
Szerethetlek, megölhetlek — soha el nem
árullak.“

Elalszik a viaszgyertya egymás után sorjába,
Kipiroslik az ég alja — tűz van, tűz a határba!
Szomor Dani nem hall, nem lát egyebet:
Karjaiban tartogatja a földre szállt mennyeket.

Csiribiri csárda romja, csárda romja füstölög.
Odaégett a csapláros, elvitték az ördögök.
Kilenc pandur tettes nyomát kergeti,
Szomor Dani fakó lova hamis nyomra vezeti.

Harmatos lágy vetés alján elszenderült a legény,
Pitypalaty szólt — csókos álom játszott boldog
szenderén.
Fakó lova ott akadt rá reggelre:
„Édes gazdám, mért hagytál el, mért hagytál
ott vesztedre.“

Kilenc pandur kemény szóval édes álmát meg-
bontja:
„Mi járatban voltál erre?“ — „Kinek arra mi
gondja?
Az én apám Sarkad város bírája!“
Parancsolja komiszáros: „Békót keze-lábára!“

Bekisérik Szomor Danit vérbe fagyva, láncokba',
Ott vallatják öreg estig a szögedi sáncokba',
„Mit kerestél az idegen határba'?"
Szabadsága nem kerülne csak egyetlen szavába.

Bekísérték Szomor Danit a nagy tanácsterembe,
Feketével van a fala, az asztala kiverve,
Hosszú sorban viaszgyertyák lobognak,
Szomor Dani egyebet se', hej azokat látja csak.

„Rád vallottak tizenketten, tagadásod mihaszna!
Csiribiri vén csaplárért Szomor Dani lakolsz ma."
„Ha lakolok, isten látja lelkemet,
Ő tudja csak — (s még valaki), hogy ártatlan szenvedek."

Kimondják az itéletet Szomor Dani fejére,
Csak hallgatja... csak hallgatja... csak nem fér a fejébe!
Súlyos börtön... számlálatlan esztendő!...
Nagy sokára felocsúdik: Áldja meg a teremtő!"

Száll a darú tavasz elé, — varjú, holló itt marad,
Megcsördíti Szomor Dani börtönében a vasat
Káromkodna... abba hagyja... mosolyog:
„Hej, hogy az az egy éjszaka száz hétig nem tarthatott!"

Kiszabadult Szomor Dani a szögedi rabságból,
Ott hagyott vagy tíz esztendőt, még pedig a
javából.
Vén porkoláb ifjú lánya siratja,
Gyönge arcán harmat könnye végig perdül
miatta.

„Szépen kérem, megkövetem tömlöctartó ura-
mat!
Ha elnyüttem, el is vinném magammal a vasa-
mat,
Megcsördítem valakinek fülébe,
Hej, hogy az az egy éjszaka jusson neki eszébe!“

A kisasszony ablakában csak egy szál mécs
világít,
Szomor Dani sötét éjjel, titkon, lopva beállít:
„Meg ne rettenj, fehér galamb, virágszál!
Ma tiz éve — még egy csókkal hej adósom
maradtál.

Híres legény voltam akkor, most szabadult rab
vagyok,
Teérted szenvedtem kínt, rabságot, gyalázatot!
A ki szánja, a ki bánja, verd meg uram
istenem:
Egy csókodért a tíz évet akár elől kezdhetem!“

A kisasszony reszket, remeg, nyárfalevél módjára:
„Nem szorultam, nem szorulok betyár lovag csókjára!
Menj ... irtózom ... nem ismerlek ... gyalázat! ...“
Szomor Dani szíve vére minden csöppje fellázad.

„Ha nem ismersz, ismerlek én; mért kellett megismernem?
Kár volt nekem teéretted ezt a láncot viselnem!“
S úgy csördíté békóvasát fülébe:
Piros harmat harmatozott halál-virág fölébe!...

Szomor Dani haza ballag fanyar kedvvel csöndesen,
Van neki egy régi, régi jó szállása — Szögeden
„Megkövetem tömlöctartó uramat!
Lejárt az én szabadságom — visszahoztam vasamat!“

ROBOZ ÁGNES.

Roboz Ágnes asszony két fiát elfogták,
A legmélyebb tömlöc fenekére dobták,
A pallos már fenve, a sírjuk megásva,
És a kegyelemnek ajtaja bezárva.

Palota környékén Ágnes ott kóvályog,
Lesi, szólítgatja az iródeákot,
Magas urak előtt, kik tanácsba mennek,
Veti magát porba s zokog mint a gyermek.
Kezeit tördeli, ébenhaját tépi,
Bátori ajtaja még se nyil meg néki.
Nap nap után múlik, már csak *egy van* hátra,
A palotát aztán nem lesz miért járja.

„Dajkám, öreg dajkám! egy utolsó próba!
Gyűlnek az udvarhoz táncra, dáridóra . . .
Síkos ott a padló . . . undok ott a pára . . .
Kelendő a szépség, becsület az ára,
Öltözködni gyorsan! . . . ne törődj' az árral!
Tűzd meg fejkötőmet gyémántos boglárral,

Illeszd panyókára nyusztprémes mentémet,
Melynél csak a vállam csillogóbb, fehérebb,
Könnyeimnek nyomát mosd le rózsavízzel,
Menjünk dáridóra — meghasadó szívvel."

Tárogató hangja zeng az éjszakába,
Sír-rí a hegedű, mélázik a hárfa,
Fáklyatánc, párnatánc váltakozva járja,
Csapodár Bátori párját egyre váltja.
Virágtól virághoz mohó vággyal szédül,
És megittasodik Ágnes szépségétül.
Térdre borul Ágnes: „Nem a táncért jöttem,
Nagyságos nagy uram! Csak tehozzád jöttem,
Gyászba borult özvegy... Roboziak anyja..."
Esdeklő szavait Bátori nem hallja.
Tekintete kánya, a mely orvúl ráles
Vergődő galambra. „Milyen szép vagy Ágnes!"

.... „Egy órában szültem őket e világra,
Egyik a másiknak édes hasonmása,
Oly delik, oly szépek, oly bátor leventék,
Halálra, Bátori, őket mért keresnéd?"

Liliom arcára könnyre könny szivárog.
Zsigmond gerjedelme csak rózsákat lát ott!
Rózsát arcán, vállán, keble halmán nőve,
S égő vágyat érez szakítani belőle.
Fölemeli gyöngén s az udvar láttára
Szilaj égő csókot lehel a vállára.

Összesúg, összebúg a sok uri dáma,
Udvarnok közönyös, mintha mitse látna.
Ágnes összeborzad, pirul, sápad, kábul
És a fejedelmet ellöki magától.
„Becstelen! ... Volna itt egyik fiam bátor,
Lemosná a szégyent anyja homlokáról.“

Kerekedik felhő a Zsigmond szemében:
„Ha csak *egy* kell, legyen óhajtásodképen:
Kettő közül még ma egyik fiad szabad,
Válogatós asszony, válaszd ki te magad!“

Szívéhez kap Ágnes, nincs szava, nincs átka,
Csak szökni vágy innen, ki az éjszakába,
Ez arcok, e hangok, e zene mind űzi,
S szeretne eszmélni, gondolatait fűzni,
A levegő nyomja, olyan fojtó, száraz,
S fülébe zúg egyre: „Válassz, válassz, válassz!“

Kiér Roboz Ágnes a nagy tág lépcsőre,
Virító szőnyeggel bevonva, átszőve,
Tapogatva kezét teszi a karfára,
Tétován lép, mintha nagy sötétben járna,
Halántéka lüktet, meg-megsimogatja
S lassan rendbe térül, hiszi, gondolatja.

„Leányos arcukon pehely alig serkedt,
S leánycsókot bizony még nem is ízleltek!
Vérengző Bátori, nem adom, nem adom!
Kisebbik fiamat tenéked nem adom.“

És újra alább száll, egy-két fokot lépve:
„Rám emelte öklét... most lakoljon érte!...
Porban játszó gyermek — azóta sem tette,
Hogy büntessem mostan halállal érette?“

Tárogató hangja mind messzebb enyészik,
Félelem lassítja Ágnes szívverésit,
Ujra lép, támolyog, kettőt, hármat, négyet...
Jaj, tán ez a lépcső sohse ér ma véget!...

Egyszer csak, egyszer csak — mi jutott eszébe?
Leül a garádics kellő közepére
S óvatos ujjakkal gondba-gondolatba
Éjfélhaját lassan bontja-bontogatja.
Nagy nehéz gyűrűkben a haj karikázik
S ontja fénnyel elegy árnyát le bokáig.
Öve megoldódik, mentéje aláhull
S a sok drága ékszert lefosztja magárul
„Aludni!... Már késő!... Félve, pironkodva
Keblén a ruháját lágyan összefogja
S indul, fordul vissza könnyű lebbenéssel,
Játszi mosolygással, titkos kedvteléssel.
Álmélkodva nézik, amint tova lebben,
S egyszer csak benn terem újra a teremben.
Szétrebben a vendég — minden ideg bénul,
Zeneszó, víg kacaj hirtelen elnémul.

Ágnes is meghökken, szétnéz zavarodva,
Azután hajbókol balra is meg jobbra

S mintha válaszolna valaki szavára,
Dadogva szól: „Igen — audienciára!"

* * *

Nem nevelgél bezzeg most e rom láttára
Henye udvaroncnép, ledér úri dáma,
Zsigmond gonosz arcán a fagyos gúny olvad —
Krónikás kiejti kezéből a tollat.

DEDICATIO.

Ott szedem a gyöngyöt ahol találom,
Lopáson érnek, azt se nagyon bánom;
Tetőled is loptam sok jót és szépet,
Im itt a könyvem, visszaadom néked.

AZ ÉN IMÁDSÁGOM.

Mikor ledobta papi biborát
S minden hivalgó földi éket,
A főpap öltött tiszta lenruhát
S a legbensőbb szentélybe lépett,
Meghozni az urnak áldozatát
S feloldani a bűntől a népet:
Követve régi gyakorlatot,
Elsőbb magáért imádkozott.

S im én is, verve zönge kobozon
Az áhitat húrjait lágyan,
Először magamért imádkozom
Mélázó csöndes imádságban,
A költészet magasztos templomom,
Más templomot keveset jártam:
Az ihlet perce a szentélyem,
Hol bűnbocsánat nyílik nékem.

Nem zárt falak mögött kerestelek
Isten atyám! ki szerte lakol
A mindenségben, hol naprendszerek
Örök sürgése zúg-zakatol;

Ó de mégis mindenek felett
Művész lelkében nyilatkozol,
Erőd egy részét adván neki,
Versengve véled teremteni!

Megettem, uram, kenyerem javát
A rögös pályán izzadtam, fáztam;
Izleltem az ifjuság mámorát
S mind a mi szép e bohó lázban;
Lelkem nagy eszmék lángja járta át
S don-Quichotteként értük csatáztam:
Jó volt, szép volt, vele beérem,
S ifjuságom vissza nem kérem.

Mit kérjek hát? Hatalmat? hírnevet?
Fürödni napjuk sugarába?
Vagy gazdagságot, tenger kincseket.
Min lelkét veszti annyi kába?
A boldogsághoz melyik út vezet?
Töprenkedem, de mind hiába!
Fantóm ez is, perc ellegyinti
S szemtől szembe nem látta — senki.

Egyszer egy király bölcseséget kért,
Hogy beláthasson mult s jövőbe,
S mikor pályája delelőre ért,
Rámondta ah, hogy minden dőre!
Rajongtam volna ifjan tán ezért,
De most nem kérek már belőle:

Félnék, hogy én is akként járok,
Mint ős időn fölkent királyod!

Nincs nagyravágyás bennem, ó uram!
Hogy tündököljem magas polcon,
Könnyű kedéllyel, játszi gondtalan
Viselem én koldus-darócom,
Madárként, melynek két házája van,
Álom s való közt himbálódzom —
Agyagot gyúrni mesterségem:
A többihez mi közöm nékem?

Te tudod, mikor adj esőt, harmatot
S mozdítsa szél a poshadt léget,
S a szív redői közt te olvasod
A vergődést és a kétséget,
Te adsz örömet, te adsz bánatot
S eloszlatod a sötétséget:
Minek kérni, Uram! tetőled,
Hisz vágyaink is tőled jőnek.

Ó vágyat adj, hatalmas szenvedélyt!
Mely tespedés-haláltól óvjon,
Ki lángolt, tévedt, vivódott — az élt,
Bár áleremény rá gáncsot szórjon.
Ne vesztegeljek lomha túzokként,
Ó de repüljek mint a sólyom!
S haragod hangját kölcsönözd nekem,
Hogy dalom, ha kell, mennydörgés legyen!

MESE A VARRÓGÉPRŐL.

1883.

Nem festett róla senki képet,
Dicsfénnyel homlokát övezve,
És mégis szent. És e történet
Legenda.

I.

Zúzos téli este,
Úgy rémlik ép karácsony táján,
Kis illatos levélke várt rám
A síma márvány-asztalon,
A melyen teámat iszom
Nagy, céltalan barangolások
Után hazavetődve végre.
Jól ismert, kedves kézvonások;
A betűk összefutva élbe,
Egy-egy nyilacska, lőni készen . . .
Ó legyen áldásom e kézen!

Felbontom: akár fel se bontsam:
Meghívó lesz, gondoltam nyomban.
„Barátság szent jogának örvén,
A melynek rebegése törvény,
Rendeljük és intézzük itt.
Amint alább következik . . .“

Stb. — Az ukáznak vége:
„Elvárjuk holnap pontba' hétre.
Lesz őzcomb és fekete Egri.
(Kár lenne ám magát kéretni!)
És rizs befőttel — megjegyezze!
S szivartilalom felfüggesztve.
Ön eljő; mentség mit se számít,
Itt várja minden, mit csak áhít,
S magunkra leszünk teljesen,
Nem lesz közöttünk idegen:
Férjem és ön — a lista kész.
No meg a kicsik és — Teréz."

Ki birna ellenállni ennyi
Csábító édes igéretnek?
S lehet-e oda el nem menni,
Hol így biztatnak, dédelgetnek?
Bizonnyal elmegyek. Miért ne?
De nini Teréz — én Terézre
Akármint törjem is fejem:
E névre nem emlékezem.
Rokon talán? Az nem lehet;
Köztük Terézt nem ismerek.
Avagy barátnő? — Kétkedem;
Az egytől egyig idegen;
Legalább ő itéli ennek,
Tisztelet a kivételeknek!
Elvégre van Teréz tömérdek
E sártekén — s ezek közül

Valamelyik csak lesz! Tán vénebb
Mint illenék. — Ilyenformán
Adtam túl az eszmék sorján
Szegény Terézen másnapig,
A mikor úgyis önkényt lebben
A titok fátyla s szemtől szemben
Élveznem majd megadatik.

És pontosan, mint vígjátékban
A házassági katasztrófa,
Megjelenék síma glacéban
Alig hogy hetet vert az óra
A nyájas kis elfogadóban,
Hol részem volt már annyi jóban.

Előkelő parányi fészek,
Ismerek én itt minden széket,
S szakértelemmel megtaksálom:
Melyik zsöllyén milyen az álom.
Ismerik minden polcot s rajta
Amennyi csak van, a nippe-fajta:
A sévres-findzsákat . . . a herendi
Csecsebecsét . . . pompéji vázát . . .
Szóval, én jó barátom házát
Úgy ismerem . . . kivülem senki
Jobban . . . egy kis tündérpalota,
Melyben legszebb a tündér maga:
A háznak viruló asszonya! . . .

Fogadtak úgy mint rendesen,
Hanem Teréz nem volt jelen.

A házi nő felkacagott:
„Nemde, ön Terézt keresi?
Pedig még nem is ismeri?
Még azt sem tudja: kicsoda?
Lássa, mily csapodár maga!
Im nézze . . . e finom dudor . . .
Ez a plissé . . . e könnyű játszi
Dísz, mely alig-alig látszik,
De ha nem volna, látszanék . . .
E csokor . . . szabás . . . az egész . . .
Ez illatszerű . . . ez Teréz.
De csak a fele . . . annyi se . . .
Teréznek van története,
Nagy, szép, magasztos! . . . a melyet
Ön le fog írni . . . sohse rázza
Fejét . . . csak minap magyarázta,
Hogy model után dolgozik —
Im — itt jó a modelje . . . itt . . .“
. . . S a lenge, karcsu nőalaknak,
Ki halk-suhanva most belépett,
Történetét híven megírtam,
És meghagytam nevét — Teréznek.

II.

Öten maradtak árvaságra,
Midőn anyjuk szemét lezárta

Sok évi szenvedés után:
Serdültebb egy: Teréz csupán,
Rá hárult a kicsinyek gondja,
És ő hozzá is látott nyomba,
Meddő bánat nyakára hágott
És intézé a kis világot,
Anyátlanoknak édes anyja,
A puszta háznak gondos őre,
Míg apjuk — lázas munka rabja, —
Csak ritkán tér meg pihenőre
Az únott tűzhely holt üszkéhez.
Hol többé meleget nem érez.

De alig telt le az év gyásza,
Uj élet költözött a házba.
Mitől Teréz titokba' rettent
S fohásszal kérlelé az istent,
Hogy meg ne engedje soha:
Megtörtént — jött a mostoha.
Szép nyalka asszony, özvegy szintén.
Enyelgő, nyájas eleintén,
Utóbb rideg, kemény, kegyetlen
És bosszuálló. Egy kas gyerek.
Vásott, hancúzó, neveletlen,
Falánk, nagyétű, mint a veréb:
Ennyiből állt a hozománya;
És alig, hogy az év lejára,
Jött hozzá uj: enyém, tiédhez
Jött a mienk! — Szorult a fészek.

Indult a hajsza! Győző ellen
Rab földön nem oly kiméletlen,
Miként e had volt, sarcot róva
Az apró szelid őslakókra,
Kik csüggetegen keltek-jártak,
Bátortalan lézengő árnyak!
Elébb a játék került sorra,
Engesztelésül a mogorva,
Erőszakos, vad cimboráknak
Könnyek között önkényt ajánlva,
Avagy parancsra. Majd a hol
Játsztak, a drága kis zugoly,
A megszokott buvócska-hely:
Tilalom onnan űzte el.
Hol évek óta háldogáltak,
Elvették tőlük a kis ágyat.
Mit anyagond puhitott lágyan,
És idegen hált a kis ágyban!
Majd a szekrények féltett zára
Pattant s avatatlan kéz turkála
Vandal gyönyörrel, kegyetlen,
A habos fehérnemüekben,
Miket úgy őrzött és úgy féltett
Az elköltözött drága lélek,
S irígy megjegyzés, durva, ronda
Esett mindenre, s bepiszkolta
S elékerültek az ó selymek,
Még alig-alig hogy viseltek:
A nászruha, még új, bár régi,
A mostoha már nem kiméli,

Pompázik benne és nem retteg,
Hisz alszik, a kit eltemettek!
És így tovább, minek leírni?
Ez régi nóta, régi bú,
Hej, de kinek végig kell sírni!
Végig siratni — sanyaru!
Estenden, folyosón, az árnyban,
Vagy a sötét cselédszobában,
Hová lassacskán kiszorultak,
Az árvák össze-összebújtak
Teréz köré, ki átkarolva,
Ki térdeire kuporogva,
De némán, szótlan mindenik:
Tán nincs is szó arra, mit érez
A gyermekszív, mely titkon vérez,
S csak könny, sóhaj mondj el hiven
Fájdalmát, szenvedéseit? . . .

Egy nyirkos, komor őszi este,
Midőn hosszu szálat ereszte
A hallgatás pókja, befonva
Őket merengő, néma gondba:
A legkisebb, egy bájos angyal,
Kékszemű és aranyos hajjal,
Kedvence anyjuknak, mig éle,
Oda hajolt nénje füléhe'
S titkon susogta: „Ó Terézem!
Tudod, hogy hogy van a mesében?
Éjfélkor jő — fátylát lebbenti,
Éjfélkor megy — nem hallja senki.

És gyermekit csókolja rendre
S utána néz, ha minden rendbe? . . .
Ó annyi éjen, éjszakákon
Lesem anyácskát már és várom . . .
Ó mondd, Teréz! egyetlen egyszer
Ah, soha-soha sem jövend el? . . .“
— „Bizonnyal, drágám, el fog jőni,“
Susog Teréz. Aztán elhallgat
És évődik egy gondolatnak
Súlyos terhével, mit rég forgat
Agyán és nem bírt érlelődni.
Im most megért . . . Lehull virága,
Virágeső az ajkára:

„Figyeljetek . . . a kocka fordul,
És jut nekünk még szebb napokbul,
De maguktól ők be nem térnek,
Elhozni kell . . . elmenni értek . . .
Azért ha valamikor egyszer,
Csak arra ébrednétek reggel,
Hogy üres, hideg Teréz ágya
S ő nincs sehol . . . Ó azért gyászba
Ne boruljon a lelketek;
Ti tudjátok, hogy miért mentem,
S imátok fog kisérni engem,
Míg ismét visszatérhetek.
Helyettem itt lesz Erzsike,
Ő varr, fódoz a többire
Éjente a kis lámpa mellett,
Ha valamennyien lefeküdtek,

S te Margitom tanítod írni . . .
És jók lesztek s nem fogtok sírni.
Míg értetek leszek majd távol — —“

S másnap Teréz eltünt a háztól.

III.

Ama sűrű embervadonnak
Vette merész útját, a hol
Sugár és árnyék összefoly
És szilajabban háborognak
A dűlő, irtó szenvedélyek,
A melyek közös neve: élet;
Hol a harcnak megvan zenéje!
Örök robaj! . . . magánynak kéje
És a nyomornak költészete! . . .
Teréz a fővárosba ment,
Nehány kis ékszer: drága, szent
Ereklye — ebből állt mindene,
Nehány fodor megsárgult csipke
És semmi több. Ezt fogta, vitte
Cserélni érte fedelet,
És élni jogot: kenyeret.

Tengődő tanitó család
Körében menhelyet talált
Magasba’ fenn — hol kőereszbe
Kapaszkodik, épít a fecske
Rövid tavasznak sebtiben —
A negyedik emeleten.

S mikor megvolt, hová lehajtsa
Fejét, szerényke zúg csupán:
Ment és nézett munka után.
Nehéz egy út volt. Nehezebb
Golgotára nem vezetett.
És szíve vére serkent bőven
S a kövezetre hullt menőben.
Midőn a nagy várost bejárta,
Munkáért esdve — de hiába.

Volt a hol gúnnyal tekintének
Tiszta tükrébe szép szemének!
Volt a hol durva szó illette,
Ő hallgatott és megkönyezte;
S volt hol akarva, nem akarva —
Szánó pillantás meg-megmarta,
Hogy fellázadt rá büszkesége.

És napról-napra, hétről-hétre.
Búsabban egyre, elcsüggedve
Tért rideg, kis lakába estve,
Mögötte árnyék, vad sötétség.
Előtte nyomor, lelkén kétség —
Míg egyszer a szerencse-asszony
Hunyorgató, lezárt pillái
Alól egy hajszálnyi sugárka
Odatévedt rögös útjára,
Hogy rajta friss reményt fakasszon,

Munkát talált. — Hol legélénkebb
A korzó és otthon a créme:
A Váci-utca szögletén
Ablak mögött tarkálva fénylett:
Soha ennél szebb kirakat — !
Szép lányokból egész csapat
Vegyest a barna meg a szőke
Ott ültek tűzve, varrva, öltve
S kacsingatva az elmenőkre:
Fehér rabnők — varróleányok!
S a bolt egy rejtettebb zugában
Gazdátlan kis varrógép állott,
Melynek szeszélyes hírét költék,
(Már mint a gépnek) s nem akadt
Sokáig, ki hozzá szegődjék,
Míg Teréz jött és ott ragadt.

Valami áldott jótétlélek
Nevére nem emlékezem,
Beavatá őt hirtelen
Titkaiba a friss keréknek.
S Teréz ujjainál serényebb
Kis ujjak a gépen nem égtek,
Mióta tűnek szárnya támadt
S létjogot kér a gép magának!
Nem szorgalom volt — mohóbb annál:
Láz volt, szilaj, a munka láza,
Mi űzte ösztökélte, hajtá
És hajnalálmából felrázta,
És ébren tartá késő éjig, —

Láz, mely a testét elcsigázza,
Ó, de a lelket fölemeli.

Szép nem volt, de tizenhat évvel
Bűbájteli édes igézet,
Az ifjúság csodás varázsa
Köznapi arcot is megszépít,
S az ajkak édes kacagásra
Búbánat közt is nyilni készek! —
E benső, sugárzó szépséget,
Mely illat és fény vegyüléke,
Társnői alig vették észre
S mert rútnak hitték, eltűrték
Neki, hogy jó — legyen:

S munkába
Ölvén, telt hétre hét és hónap,
Olykor lappangó kétely szárnya
Borítá lelkét fagyos árnyba;
A messze cél elmosódónak,
És távolabbnak tetszett egyre,
A mint jobban szemügyre vette
Mihaszna tűr, munká, zsugorgat?
A latba sokat ez nem nyomhat.
A bér szerény, csak alig-alig
Teremti ki a mindennapit.
S merész vágya hova nem vitte?
Ő mert gondolni a kicsikre?
Testvéreinek ő — a semmi!

Akart anya helyt anyjuk lenni?
Világtalant a vak! ...
Mogorva
Önkinzó percek voltak azok,
S ilyenkor a kis gép felmondta
Úrnőjének a szolgálatot.
A fonal összekuszálódott
És csökönyös lett a kerék
S megállt ... de az árny elhuzódott
És újra kiderült az ég.
„Te ostoba Teréz! Te csunya
Teréz! — korholgatá magát —
Mire való az Isten?“ ...
S ujja
A gépen kopogott tovább.

IV.

Lejárt egy év. Boldognak álom.
Rózsák közt tarka körfutam,
De végtelen új éjmagányon
Annak, a ki boldogtalan;
A küzködőnek, hánytvetettnek,
Kit tüske megtép, húz az ág,
S vonszolja mint selejtes terhet
Kietlen életét odább,
Vagy viseli mint ócska rongyot,
Várva míg róla leszakad ...
— Nagy sor egy év annak, ki gondok
Közt számlál órát, napokat!

Azonban itt — már csak kimondom,
E praeludium nincs helyén;
Elvéti ócska, rossz dorombom
Olykor a hangot, érzem én.
Kató, ha kérik a bor árát,
Másról beszél, költő se jobb:
Nem hogy szőné a mese szálát,
Ungon-berken elkódorog.

Mikor Teréz valamiképpen
Lemorzsolt egy sanyarú évet
S az olló s tű művészetében
Hódítva mind előbbre lépett,
S mi csak divat van: új s kopott,
Összeábdált, összelopott —
Okos feje száz rejtekében
Mint fogason úgy függött szépen,
S a vad, pogány kelme-nevekre,
Mint beige, tricotine, cheviot,
Chenille, brocat, faile és serge-laine
(Mibe megbotlik jó keresztény!)
Csodásan ráperdült a nyelve:
Akkor olyas valami történt,
Mint mikor a tenor elreked,
(Vidéken nem is ritka eset!)
S a kardalnok helyébe lép
És meg is tartja a helyét.
Minden genieről van ily rege,
De komolyan senki ne vegye!

Susanne, a vén mamselle-kisasszony.
A műhely első planétája
S divat dolgában oraculum,
Egy reggel — a napját nem tudom —
Egész műhelynek hallatára
Kimondta a szót dacosan,
Hogy neki ma migraineje van,
S a kis bankárné arra várva,
Hogy ő próbálja jelmezét:
Aligha megy ma este bálba!
És a kik Susannet ismerék,
Sopánkodának szerfelett
A kegyből nyilván kiesett
Szegény kis bankárné felett!

Sopánkodának nagy fenszóval,
De titkon örül mind a hány;
Sejték, hogy visszaél a jóval
S a tűzre rossz fát tett Susanne;
Hogy menne ő próbára — menne,
De orra veszélyt szimatol,
Nyilván ismét eljárt a nyelve,
Ki tudja: hogy? ki tudja: hol?

A vége az lett, mit — remélem —
Már sejt is minden olvasó:
Hogy Susanne helyt az én Terézem
Szükségből volt kapóra jó.
A gráciákhoz követségbe
Küldték a tiszta szűz erényt,

Vaj' rózsát hintnek ott eléje?
Vagy be se bocsátják szegényt?
Karján a suhogó jelmezzel
A gyermeklány útnak eredt,
Minek szépitsem? — érzelmekkel,
Mik hősnőhöz nem illenek?
Izgatott volt és Éva lánya,
Azaz kiváncsi egy kicsit:
Milyen, hol örök ünnep járja,
Ama világnak fénye, árnya,
Mely selymekbe öltözködik?

Suhanva érintette lába
A messze mesés Indiáknak
Moha-lágy, buja szőnyegét
S benyitva a kis boudoirba,
Hol fény és báj együtt lakott,
Enyelgő édes illatok
Gyöngéd árama rácsapott
S káprázat fogta el szemét.

Himbáló selyem hinta-ágyon
Pihent egy csodás tünemény,
Nem sphynx, nem mese és nem álom,
De mindegyikből valami.
A kis bankárné volt. Fején
Aranyhímes fátyol-kötés,
Szeszélyes, búbos alkotás,
Minőt nem visel senki más

S gömbölyü tagjain alá
Ezer kacér redőkbe folyt
A félig nyitott pongyola —
Ne nézzen férfiszem oda!

S Terézt meglátva, hirtelen
Kigyósiklással lenn terem.
Rugékony mint a bajadér,
Ha buja, kéjes táncra kél,
Vagy prózában — úgy is helyes:
Mondjuk, egy kicsikét szeles.

„A jelmezem! No és Susanne?“
„Migraineje van!“ — „Migraineje? Lám!
Tőlünk már azt is ellesik,
Maholnap nem lesz az se chic!
Jó, jó. Mutassa. — Ó nagy ég!
Minő különös habarék!
Mily barbár szín-zenebona!
Hisz ez igazi maskara! . . .
A dísz hol jobb-, hol balra dől . . .
Minek e cafrang itt elől?
S e csokor itt?“ . . . És azzal fogta
A pici haragos asszonyka,
Mintha a strikoló Susanne
Kócos hajának esnék éppen
Lihegve gyors bosszú után —
Rózsás körmivel a kaján,
Rendellenes csokort letépte.

Teréz merően állt és nézte.
Halavány arcán két nehéz,
Bánatos könny gördült alá
S mentegetőzve susogá
Fájó mosollyal, csöndesen:
„Az én első kisérletem!“

A kis bankárné megrendült
„Ó én kegyetlen, kőkemény
Mily kiméletlen vagyok én!“
És kérlelően pihenteté
Zsarátnok-tüzü nagy szemét
A lesujtott bús gyermeken.
Majd meg lázas-idegesen:
„Próbáljunk! A velencei
Kristálytükör elé szökellt
És összecsapta kezeit:
„Milyen bizarr! eredeti!
És mily nemes! Ah, sohasem
Volt még ily bájos jelmezem,
Ó gyermek! Hisz ön remekelt.“

Egyszerre elkomolyodék
A ragyogó tavaszi kép
S még ragyogóbb lett, mint elébb.

„Megsértettem. Vezeklek érte,
S hogy ne tartson rám haragot,
Teljes elégtételt adok.

Hol a csokor? . . . Csak hagyja, hagyja!“
S komolyan, mint egy bünhödő
Odakuporgott egy zsöllyébe
S gyámoltalan bársony ujjakkal
A pici csokrot volt helyére
Nagy, rengeteg öltést eresztve —
Ismét rátűzte a jelmezre.

Egyszerre felsikoltott: Vér!
Balkeze rózsás hegyiből
Serkedt a rubint folyadék
És pongyolája hófehér
Szövetjén három pici folt
— Bibor harmat — mutatkozék.
Nem több mint tűszúrás után
Ujjhegyből serkenni szokott.
Teréz a drága kéz fejére
Hajlott s rá hő csókot nyomott.

S a hány angyal van mennybe fenn,
Mind ujjongott e jeleneten.

V.

A jelmez feltünt és vele
Teréz szerencsecsillaga.
Divatba jött. Őrszelleme,
A bankárné, szomszédinak
Pecsétes mély titok alatt
S ezek, amint dukál, adák

Nevét ismét tovább-odább,
Úgy hogy nem telt bele, nem mult
Egy hét és jouron, kanapé-
Országgyűlésen megfordult
És jó kelete lett nevének:
Jegyzék, mint tőzsdén az értéket.

Most ujra kitollasodott
Teréz reménye suta szárnya.
Mit megtépett a gond, e kánya,
Szélnek eresztve pelyheit.
Lelkébe visszatért a hit
S az önbizalom, e mesés,
E csodatevő talizmán,
Mely hőst teremt s győz akadályt.

És fönn a fecskék közelén,
A hideg-rideg kis tanyán,
Ott is minden nyájasabbra vált.
Lassacskán megtelt a szoba.
Egy kis szekrény... egy nyoszolya...
Fogas.. szék... asztal sorra jött,
A falra kép és függönyök,
Mind egyszerű bár és szerény,
Ó de tulajdon szerzemény!
S jött egy kis ügyes szerkezet,
A melyben lélek lüktetett,
A melyre nagyanyáink még
Elszörnyüködtek volna tán,

Hogy boszorkányság... nem egyéb:
Jött egy parányi varrógép!

Ó nagy nap volt az! Esemény!
Leírni azt a toll szegény,
Azt a felsíró örömet,
Mit Teréz akkor érzett!
Hasonló volt az a szegény
Pór gyönyöréhez, ki kemény,
Sanyarú koplalás árán
Tehénkét köt be, tejelőt,
Mely gyermekit táplálja s őt
S midőn már-már csügged reménye,
Hogy valaha még célját érje,
Ott látja im maga előtt
Pajtáján és kérges tenyérrel
— Mig szemét rajta legelteti —
Üstökét meg-meg veregeti!
Teréz is ugy. Körültipegte,
Megcirógatta a kis gépet,
És gondolatban annyi szépet
És annyi jót kivánt neki.

Azután leült, hogy megpróbálja,
(Mint delnő az új zongorát)
Hogy vajon minő hangot ád?
És mialatt a gyors, egymásba
Forgó kerék dicshymnust zengett
Az új kor szellemének, halkan

Fohászkodott: „Te nem hagysz cserbe!
Ó mert nekem csak két kezem van.
S mi öten vagyunk!“ . . .

Azután
Irt, írt egy hosszu levelet.
Diktálta gyöngéd szeretet,
Kezdődött így: „Édes apám!“
S a vége — éjfél elmult rég: —
„Adjátok nékem Erzsikét!
Taníttatom, fölnevelem,
Ő lesz az én egyetlenem.“
S egy évre rá ismét: „Küldjétek
Margitot!“ — S mire megfordult
Négy ősz, négy tavasz: a feldult
Tűzhelyen lézengő nem volt
Anyátlan árva több, s a holt
Anyja lenn békében nyughatott! —

VI

Most jöttek szorgosabb napok.
Munkában izzó, súlyos évek.
Élettől nyüzsgött a kis fészek,
Mit gyönge női kéz rakott,
De párja nélkül — egymagán,
Ahogy madár sohsem szokott.
S helyt állni volt de nagy sor ám!
Etetni a kis csámcsogókat,
Hogy szükséget ne lássanak,

Ruházni — fölnevelni jóban —
Ki próbálta, az tudja csak
Mi ez? Lemondani a ma
Gyönyöréről, hogy fedezője
A kétes holnapnak legyen,
És parancsolni, hogy ne szője
Ábrándjait langy éjeken
A szív, mely alkura nem áll,
De kér, követel hangosan,
Amikor ébredése van;
És a lét összes hanginál
Pacsirtaszó parancsolóbb,
S egy üdvösség van csak — a csók
Megtenni ezt sejtelme nélkül,
Mily áldozat, a mit hoz ő,
Felirom örök dicsőségül:
Nem képes erre, csak a nő!

S az évek multak hétköznapi
Közönséges próza rendjén,
A kis lányból nagy leány lett,
S a fiúk felnőttek szintén.
Megtollasodtak, szárnyra kaptak
A kedves fiók madarak,
Szegény Teréz! bizony maholnap
Egészen magára marad.

S amint ürül: a kicsi hajlék
Lesz egyre hidegebb neki.

Ha mind elhagyja, kire szórja
Akkor majd lelke kincseit?
Keze lankad, erő hiján nem,
De mert rugója meglazul:
Találja óra elborulva,
Van érzés, melytől szabadulna,
De, ah! többé nem szabadul!

Sejti, hogy míg eget ostromlott,
A földet elvesztette ő,
Hogy a tovatünt ifjuságot
Vissza nem hozza bájerő.
Hogy parlagon maradt lelkében
Egy hang, egy szín, egy árnyalat,
És talán ez a semmi épen,
Mi nélkül üdvösség az égben —
S nincs boldogság az ég alatt.

Titkos kérdést intéz tükréhez,
Felelni arra oly nehéz,
Maholnap vén lány lesz belőled,
Igen bizony! — susog Teréz.
Majd mosolyog: Nem oly veszélyes!
Még síma, szép a homloka
És szeme láng és ajka édes —
Ó van epedni még joga!

És ily tikkasztó hangulatban
(Ábrándnak kedvező elem!)

Fogant meg sóvárgó lelkében
Egy késő első-szerelem,
Melyben a déli nyár hevével
Tavasz bübája egyesül,
S mely meleget tart egy életre,
Még akkor is, ha célt tévesztve —
Emlék maradna egyedül!

VII.

Egy napon Margit lelkendezve,
Mint fürge vad, becsörtetett.
(Tizennégy éves lehetett.)
Rügyedző sejtés kora ez,
A kis leány el-elrévedez
És nem gondol már bábura,
Lelkén egy új eszmény dereng.
Tündér távolban libeg-leng
Előtte a „hosszu ruha“.
— „Képzeld Teréz, milyen fura!
Kalandom volt, egy baleset
A lépcső alján elbukám,
De egyéb baj nem is esett.
Egy nyalka csinos idegen,
Bajuszkája csipetnyi csak,
Mint a mesebeli lovag,
Váratlanul mellém terem,
Nyalábra fog, fölemel . . . és . .
(Itt eltört hirtelen a mécs,

És Margit elpityerdült szépen!)
Ó képzeld, képzeld, én Terézem:
A vakmerő! ó a goromba!
‚Hopp! katonadolog!‘ azt mondja,
‚Ne sírjon kicsikém!‘ s megcsókol.
Hallottál ilyet valaha?
Hát gyermek vagyok én, Teréz?“

Felejtve volt már az egész
Kalandszerű história,
Csak egy makrancos, gyönyörű
Fejben motoszkált untalan.
„Teréz! Teréz!“ settenkedék
Meghitt órán bizalmasan
(Mint akinek nagy titka van)
Nénje körül a kis csevegő,
„Utána jártam és kitudtam,
Hogy a megmentőm kicsoda?...“
„Megmentőd?“... „Nos, ki felfoga,
A mikor minap megbotlottam,
Nem tudod?... Ah persze, persze!...
Hát orvosnövendék... lakik
Velünk e házban: negyedik
Emelet, ötödik szám... szembe’...
Ugyanott, hol küzdve, szegényen
Te laktál egykor, jó Terézem!“

És Teréz arca lett e szóra,
Miként a vérbe mártott rózsa;
De nyomban rá hónál fehérebb,

Mint a tolvaj, a kit tetten érnek.
A távol emlék idézése
Hatott-e ennyire Terézre?
Vagy lelkét meg tán az ragadta,
Hogy *az* odút most férfi lakja?
Avagy: hogy *ez* a férfi épen? —
Mi közöm mindezekhe' nékem?
Csak a mit látok, aztat írom!
Elmélkedésre nincs papirom.

Teréz a göndör arany főt
Keblére zárta s kacagott
Szégyellős, halk, titokzatos
Kacajjal, miként azelőtt
Soha: s a hányszor megeredt
Margit ajkán a beszéd
S pajkosan „ő“ róla beszélt,
Ismétlődött a jelenet;
Ő róla, kit majd lovagjának,
Majd meg, amint szeszélye támadt,
Oktondinak cimezgetett;
Vagy hogyha megfeledkezett,
(Ilyesmi is fordult elő)
Bizalmasan csak így: Jenő.

Olykor a lépcsőn, lépcsőházban
Találkozának mind a hárman,
Margit Teréz karjára fűzve,
Jenő magában elmerűlve,
Mint két hajó a tengeren,

Mely látja egymást jőni-menni,
De nem akarja észrevenni,
Mert ez is, az is kitalálja,
Hogy mi a másik rakománya,
Ilyenkor eszmecsereképen
Egy-egyet csíp Margit Terézen,
S ha hazatértek csak kacag,
Teréz mélázó, hallgatag.

Más alkalommal a kis ördög-
Pozdorja meg így zsörtölődött.
Félig solo, félig Terézhez:
„Hogy milyen pazarlást visz véghez
Odafenn . . . hallod! . . . mindig nála
Gyul első ki a lámpa lángja! . . .“
Ó de Teréz még többet látott:
Hogy ott oltják ki a világot
Éjnek éjén legutóljára
Ha minden elpihent a házba'.

„Vajjon kiért e lázas munka?“
Töprenkedék Teréz gyakorta,
Midőn rejtőzve árnyba, éjbe,
Mielőtt nyugalomra térne,
Odalép az ablakfülkébe,
Egy kémlelő pillantást vetve
Föl a negyedik emeletre.
„Van anyja, húga, kis testvére
S azokért gyötri így magát?
Vagy van . . .“ megretten egy eszmére
S nem meri gondolni tovább.

Sokáig elcsügg révedezve
A félhomályu ablakon,
Ó édes kéj van e percekbe'!
Ó boldog ekkor, ő nagyon!

Hanem egy balsejtelmü este
Teréz a fényt hiába leste:
Az ablak fönn sötét maradt.
. . . És reggel az ujságokat
Bejárta egy hír, megremegtetve
Minden anyát, a kinek orvos
Fia van. Lenn a boncterembe',
Hol örök titkokat kutat
A tudomány s a holtakat
Bizgatja meddő kérdésivel
Az élet után — egy ifju
Növendék, a legjelesebb,
Munka közt a keze fején
Kis karcolást ejtett szegény
S most élet-halál közt lebeg.

Teréz olvasta. Egy árva hang
Nem röppent ajkira, egy szó,
Mely profanálhatná, a mit
Érzett, a kimondhatatlant!
És ez érzés volt a kohó,
A melynek olvasztó tüzében
Kristállyá jegecült szerelme. —
Járt-kelt, tett-vett, mint szokott épen
Vagy dolgozott a varrógépen

Pörgetve a kerekeket,
Mig végre beesteledett,
Jött az éj s Margit lefeküdt.

Ekkor vontatva, lassan, halkan,
Mintha álomban, gondolatban,
Az ablakmélyedésbe lépett
És nézte künn a sötétséget,
Az éjszakát, az ablakot,
Hol tegnap még Jenő lakott,
Sokáig hosszan nézte, nézte . . .
Egyszerre megfordult . . . Erély,
Elszántság volt mozdulatában,
Szemében és *egy* gondolat
A rángó, sápadt ajkakon:
„Még egyszer látni akarom!“
S ment. —
Mikor a késő éjfél
Visszahozá a vakmerőt,
Nyugodt, derült volt, mert Jenőt
Nem látta bár, de tudta: él
És elhárítva a veszély.

Mosolyogva hajlott szeme fénye
A pihegő Margit fölé,
Csókot nyomott göndör fejére,
Mely szép volt, mint egy angyalé,
S nem vette észre, hogy a kedves
Gyermek arca könnyektől nedves!

VIII.

Tavaszra járt. Teréz kitárta
Lakószobája ablakát,
Hogy bebocsássa azt a várva-
Várt, első lanyha napsugárt.
Oly fényes, tiszta minden zeg-zug
A munka szentélyében itt,
Hol ápoló kéz fényben írja
Pallóra, falra nyomait! —

A szűzi ágyon habos selymek,
Barège, batiszt össze-vissza,
S Teréz, midőn az ablak mellett
A beáramló léget issza,
Andalg . . . kalandoz szerteszét . . .
Nem tart soká . . . Asztalho' lép,
Hol drága csecse-becse készül,
Midőn az ajtó halk ütéstől
Koppan s belép — álomnak véli
Teréz, bár érzi, hogy arcába
Csap a vér s gyökereket ver lába —
Belép a sugár, deli férfi,
A kinek képét óva, féltve,
Szivében hordja annyi éve,
Szerelme, kínja, álma, vágya,
Lelkének lelke, boldogsága,
Jenő, az ismert ismeretlen,
És szemtől szemben állnak ketten.

Csakhogy Teréz a szempilláit
Felütni nem meri s a másik —
Jenő — zavart.

„Magam jövök.
Szólt halkan, ünnepélyesen,
Nincs a ki szószólóm legyen.
A tudomány volt kedvesem
S szelid kisérőm e napig.
De hát az élet változik! —
E házban sok évet hagyok
S tegnap óta — orvos vagyok.
Van egy kis örököm: nem dús,
Nem gazdag ősi hagyaték,
De szerény vágyakhoz elég.
S van egy kis házam bérc tövében
A kies Erdély közepén,
Hol gyermekéveim átéltem,
S a kert s az erdő is enyém:
Egy nyájas, viruló kis Éden,
Szebbet álmodni nem lehet,
S az ősi lakba visszatérve,
Oda magammal nőt viszek!“ . . .

E pillanatban — hogy, hogy nem? —
A benyilóból hirtelen
Egy hang Jenő szavába vág
És megakasztja: „Ne tovább!“
A kis kotyogó varrógép
Zöreje volt; semmi egyéb.

Sebes, szaggatott ütemmel
Neki indul — meg-megakad.
Mintha egy lázas női szivhez
Illesztené az akkordokat.
Pörölni kezd: Teréz! Teréz!
Az istenért, mi lelt? Hova
Gondolsz? . . . Ó jaj! Soha, soha
Ilyet! . . . Elkábit a gyönyör . . .
Beleszédülsz... megfojt... megöl!...
Nyitva hagyád az ablakot,
A tavasz-áram megcsapott,
Most annak vagy a betege,
Te tél virága, gyermeke! . . .
Szedd össze, jó Teréz, magad,
Gyöngének lenned nem szabad,
Nem illik. Hallod? Ó te bamba!
Még székkel sem kináltad őt . . .
S Teréz? Ó dehogy, dehogy hallja:
Nem lát, nem hall mást, csak Jenőt.

. . . „Hét hosszu éve élünk itten
A közös egy fedél alatt,
Én elmerültem könyveimben,
Ön vívott súlyos harcokat.
Ha férfi vívja, hősnek mondják,
Nőnél imádunk s hallgatunk:
Az égbe fönn angyalnak híjják,
A földön nincs reá szavunk.
Tanúja voltam, rejtve, lesben,
(Különben azt hinném: mese!)

De közeledni nem kerestem,
Bár vágyva-vártam, sohase'.
Remegve, titkos, mély gyönyörrel
Bimbó nyilását lestem én,
S még gyermek volt gyermekörömmel,
Hogy magamnak eljegyezém.
Az ifjú édes fogadalmát
Beváltani jött a férfi most:
Ó szentesítse ön frigyünket,
Ó adja nékem — Margitot! . . ."

A benyilóban a kerék
Hirtelen elcsendesedék.
Teréz megijedt. Maga sem
Tudta mitől. Talán a csend,
A mely váratlan', hirtelen
Beállt, az ijesztette meg;
Sápadt lett . . . halottas fehér,
S midőn pilláit felüté,
Szemében, mely beszédes lenni
Szokott, nem volt se fény, se semmi,
Hebegett . . . Mondani akart
Valamit s nem jutott eszébe . . .
De nem tartott — egy pillanat!
S az értelem jogába lépe.
A benyílóhoz fordult s hívta
Margitot. Hangja érctelen
Rekedt volt s karját mintegy tiltva
Nyujtá maga elé. De ím
A nyíló tavasz üde mása,

A bájos gyermek megjelen,
Biborpir égő ajkain,
Nagy kék szemében szerelem
S megcsendül ajka lágy zenéje
Behizelgőn! „Édes Teréz!“
Ekkor a zord varázsnak vége,
Zokogva vonja őt keblére
S mig öleli, csókkal borítja,
Fülébe suttog úntalan
Egy szót, amelyben vívódása
És szerelme és lemondása
Ah, minden, minden benne van.
Egy szót — csak ennyit tud rebegni:
„Szeresd, szeresd! Ugy-e te nagyon
Fogod őt szeretni!?...“

NOÉMI.

Volt egyszer egy törpe, púpos elől, hátul
S álmodni mert a föld legszebb asszonyárul.

K. J.

TE HALVÁNY SZŐKE ASSZONY...

Te halvány, szőke asszony,
Kit lelkem úgy imád,
Te névtelen, te csöndes,
Te elzárt szép világ!

Talányos, bűvös rejtély,
Mint sphynx oly hallgatag
És mint a sphynx megrontó —
Érzem hatalmadat.

Elülök lábaidnál
Estenden, alkonyon,
Emésztő láz az álom,
Mit ottan álmodom.

Ó könyörülj én rajtam,
Ó űzz el engemet,
Hisz láthatod: magamtól
És innen nem megyek.

VALLOMÁS.

Az illanó perc szálló szárnyát
Megállítnám: Ó ne tovább!
Hogy térdeidet átkulcsolva,
Mindvégig így, a néma porba'
Leshetném ajkad mosolyát.

Hogy mindörökké így csügghetnék
Bubánatos szépségeden
S szived, lelked enyém maradna,
Mint most e kéjes pillanatba'
A magaménak érezem.

Hogy vége-hossza ne szakadna
A bűvöletnek, mely leköt,
És ébredésre, csalódásra
Tündér-álmomból föl ne rázna
A te selyem szemöldököd!

Ó lásd! Egy élet epedése.
Mi e perc üdvén átragyog:
És benne van mind, a mi szépet,
Magasztosat egy sivár élet
E szív fenekén meghagyott.

MEGÁLLNÉK ABLAKOD ALATT...

Megállnék ablakod alatt
De nem szabad.

Követnélek titokba hűn,
De tudom, bűn.

Ah, olyan éber a világ!
Szivünkbe lát.

S a gondolat csak sejtve még,
Már nem tiéd.

Léptid nyomát hát nem lesem,
Én kedvesem!

És nem lel ablakod alatt
Se hajnalpir, se alkonyat.

ESTE VAN...

Nem járok társtalan már, idegen,
A nyüzsgő nép közt úgy, mint hajdanán!
Egy édes árny karöltve jár velem.

A gondolat fönsége homlokán,
Szeme szememmel egy irányt követ:
Ugy járunk együtt, egymás oldalán.

A jobbik ő, a tisztább, nemesebb!
A lélek ő és én a szó vagyok:
Két jó barát, ah jobb már nem lehet.

A merre járunk, az ut felragyog,
Mintha arany hajával söprené
S az út porába szórna csillagot!

„Mig lelkem lelkedet föllelheté,
Egy élet elmult és most este van;
Megyünk, megyünk a lejtőn lefelé."

Egy kézszorítás, meleg, hangtalan,
Hű társamtól a néma felelet:
— Egy élet elmult és most este van!

Ó MÉRT OLY KÉSŐN . . .

Ó mért oly későn, levelek hullása,
Daru távozása idején:
Mért nem találkoztam rózsanyiláskor,
Hajnalhasadásakor veled én?

Mért nem hallgathattuk édes-kettesbe'
A pacsirtát lesbe' te meg én?
Mért nem találkoztunk a mámor, a vágyak,
Az ifju álmok idején! . . .

EGY SELYEM KASSZETTEL.

E selyem sírboltba
Tedd a leveleket,
Miket mámorosan
Irogattam neked.

Levél, melyre nincs szó,
Se visszhang, se válasz —
Koporsóba való
Csöndes halott már az.

Én meg majd emléked
Szivembe temetem,
Az lesz a legdrágább
Halottam énnekem.

FOGYTÁN A RIM...

Fogytán a rím. Halkabban csendül,
Tudtam egy dalt a szerelemrül.
Az évek száma gyorsan rebben,
Más nóták jöttek, elfeledtem.

A szerelmet, azt nem sajnálom,
Ifjuság nélkül az csak álom,
De hogy a rímek cserbe hagytak,
Az oly szomoru gondolatnak.

... Látom olykor az utcán menni,
Ő rajta nem változott semmi,
Termete lenge, haja arany,
Csak én változtam, csak én magam.

Ő rám tekint, én rá tekintek,
S ugy rémlik, mintha tudna mindent,
Hogy ifjuság, dal s rím oda van —
S én oly szörnyen szégyellem magam!

AZ ERDŐ PARANCSOL.

Mindegyre zordabb lett a táják,
Sötétebb a fenyves, hűsebb a lég
És nesztelenebb a mély vadon,
Döcögve, lassan hatolt kocsink
A szakadékos hegysikátor
Csalit-övezte, patak-átszabdalt
Utain le-fel, s mélyebben egyre,
Míg az ősrengeteg sötétje
Fölött a sziklatömör bástyák
Összehajoltak s az égből nem látszott
Csak egy parányi folt!

Noémi! ujongtam elfojtva, halkan,
Noémi! Noémi! — S lelkem aléltan
Belemerült a gyönyörök tavába, —
Világokat visszatündöklő
Szemeid fényébe!
Oly régen vágyva,
Soha nem remélve,
Tüneményes nyáréj álmának tetszik,
Hogy most itt ülünk együtt a
Ruganyos hintó dagadó párnáin,

Kezed a kezemben, szorosan együtt,
Nyomavesztetten, mintha elsülyedve,
Ezer mérföldre az ismert világtól,
Idegen földön:
Idegen földnek védő vadonában
Kettesben egyedül!
S ólálkodó szemek nincsenek résen,
Nyelvelő ajkak nem fenik nyelvük,
Szentségtelen fül nem hallgatódzik:
Tanuk csupán az emberhangtalan,
Szomorúan nyájas,
Őszi fenyő erdő,
A mely el nem árul sem sohajt,
Sem titkot, sem sziveink lázas,
Égő dobogását;
S még az ég is kegyesen szemet húny:
Nem látszik belőle több,
Csak egy parányi folt!

Száz félreértés tova lehelve,
Száz akadály agyontiporva,
Nincsen e drága percben közöttünk
Válasz egyéb, mint az a könnyű,
Kis csipkeszegélyű selyem mantilla,
Melyet Noémi negédes-kacéran
Panyókán vállára vetett.
Pajkos szellőcske kapóra lendül
S mint ügyes diplomata,

Ki finom szimattal
Megérez alkalmat
És sebten él vele:
Fogom az ártatlan áldozatot,
A tolakodó kis csipkeköpenykét
És óvó, gyöngéd gondoskodással
Beterítem véle
Noémi lábait,
Noémi térdeit
S a domború csodaszép kebel
Márvány idomait!

Pirkadó hajnal önti el arcát,
Szemében mámoros fény cikázik,
És én válla hegyére hajtva fejem,
Suttogva tördelek édes szókat,
Lázasan össze-vissza beszédet,
A melynek örök-egy refrainje
Egy dallamos, hárfazengzetű név,
Az ő imádott édes neve:
Noémi! Noémi!

Hirtelen nagyot zökken a hintó
S megáll. A jámbor talián
Leugrik a bakról s jelenti álmos,
Egykedvü képpel:
Megugrott a kocsiút! Innen túl
Gyalognak áll csak a világ! —

Ekkor leszállunk.
Mélázó, tétova andalgással
Neki indulunk hegypatak mentén,
Elhagyott ösvény halvány csapásán,
Mit fölvert a fű s a vadvirág! ...
Oly csöndes az alkony!
Természet ős vadonában
A hangtalan magány!
S ahogy egymás mellett ballagunk szótlan
Noémi könyökig érő
Selyem keztyűit lassan lefejti,
Mintha egy titkos ösztön sugallná,
Hogy ide nem illő —
Imádság ez is! ...

S a sárguló avarban útlan
Elvész, enyész a vezető csapás
S utunkat állja a bolygatatlan,
Százrejtekű, irtatlan erdő,
Szabad hazája kéjnek, szerelemnek,
Szűz pompájában az ősrengeteg!
S pihenni hív rejtett forrásnál
Cserfa tövében a selymes mohágy,
Perzsa szövetnél mesteribb szövésü,
Királyi trónnál kecsegtetőbb!
S igézetes tagjait lassan, lágyan
Lebocsátja Noémi
A hímes kerevetre
S amint a könnyü kis úti kalap
Terhét lebontja, széjjel csapódik

Két felé két nehéz,
Csillámos hajfonata
S arcomho' simúl lágyan az egyik,
Mint kedves régi ismerős!
„Noémi!“ rebegem halkan esengve,
S szemére, a mint szemem belevillan,
Hamvas ködös fátyol árnyékolódik
S pillája lehúny. .
Eltűnik az erdő!
Elsüllyed a világ!
Összecsapódnak fölöttem a lángok!
S kábultan hanyatlik
Noémi ölébe mámoros fejem! . . .

Ekkor halk zokogás ütődik
Fülembe. Noémi sír.
S midőn könnyes ábrázatáról
Remegő kézzel
Levonom bársonyos, keskeny ujjait,
Fuldokolva . . . töredezve suttog
S közben idegesen babrál,
Lázas homlokomból
Félresimogatva a kuszált hajat:
— Itt az erdő parancsol! — Hallgatni
Szavára oly könnyü, oly édes
És ellenszegülni ah, oly nehéz!
De lásd . . . a kocsi vár . . .
És holnap visszatérünk . . .
Saját világa
Elzárt, külön keretébe kiki.

Az én világom unott termekben
Unalmas népség, cifra hazugság!
Ó, de mikor e hazugság mégis
Lelk'ismeretünk! . . . Akarod, hogy
Fülig piruljak vagy sápadozzam.
Mikor estenden a társaság majd
Zamatos mokkát szürcsölgetve
Emberszólással édesíti
A barbár földön termett italt
S célzással . . . jellel . . . elejtett szóval
Kivégzik a nő becsületét,
A másét ma s lehet, holnap az enyém!
Akarod reszkessek,
Mert a mit mondhatnának — igaz?
S ne merjek tükrömbe nézni ezentúl
Mert a ki onnan visszatekint rám,
Egy idegen asszony, a kit
Nem ismerek . . . ismerni nem akarok.
Jer! Jer! Siessünk, fussunk,
Meneküljünk innen . . . én félek itt . . .

* * *

Fölérzek olykor éjnek éjszakáján
Egy elmosódó kétes pillanatra,
Nem tart tovább egy jelenésnél,
Nem tart tovább egy gondolatnál,
S lehet, hogy ezt az ébredést is
Csak álmodom.

Látom a vadont, látom a sziklát,
Cserfa tövében a selymes mohágyat
S az égből fenn azt a parányi foltot.
Megcsap egy édes illat emléke
S fél-álomban ajkam ismétli lágyan
Mosolyba vesző titkos gyönyörrel:
„Az erdő parancsol, Noémi!
Az erdő parancsol! . . .“

NÁPOLYI EMLÉK.

Leáldozóban volt a nap. Enyészve
Foszlott a köd a nyugvó tengeren
S a fátyolát lebbentő messzeségbe
Áhítattal merűlt tekintetem.

Felhőtlen égbolt egyenletes kékje:
Ragyogott Nápoly tündér ege rám;
S lelkembe lágyan, lábujjhegyen lépve,
Bevonult a béke harcok után.

Elsüllyedésig megrakodva gályám,
Kidobtam a súlyt: mindent, mi gyötör,
S jöttem üdülni a csodák hazáján,
Hol élni kéj és meghalni gyönyör!

Magamba szívni a balzsamos léget,
Fürödni fényben, látni kék habot,
És megtagadni mind a bölcseséget,
A melyre otthon tanítottatok! —

A Posilipón ért utól az alkony
Kidőlt-bedőlt osteria tövén
S egy ott felejtett mohos gránit-talpon
Csakhamar víg tanyát ütöttem én.

Gólyanyakú kis szélke-gömb üvegben
Egy vén anyó chianti bort hozott,
S jött az osztrigás — idegenre lesben —
S bizalmasan mellém kuporodott.

Héjas csemegéit rögtönzött torra
Fejteni kezdé és csettengetett:
Rá-rákacsintott bikavér-boromra,
S szóba keverni tett kisérletet.

Nem értém bár, de szava — merő dallam —
Elhalva is még cseng-bongott felém,
A míg szememmel végig sikamlottam
Santa Lucia árbocerdején.

S minél alább merűlt a láthatáron:
A húnyó nappal mélyebb lett a csend;
Vonzóbb a kép; sejtelmesebb a távol;
S enyhébb, nyugalmasabb szivembe' bent.

Nem bántott semmi. Nő és gyermek képe
— Mi távolból aggaszt — nem zaklatott;
Miként ha lelkem minden köteléke
Lefoszlott volna egy varázsra ott.

Ó olyan *egy* voltam e pillanatban
A természettel, mely itt hű barát:
Szint' érezém, hogy szíve bennem dobban,
S az én szivem belé enyészik át!

Mosolygva nyúltam a kristálykelyhe'
A színig megtöltém: Evan, Évoé!
A trónjavesztett régi istenekre!
Kik visszavágyhatnak e táj felé.

S a mint ajkimhoz emelném a kelyhet,
— Kehelytől ajkig, hej, még messze rés! —
Im, gyászmenet tart föl a meredeknek,
Megdöbbentő, szokatlan temetés!

Lebbentyűs fehér álarcot viseltek
A minisztránsok és halottvivők,
Egy csöngetett, egy vitte a keresztet
S a többi szökdelt a halott előtt.

A pap egykedvűn lépdegélt, közönnyel
S a füstölőt lóbázta álmosan;
Énekszó nem zendült, sirám nem tört fel,
Mely zavarná a holtat álmiban.

Szép ifju halott volt, a kit temettek,
Bibor nyugágyon vitték szabadon;
Férfias arca fordítva keletnek,
Ugy csüggött a kék mennyboltozaton.

Kezei egymásba kulcsolva lágyan,
Ujjai közt egy üde rózsaszál:
Ily nyájas színben soha még nem láttam —
Ah, arra Délre szép csak a halál! . . .

S mikor hozzám elértek, fölemeltem
Magasra a veszteglő serleget:
„Nyugalmas álmot, boldog ismeretlen!
Ki útamat itt véletlen szeged.

Ha számomra is egyszer üt az óra
És fáradt testem megpihenni vágy:
Igy szállítsanak engem is nyugvóra
Parti árnyból az alkonypirba át.

Ne kisérjen se zokogás, se ének,
Se sokaság, mely holnap megtagad;
Az örök semmibe úgy sincs kiséret,
Oda minden lény egyedül szakad.

Csak ha úgy akarná a jó szerencse,
Legyen közelbe — ezt kivánom én —
Egy szív, úgy dallal, érzelemmel telve,
Mint most e pillanatban az enyém.

Valami elzüllött poéta-lélek,
Ki megszerette a hegy lángborát,
Az köszöntsön fel, úgy mint én most téged,
S ürítse értem búcsúpoharát!“

SULYOM PETI HEGEDÜJE.

Sulyom Peti, hegedűje, hegedűje —
Boszorkányos a bordája, nyirettyűje.
A fehér nép eszét veszti,
Ha nótáját megereszti
Sulyom Peti hegedűje, hegedűje.

Elkóborog öreg-setét, nagy éjszaka
Sulyom Peti hegedűje síró szava:
Mint valami ágról-szakadt
Koldulgat egy ablak alatt:
„Nyisd ki, Zsófi, leveles kis kaputokat.

Összetöröm a hegedűm száraz fáját,
Ne hallhassa soha senki a nótáját,
Hogyha a te szived siket,
Síró szavát nem érti meg,
Minek huzzam, kinek huzzam akkor, kinek?

Fehér Zsófi hattyu-habos selyem ágyon
Hallgatódzik, kerüli az édes álom.
Az a nóta csalja, vonja,
Édes eszét összebontja,
Babonásan, mint az inda, körülfogja.

„Tul a Dunán van egy nagy víz, hej a tenger,
Teljes-teli kincs-arannyal, meg gyöngyszemmel,
Gyere velem, átviszlek én,
Gyönge széltől is óvlak én,
Hivebb legényt nem találsz a föld kerekén.“

... Öreg apját, öreg anyját hagyta cserbe,
Elment vele sötét, zajgó tengerekre.
Gyönge testét szél átjárta,
Meg nem oltalmazta párja
S nyomorultan odaveszett a világba.

Sulyom Peti hegedűje, hegedűje —
Boszorkányos a bordája, nyirettyűje,
A fehér nép eszét veszti,
Ha nótáját megereszti
Sulyom Peti hegedűje, hegedűje.

DÓZSA GYÖRGY.

Temesvári szabad határon
Jegenye áll egy sorba' három,
Tollaszkodni varju megszállja,
Ős időktől varjak tanyája.

Állnak sötét századok óta,
Nem áldás — az iszonyat óvta;
Vész kimélte, ember kerülte,
S nem akadt fejsze, hogy ledűtse.

Állnak zordon, meredve égnek,
Mintha ujjal fenyegetnének,
Lombjuk közt sír, ha lombjuk rezzen,
Egy bolygó lélek, temetetlen,

Ki koporsót és sírt nem látott . . .
Itt Dózsa Györgynek trónja állott
Sistergő, izzó, gyilkos fénybe' . . .
Itt nyomtak koronát fejébe.

A trón helyén engesztelésül
Idővel itt kápolna épült,
Szerény kis fülke — minden éke
A szelid szűz Mária képe.

S a kiket üldöz titkos bánat,
Imádkozni ide kijárnak.

Pórnő mellett térdelni láttam
Uri asszonyt selyem ruhában.

És minden istenáldott este
Mécsek gyulnak — pirosra festve
A szinehagyott, halvány képet,
Oltárt, fülkét, egész környéket.

Túlnan az országút szegélyén,
A nyesett akácfasor végén,
Ott szoktam korhadt kis fapadon
Elmerengni nyári alkonyon;

Nézni, a mint a villó pára
Szakadozott fehér foszlánya
Lingve-lengve, kisérő rajba'
Ráfekszik a mocsártalajra,

S hallgatódzni . . . ki a mély csendbe . . .
— A kápolnával épen szembe' —
Gondolatok hálóját fonva,
Multon, jövőn el-elborongva.

Mint sebes ölyű jött az éjjel,
Szárnyát hirtelen bontva széjjel:
Se láng, se csillag, se szövétnek,
Csak a fülke mécsei égtek

Vöröses izzó lánggomolyba'.
Mikéntha parázs láva folyna,
És a káprázat közepében
Ott ül Dózsa királyi széken!

Parázsból, gúnyból koronája
Kivillan a nagy éjszakába,
Hogy belepirul még az ég is,
Mely látta, nézte, tűrte mégis!

— Te kárhozott, gyűlölt árnyalak!
Se hős — se martir — se áldozat:
Rém csupán, kit mindenki retteg —
Hányszor jelentél itt nekem meg!

Arcodon dölyf — szemedben átok:
„Rut ráfogás a koronátok!
Emberjogért keltem én harcra,
Küzdelmem egy nagy eszme harca!

De jönnek-mulnak évszázadok
És — reszkessetek — feltámadok!
Szellemem a földet bejárta,
S rám ismertek: — ez Dózsa árnya!“ —

Mig emberjog tiporva senyved
S *hazugság* marad a legszentebb,
Mig könny és vér patakba folynak
És átka lesz csak a nyomornak;

Mig egy szív lesz, a mely fellázad,
Hogy a *születés* megalázhat,
Megalázhat, poklokra vethet:
Dózsa lelke meg nem pihenhet.

MESE

A NAGY CSIZMÁRÓL ÉS A KIS CIPŐRŐL.

Egyszer volt, hol nem volt, a szakálla kender
Volt egy ügyefogyott szegény pity-poty ember,
Afféle „ted-idde tedd-oda“ szegénye,
Mostoha a sorsa, szegény szerencséje.

Hát egyszer este, mikor ázva, fázva,
Erdei napszámról holtan elcsigázva,
Üres tarisznyával haza somfordálna,
Hallja, hogy beütött a szerencse nála.
Rég lesi. Nagy sor az! Léptit szaporázza
És beront ajtóstul a kicsike házba
Letenné a baltát, állítva sarokba,
Úgy a hogy száz éve mindennap megszokta,
S rárivall a bába: „Van jó dolga kendnek?
Nem látja a kaskát? Nem látja, hogy gyermek?“

Tenné az asztalra — s újra reá mordúl
„Gyerek van ott, látja!“ — a vén asszony zordúl.
Gyerek itt, gyerek ott, gyerek minden zúgba',
Gyerek fenn a polcon, gyerek lenn a sutba',

Annyi mint a lencse, egy egész petrence
Roskadoz alattuk a búbos kemence.

S a szegény embernek ez áldás láttára
Az inába szállott minden bátorsága.
„Hol veszek én annyi szalonnát, kenyeret,
Hogy felnevelhessem ezt a raj gyereket?“
Csavarintja fejét, mint szélben a nádszál:
„No te uram isten! be kifiguráztál!“
Kapta magát menten, a baltáját fogta
S indult mindörökre vissza a vadonba. —

Mikor a gyerekek megemberesedtek,
Az édes anyjához így szólt a legkisebb:
„Süss hamupogácsát... add a tarisznyámat...
Megyek, hazahozom az édes apámat.“
A csiszlikkel pedig, ki szomszédban lakott,
Az útra egy öblös fél csizmát varratott
Jó bagariából, nem fösvényül szabva,
Három cigánylegény elfért volna abba’,
Három cigánylegény, meg egy öreg dádé...
Igy indult a fiú az édes apjáért.

Hét évig fel-alá a nyomát kergette,
Míg végre ráakadt egy nagy rengetegbe’.
A hamupogácsát tarisznyástul szépen
Lerakta egy mohos nagy tölgyfa tövében,
Mellé a nagy csizmát... és azután leste,
Az elvadult ember mikor tér meg este.

Mikor az utolsó madárfütty elhangzott,
És a vadon nem ád többé semmi hangot,
Cammogva az öreg jött, letelepedett
És a pogácsából jóizüet evett.

S a mikor kiürült az egész tarisznya,
Álmélkodva nézi: „Nini, e' meg csizma!"
Debreceni vásár sok elmult azóta,
Hogy ő a lábára csizmát huzott vóna.
Megkivánta szörnyen... alig bírt magával
S belemászott mindjárt mind a két lábával.
Ekkor elérontott a fia a lesbül
És vállára kapta nyomba' mindenestül,
Akár csak a molnár a teli zsák lisztet:
„Megfogtalak, apám, és most hazaviszlek!"

* * *

Ülök magamban tépelődve,
A gondok szövőszékén szőve,
A csüggedésnek keselyszárnya
Suhog fölöttem... s vájja, vájja,
Szivembe vájja karmait.
Gyermekzsivaj tör be szobámba,
És fényét átküldi a lámpa
A félig nyitott ajtón által
Egy széles világító sávval.
Amott a sáv ragyogó végin
Ott vetkeződnek kis cselédim,
Zsibongva, zajgva, hárman-négyen
(Nagy itt az áldás e környéken!)

S amelyre a lámpa lángja süt le:
Az ágy . . . a vánkos fehér csücske
Ide szolgál s míg nézem, látom,
Egy könny terem a szempillámon.
— Aludjatok! A ma tiétek,
Tínéktek enyhe még a fészek.
Bolygatlan fészken gyermekálom —
Egyetlen édes e világon!
Ki tudja, mit hoz majd a holnap?
Sejtelmeim viharról szólnak,
Sötét madárról, amely koppan
És pusztit nyájas otthonomban.
Mihaszna küzdtem annyi évig,
Hogy most a holnap gondja rémít?
Ó átok rád, dicsőség szomja,
Mely lelkemet hinárba fonta,
Hogy piros vérem hullásának
Jutalma légyen késő bánat!
Ó gúny! hogy mind a hevülések
Elpárologtak, elenyésztek,
S a világ-átölelő lángok
Utolsó üszke is elmállott;
Hogy a magas symphoniából,
Melyet lelkem magában ápolt
Nyomor között is, szennybe', sárba',
Agyonkövezve, megalázva,
Egyéb se tudott megmaradni.
Egy hang csupán, rekedt, alanti,
Mely égbe nem tör, eget se kér,
Egy hang, egy vágy: kenyér, kenyér!

Ini hanyatlóra áll már napom,
Sötéten száll le alkonyatom,
Az életalkony — még csak semmi,
De emberek közt járni-kelni
S érezni, hogy szivünkbe benn
Minden kiholt és idegen,
Merő üszög és puszta rom —
Ah, kínos, gyötrelmes nagyon!
S kidobni lassan, sorra, rendre
A felkorbácsolt elemekbe
A saját házi isteninket,
Kik óvtak, oltalmaztak minket,
Míg jött a balsors fordulója . . .
Majd béfogadni a hajónkba,
Mikor a bordája ropog-recseg,
Hogy a viharban segítsenek,
Barbár idegen isteneket,
Kiket mi soha meg nem értünk,
És nyelvükön sohsem beszélünk
S kezd minden érthetetlen lenni:
Az már a „Nihil“, az a Semmi! . . .

* * *

„Add lábacskád!...“ csendül egyszerre
Egy édes hang a közelembe',
Kis fitos orru lánykám szava,
Oly lágy akár a lágy muzsika;
Csak térdig ér az inge épen
És kis cipőt tart a kezében,

Nem nagyobb — füllenteni vétek! —
Mint egy pici kolibri-fészek,
És addig mesterkedik véle,
Mig ráhuzza lábam hegyére.

„Megfogtál, drágám!“ rebegem
És össze-vissza ölelem,
„A kis cipő haza hozott,
És most ismét itthon vagyok!“

HOVÁ?

Hová, hová lomhán lecsüggő szárnnyal
Tépett hajóm, te korhadt kis ladik!
Magányos fáklyád széllel és hullámmal
Még meddig küzd? meddig viaskodik?

Ha egymagamba járnám a hullámot
S ne csüggne rajtam annyi drága lét!
Ó dehogy védném e félig elmállott,
Veszendő roncsnak olcsó életét.

Hol legvadabb az örvény forgatagja.
S az éj magánya a legzordonabb:
Oda terelném, hogy a szirthe' csapja
A legelső hullám csolnakomat.

De nem szabad! Sorsom kemény parancsa:
Lankadt izommal törni a habot,
Bár érzem, hogy az áhított révpartra
Csak evezőm eldobva juthatok!

A CIGÁNYVAJDA ELÉGIÁJA.

Meghalt a vajda — oda lett a vajda,
Megesett a szörnyű baleset rajta,
Búsul a cigányság, egyre azt hajtja:
Ne neked, dádé! benne vagy a bajba!

A mikor megérzé közelgő végét,
Egybehívá hét sátoralja népét,
S halkan — a szélsők alig-alig érték,
Elhaló-haldoklón szólt ilyeténkép:

„Im, fogytán a szusz már a fujtatóba',
Pihenni tér a sátorok lakója.
Pihenését csönd s áldott béke ója,
Vihar nem lesz, se szél a bolygatója.

Aludni vágyom, hűséges vajdátok,
Még búcsúszóra végszavam halljátok,
Örökül mást és úgy sem hagyok rátok,
Meg egy rossz üllőt s horpadt kalapácsot.

Viaskodj, rajkóm! tovább is a széllel,
Legyűröd ne félj, tűrés fegyverével.
Sátrad kőházzal soha ne cseréld fel.
A sátor olykor palotával ér fel.

Mi kőházakban oly nagyon ritka:
A boldogság a kóbor sátrak titka!
A sátorponyva mindenfelől nyitva,
Hamarabb kigyúl a lappangó szikra.

A boldogságból én kivettem a részem
Egy szál hegedü — egy pár tüzes szép szem —
(Ah végórámban is még rá emlékszem!)
Álom, oly édes, hogy tultesz a mézen —

Egy pipa dohány — egy ital víz — mi kell
Még több? Ki be nem érheti ennyivel,
Sátraink alól az sompolyogjon el,
Vándor szabadságot az nem érdemel!

Bejártam körül a kerek világot,
Ó mindenütt szép akármerre járod!
De hol végig aludnám a nagy álmot:
Szívem örökké csak egy helyre vágyott.

Oda vigyetek hű véreim, népem!
Hol a nap leszáll füzes Olt vizében,
Messze Moldovában aranyos réten,
Ott az én sírom már megásva régen.

Hej ott maradt el tőlem édes társam,
Hogy soha többé őt viszont ne lássam,
Hű kisérőm a nagy barangolásban,
Szívem szerelme... sírját magam ástam.

Vén csontjaimat ott ágyazd be, népem!
Ott lesz csak enyhe nekem, közelében.
Sohse félts: megférünk egy sírba szépen
S biztatjuk egymást, ha félnénk setétben.

Nos? Ki igéri? Esdő szómra hajtva
Nincs, ki megtenné, mit szívem óhajtna?
Ó renyhe nép te! Ó te lusta fajta!...
No de *egyet* még rátok bíz a vajda.

Fülelj! Ama sír túl messze hegyeken
Már kincset is rejt, a mi drága nekem,
Vajdák kincsét, botját ott rejtegetem,
A ki oda elvisz — mind az övé legyen!“ —

S mint ki fogas cselnek előre örűl,
Furfangos mosoly játszott ajka körül,
Hunyorgatott félig hunyt pillák mögűl,
Elhallgatott és csend lett köröskörűl.

Egy barna legény a vonót gyantázta,
Próbált új nótát húrjain e gyászra,
És addig-addig próbálta, cifrázta —
Vajda lelke rég fönnjárt mennyországba'.

ERDŐN.

Erdőn jártunk, eltévedtünk,
Bólintott a lomb felettünk.
Vadgalamb kacagott lesbe,
Szemed az ösvényt kereste,
És egyszer — utolért az este.

Ha még egyszer találkozva,
Sűrű erdő összehozna:
Egyikünk se lenne bamba,
Lomb hiába nem biztatna,
Vadgalamb ki nem kacagna.

UTRAVALÓ.

Mi földönfutónak a hajlék,
Mi éhezőnek a falat,
Az tépelődő, bús kedélynek
Olykor egy szó, egy gondolat.

Olyan mint mikor gyönge résen
Vadonba hat egy napsugár
S ösvényt mutat a tévelygőnek.
Melyen ismét haza talál.

KINCSES LÁZÁR LYÁNYA.

Özvegy Salamonné düledt házikója
Hogy épűlt fel újra — van arról egy nóta!

Évődik fiával Salamon özvegye,
(Karcsu legény, szálas, mint sugár jegenye):
„Képed is megfogyott — színed is elhagyott,
Szívembe nyilallik sok sűrű sóhajod,
Tekintsed anyádat, koronám, sugárom!
Végy erőt e szörnyű, e nagy búsuláson!“

Felüti a legény szép fejét sötéten:
„Édes anyám, lelkem, lenne egy kérésem.
Halálosan beteg Kincses Lázár lyánya,
Ha meghal, meghalok nyomban én utána.
Ha te oda mennél — ha nekem hírt hoznál! —
Bánatos szívemre gyógyító írt hoznál!“

Szegény özvegy asszony kezét összecsapja:
„Irgalmazz minékünk, oh irgalom atyja!
A dölyfös! a pogány! a nyomorult vére!
Lázáré, ki kutyát uszit a szegényre! . . .
Jaj nekem, anyádnak, meg vagy babonázva!“

De azért csak megy, megy szegény asszony fázva,
Mintha hideg lelné, a nagyúri házba,
Suhan hímes ponyván, posztó-ajtót lebbent,
S egyszerre csak ott van, ott áll legislegbent:
Hattyuhabos ágyon nem ottan fekszik-e?
S köszönti félénken: „Adj Isten, Esztike!“

„Fogadj Isten néném, Özvegy Salamonné!
Kertje rózsafája él-e még? virul-é?
Kicsike kertjében hej! csak egyszer jártam,
De azóta mindig az Alvégbe vágytam.
Ha nekem ily édes jó anyám lehetne,
Nem kivánkoznám ugy a magas mennyekbe.

Özvegy Salamonné, édes-édes néném!
Kelmedet én egyre, de oly nagyon kérném:
Karikagyűrűcske növendékujjamon —
Viselje emlékül, im fogja, od'adom:
Ha majd drága kezét csókolja *valaki,*
Karikagyűrűmre hulljanak csókjai!“

Csoszogó járásnak hallani halk neszét,
Lehunyja a beteg fáradtan a szemét.
„Mi a keresőd itt? Ki bocsátott ide?
Nincs is a szegénynek szemérme, se hite!
Elhordd magad nyomba', éhenkórász hada!
Elbirja keservét a vén Lázár maga.“

Özvegy asszony fia ismétlen könyörög:
„Fenn az udvarházban tömérdek nép sürög:
Tudod anyám, vége! azt jelenti, vége!
Nincs e földnek többé napja, üdvössége!
Eredj anyám, eredj, sirasd el helyettem,
Ne lássa azt senki, hogy én mivé lettem!“

Kincses Lázáréknál lábujjhegyen járnak,
Doktorok, kuruzslók kitérnek egymásnak,
Kivül a tornácon alamizsnát osztnak,
Templomban jó zsoldért papok imádkoznak,
De a kemény égbolt süket az imára:
Hallálal vívódik Kincses Lázár lyánya.

S Kincses Lázár jár-kél, mint megbomlott lélek
„Még egyet, utolsót! Jöjjenek a vének!“
Komor nagy terembe' telepítik körbe,
S közéjük lép Lázár: „Lássatok megtörve!
Dölyföm letiporva, gőgöm megalázva!
De ha isten őtet — ha engem megszánna,
Halljátok, ím hittel teszek fogadalmat — —“
S helyeslőn a vének sorra bólogatnak
„Fogadod?“ — „Fogadom, hivom a Jehovát!“
„Ámen! Ugy segéljen!“ — suttogva mormogák. —

„Kincses Lázár Eszti, én gyönyörűségem,
Halottaidból feltámadt üdvösségem!
Titkos, nagy beszédre állj elém egy szóra!
De elébb öltözködj fényes úri módra,
Selyembe, aranyba, csillogó gyémántba,
S mosolyogj már egyszer a te ősz apádra!“

Kincses Lázár Eszti szomorún elébe,
Selyembe, aranyba, gyémántosan lépe.

„Megkéretett téged milliomos bankár,
Márványházba' lakik, négylovas hintón jár,
Mit feleljünk neki Kincses Lázár Eszti?“

„Szófogadó lánynak neveltél te engem,
A kinek te szántál — ahhoz kell elmennem.“ —

Kincses Lázár erre sóhajtva megszólal:
„Nem jönnek te érted négylovas hintóval,
Nem lesz, a ki neked palotát rakasson,
S kárba vesz örökre a *‚nagyságos* asszony!‘
Mert végső inségben istent kisértettem,
Arra vetemedtem, nagy fogadást tettem:
Ha halál révéből megtérsz nekem újra,
(Mert ellenem együtt mind a követ fújja!)
Odaadlak téged, önkényt eljegyezlek
A legutolsónak: a *legszegényebbnek,*
Koldus szegények közt a legkevélyebbnek,
Hetedhét országon a legszebb gyereknek: —“

Kincses Lázár Eszti nyakába borula,
Szótalan gyönyörtől szive elszorula,

Özvegy Salamonné düledt házikója,
Igy épült fel ujra — a jó isten ójja!

VÁROS VÉGÉN.

Cigánysornak híjják falun,
Hol most télen-nyáron lakom,
Az utolsó házakat;
A hol redves hegedűmet
Próbálgatom, sanyargatom:
Vaj' bebizonyul-e hűnek
Vagy álnokul cserbehagy?

Rengeteg nagy ez a város,
Cigányokban nem hiányos,
Ó de nincs cigánysora!
Hej, keserű gúny van ebben,
Hogy a hol most szivárványos
Dalaimmal tanyát vertem:
Ez a ház is — palota.

Ember ember hátán lakja,
Ahogy sorsuk összecsapta,
Kapzsi, éhes emberek:
Ki kenyérre — ki szép szóra,
Ki hírnévre — ki aranyra —
Isten a megmondhatója,
Melyik a legéhesebb!

Egymás elől ki-kitérnek,
Óvatosak, mint a vétek,
Mitől félnek? — Nem tudom.
Szomszéd keze jóhiszemmel
Kilincsedre ritkán téved,
De a kandiság félszemmel
Besandít a kulcslyukon.

Micsoda szél hajtott ide,
Népes vadon közepibe
Jó poéta, tégedet?
Hiszen a legzordonabb, vad,
Elátkozott rengetegbe'
Nem lehetnél elhagyottabb,
Mint e népboly közepett! . . .

S hangja is van e vadonnak,
Jobbra, balra robotolnak
Két vagy három zongorán —
Fenyveseknek vad zúgását,
Felkorbácsolt Balatonnak
Dörgő-búgó csapkodását
Örömestebb hallanám! . . .

Rovogatom széltől szélre
Ezt a várost annyi éve,
Váltogatom a tanyát:
Hol elűztek, hol megszöktem,
De állandó nyugodt révre,
Melyről álmaimat szőttem,
Szegény fejem nem talált.

Meddig maradhatok itten?
Nem ringatom édes hitben,
Nem áltatom magamat.
Ah, a házbér olyan drága!
És az ember olcsó szörnyen!
Hogyha el nem űz a skála
Majd nyomósb ok is akad.

Pedig kinos lenne válnom,
Megszoktam már új tanyámon,
Ah, és egyért kedvelem:
Nyilt messzeség mosolyog rám,
Kék hegyek a láthatáron,
És a felhőt vándorútján
Messzebb elkisérhetem!

LEPEREG AZ ÓRA . . .

Lepereg az óra,
Elillan az élet,
Alig hogy indultam
Már a révbe érek.

Őszbe csavarodik
Lassan hajam szála
S kopárabb lesz egyre
Előttem a pálya.

Régi kötelékek
Engednek lazultan,
El-elmaradoznak,
A kikkel indultam,

Rokonok, barátok
A szívemhez forrva
Kidőltek az évek
Folyamában sorra

Ha hátra tekintek,
Egész fejfa-erdő
Meredezik reám,
Felhőként sötétlő

S ha szemem sugára
A jövőbe téved,
Saját sírhantomnak
Árnyéka kisértget.

Őszi szelek járnak,
Vetik már az ágyat,
Temessük el, szivem,
Az elkésett vágyat!

PANASZOS VIRÁG.

Panaszos virág! ... Ó miért
Irígylitek úgy tőlem!
Hisz érte annyit szenvedék,
Küzködtem és törődtem.

Míg eljutható oda, hol
A hír virága terem:
Im megvénültem! — Már őszbe
Csavarodik a fejem.

S az a titkos légi áram,
Melynek a madár enged
Borongó ősszel — ó, érzem,
Felém is már legyintett! —

Mint közlegény, kit elkerült
A csaták édes bére,
S vén korára jut csak szerény
Kis kereszt hős mellére:

Simogatja, tapogatja,
Örül is meg szomorú —
Úgy vagyok én e virággal:
Szorít ez a koszorú!

Nincs hát mért megpanaszolni,
Ah, hisz az ősz nem tavasz,
S üde bár a virág színe,
De illatja már nem az!

GEDŐVÁR ASSZONYA.

A füleki várba' vad tivornya járja,
Nappal éjszakáznak, éjjel tivornyáznak,
Éjfélkor, éjfélkor csalfa kockát ráznak.

„Ménem a ménedért, falkám falkád ellen!“
Gedő Simon: „Tartom!“ — Kacag a gróf:
Nyertem!
Aki búsul, búját borral öblögesse:
Igyál Simon! Még ma többet is vesztesz te.“

„Jobbágyat jobbágyért: Váram várad ellen!“
Gedő Simon: „Tartom!“ — Kacag a gróf:
„Nyertem!“
Aki búsul, búját borral öblögesse:
Igyál Simon: Még ma többet is vesztesz te!

Még többet is?... Hazudsz! — Koldussá tevétek!“
És közbe vág a gróf: „Hát a feleséged? . . .
Fölteszem a váram, ha nődet fölteszed! . . .“
Gedő Simon tette és az is — elveszett.

Megy a kengyelfutó, ahogy bírja lába,
Gedő Simonnéhoz a gedői várba:
„Szépséges szép asszony! Sziklán termett rózsa!
Elnyert az uradtól füleki vár grófja...“

Gedővár asszonya nem hisz a fülének:
„Paripa vagyok én, mit csak úgy cserélnek!?“

„... Azt üzeni néked édes gerjelembe':
Én menjek-e érted? Te jösz-e ölembe?
Aranyos hajaddal befontál már régen
És most urad vagyok s te a feleségem!
Parancsolod: éjjel fekete felhőbe'
Úgy szállok le hozzád a sziklatetőre:
Parancsolod: nappal, delelő sugárba',
Úgy viszlek el téged a világ láttára:...“

Gedővár asszonya komoran, kevélyen:
„Asszonyt *lopni:* járja; asszonyt *nyerni:* szégyen,
Mondd meg az uradnak: meghaltunk mi ketten
Ma és mindörökre... Hej, pedig szerettem
Kínos szerelemmel, kötés ellen, titkon,
Akarom... tudja meg... már tudhatja titkom.
Úgy rémlik előttem, mint egy szörnyü álom,
Hogy most gyülölnöm kell!... Megvetem!
Utálom!“

Füleki gróf tréfás jó kedvében hallja:
„Nosza fiúk rajta!... Im maga bevallja.
Ki lesz a vőfélyem? Ki lesz a násznagyom?
Gedő Simon hol vagy? Elázott, de nagyon!

Nyergelni szaporán! ... édes csókra vágyom,
Nincs is több oly asszony széles e világon!" —

Magas Gedővárban a cselédség súg-búg,
Este van... réme van... zúg a szél... csak zúg, zúg.

„Jó estét! jó estét! mátkapárom, néked!"
— „Jöttél, ugy-e, Fülek! a nyeremény végett?"
„Érted, csupán érted!" — „Lovag, te csalódol,
Arra későn jöttél, vagy nagyon is jókor.
Amikor megnyertél, elvesztettél engem:
Nyerj meg újra! Próbáld! Fönn a várteremben...
Kockánk a kard éle ... életre, halálra ...
Lesz ki értem megví lovag bizonyára."

Lovagok ámulnak ... cseléd, csatlós súg-búg,
Este van... réme van... zúg a szél... csak zúg, zúg.

Vörös fáklyafénynél fekete lovagok
Lomha árnya nyirkos falakon kavarog.
Visszhangos folyosón kopognak, kocognak,
Oszlopos csarnokban némán sorakoznak.

„Dömöcki a szablyám, vert acél a vértem!
Megmártom szablyámat még ma piros vérben.
Édesebb lesz csókja — szívem megrablója! —
Oly bizonyos, mintha már ajkamon volna!

Hol késik asszonyunk? Lásson víni engem!“
S a vasálcás lovag állván vele szemben,
Suhintja a kardot . . . „Ne kérkedjél, ha vágj . . .
„Ó jaj! . . . végem . . . talált, most másodszor
talált!“ . . .
Halottnak hallgatás! . . . Lovag, csatlós súg-búg,
Este van... réme van... zúg a szél... csak zúg, zúg.

„Elé azt a fáklyát! szaporán, hé! lássuk!
Másodszor? Nem tudám, hol láttalak másutt?“
Megoldja sisakját s felordít találva:
Sisak alól bomlik arany karikába'
Drága arany hajzat — s rámered kisértve
Gedő Simonnénak babonás szépsége!

Kialudt a fáklya . . . a cselédség súg-búg,
Este van... réme van... zúg a szél... csak zúg, zúg.

LENKÉNEK.

Örök tavaszba hinnem nem nehéz,
Örök ifjúság álma nem merész!
Ha arcod lángján elrévedezem,
S szép szemeidbe vész tekintetem.

Eszembe jutnak amaz ős regék,
Midőn közel volt földhöz még az ég,
És irigylendő boldog istenek,
Buzgón imádtak földi szépeket.

Öltöttek értük ezer alakot,
Ki felhővé, ki lánggá változott,
Ki aranyesőben, kulcslyukon át
Hódítá meg a földi ideált.

Töprenkedem, sokáig tünődöm
Ha te akkor jársz vala a földön
S valami pogány Isten megszeret:
Mily alakban nyeri meg szívedet?

Ó ha én ezt ki birnám fundálni,
Csupán egyet tudnék kivánni:
Hogy bár lejátszott, hálátlan szerep —
Örökre pogány istenné legyek!

AZ „ÜNNEPNAPOK"-BÓL.

ALKONYAT.

Ha áldozóba' éltünk napja
S vérünk lassúbb ütemre lejt,
Erőnk elpártol, cserbe hagyva
S a szív nem remél, csak felejt.
A bágyadt, félelmes napokban,
Melyeknek súlya, kínja nagy,
Midőn áhítunk egyre jobban:
Ó Isten, Isten, el ne hagyj!

El ne taszíts magadtól minket,
Ha kor megtört, fény elhagyott,
S mit távol ifjuságnak hintett,
Minden virágunk elfagyott.
Ha száraz kóró lett a képünk
S vad csörtető szél fenyeget,
Maradj velünk, légy menedékünk
Ó mindenható szeretet!

Maradj velünk — kisérj odáig,
Hol örök hajnalod hasad,
Hol a ki nyugodalmat áhit,
Megpihen védszárnyad alatt;
A hol jutalmát megtalálja
A küzdő és a szenvedő,
És megszünik a lét viszálya,
Ha ránk borult a szemfedő.

ESTÉTŐL ESTÉLIG.

Templomi ének a XI. századból.

Lesi a galamb — hogy tünik a nap —
Istennek árnyát sóvárogva este,
Ki-kitekint, minden oly hallgatag,
S választja fészkül isten házát este.
Fel-felsóhajt: Mily lassan mul a nap,
Ó szabadulnék s lenne újra este!
Áraszd, ó isten, ránk malasztodat
S pazar kezekkel adj nekünk ma este.
Lásd, gyermekid megtörve állanak
Kora hajnaltól, míg leszáll az este —
Könyörülj, uram! Hanyatlik a nap
És bontogatja árnyit már az este.

TEMETÉSI KAR.

Te állsz fölötte a mélységnek,
Melyet halandó meg nem mérhet,
Birája te a mindenségnek!

Igaz bíró, ki jót kiszemel,
Ki öl és éltet, sújt és emel
Kimondhatatlan kegyelmivel.

Tiéd a halál és az élet,
Ki merne pörbe szállni véled,
Midőn megzendül az itélet?

Te vagy az örök változatlan
A bomló, tünő változatban,
Hol számomra üdv s kárhozat van.

Te vagy az örök fel nem bomló!
És én? — És éltem? — Por, elomló,
Gomolygó füsthöz oly hasonló.

Füsthöz, ködhöz, mik tova szállnak,
Aszu fűhöz, mit lekaszálnak,
Virághoz, melynek töve szárad.

Ha vén, ha ifjú, agg vagy gyermek;
Ha nyomorék és ha megtermett;
Kit kunyhó rejt vagy fényes termek:

Te sorra, rendre, mind beinted; —
Apáinkhoz begyüjtesz minket,
S hozzánk majd egykor gyermekinket!

GYILKOS HARANG.

Barna legény, barna volt a szeretője,
Kegyetlenül apja eltiltotta tőle,
Oda adta másnak —
S neki ment menyasszony-fővel a Tiszának.

Szegény halászlegény három nap halászta,
Negyednap elvitte az apai házba;
Nagy harang nyögése —
Ötödnap — hatodnap volt a temetése.

Keltik a tanácsot első kakasszóra;
„Ároktői tanács kéretlek egy szóra.
Kopasz vén Bordácsnak
Mondani valója — volna egy két szója!“ —

„Hallgass cigány, hallgass! Ki jön itt, nem látod
Ároktői nemes, nemzetes tanácsot?
Kurátor — szénátor —
Együtt vannak, együtt mind az egész sátor!

Hallgass, cigány, hallgass! Nagybőgő, cimbalom,
Mihaszna huzzátok! mihaszna huzatom!
Mikor *hallom mégis*
Annak a harangnak iszonyú nyögésit.

Hogy zúg, hogy búg, jajgat, zagyván összevissza,
Veszekszik, marcangol, a véremet issza,
Agyvelőmet tépi —
S túl nem rikoltja hang se földi, sem égi! . . .

Ároktői tanács! Azért hivattalak:
Adjátok el nekem a nagy harangtokat.
Dús vagyok szertelen —
Van ménesem, gulyám — és nincsen gyermekem!

Ménesem, gulyámat oda adom érte,
Nem hiszem, hogy annyit más megadjon érte!
De — vigye a kánya! —
Azt se bánom, ha még egy-két pusztám bánja!

S kongó vén harangján még csak baj sem esik,
Miattam fenn csünghet a végitéletig:
Egyebet se vétni —
Én csak gonosz nyelvét akarom kitépni..

Nos hát áll az alkú Ároktő tanácsa?!
— De mit bámészkodtok úgy a vén Bordácsra?
Nem vonom én vissza —
Ép ésszel cselekszem . . . tiszta munka, tiszta!!

— Egyszer csak kondítják hajnali misére.
Igazi harangszó! . . . Fölforr Bordács vére!
Utcu neki! kapja:
A bandát, tanácsot a faképnél hagyja.

Szalad a toronyba: „Gyilkos harang, véged!“
Rámordul a harang: „Agyonzúzlak téged!“
Sírból egy hang támad:
„Könyörülő Isten! szánd meg ősz apámat!“

SVÉD GIMNASZTIKA.

Dr. Reich Miklósnak.

A fjordok, sundok csillogó honából
Vesztemre hoztad mesterségedet;
Ah, minden csontom ropog Svéciától,
Mint jégburok, ha hő reccsenti meg.

Hajlíttok, gyúrtok, paskoltok serényen,
Nyújtóztattok, ti új Prokrustesek,
Biztatva, hogy majd felvidul kedélyem
S gyógyulva ismét a régi leszek.

Kétkedve bár, de tűröm véges-végig —
Mi kár, hogy bízni, hinni nem tudok!
De kit az élet tiprott, paskolt vérig:
Hogy lelkesítse azt gyógymódotok?

Rajongva csüggtem kóválygó képzelmen,
Emberbe' hittem s enmagamba' én —
Vezettem gályám szél és vihar ellen
— Úr a viharban, pályám kezdetén.

Ma nem hiszek se másba, se magamba,
És gúnynyal mérem átküzdött tusám;
Veszteglek únott, tétlen nyugalomba
S aléltan fonok a gond guzsalyán.

Csak olykor, ha egy hű szívre találok,
Enged a dermedés, olvad a dér:
Lehet bár garmada a tudományod,
Kézszorításod mégis többet ér!

JEHOVA.

1887.

I.

Világot láttam, nagy földet bejártam,
Délszaki tájon csillagot imádtam,
Virágzó, szőke Tiszának partjától
Bolyongó ösztön messze sodort távol:
Havas aljában, térdig a rózsában
Jártam a hullámos kék Itáliában.
Ó de szín s illat elmosódó semmi,
Futó felhőként látjuk tünni, menni,
Elkapja perc, mint szél a tört harasztot,
Túlszép — azért hiába is marasztod.
És lelkemből is — mint hajnali álom
A délvidék elillant — nem találom.
Se szine, se fénye, se bujasága . . .
Ó évek, évek lassu rombolása! —
De egy-egy marcona sziklaalak
Kemény körrajza lelkemben maradt
Bevésve mélyen torzvonásait.
Látom . . . merőn áll . . . felhőkbe hasit . . .
Rideg, kopár, de méltóságteli;
Idomtalan, de vas! — S alant fedi
A mélyben lábait buja tenyészet

S a termő sziklák lenn testéből részek,
Miket lesodrott vad hatalmival
És megtermékenyített a vihar:
Az ő tulajdon édes gyermeki —
S világuk más s világa más neki!

Hol láttam ez arcot, mely kisért régen?
Márványban-é?.. Nagy mester vésetében?..
A szem villáma, a lendülő kar
Titán Angelo szobrára vall,
És lelke vad haragját olvasom
És fájdalmát az acél homlokon.
Való?.. San Pietro boltja alatt
Fogant agyamban ez a másolat?
Nem, nem!... Ott visszaálmodám csupán
Egy téli nap borongó alkonyán.

II.

A mi falunkból való ez a kép.
(Hogy nem jutott eszembe már elébb!)
Sötét talárban szálas egy alak,
Lassan lépkedve, délcegen haladt,
S mi félénken tértünk előle ki,
Az utca ácsorgó gyermekei,
És összebújtunk, mint a verebek
Lombsűrűben, ha vihar közeleg.
Majd száz év súlya tornyosult fölé,
De derekát meg nem görnyesztheté.

Egy élő monda, homállyal födött,
Úgy járt-kelt ő az emberek között,
Megsejtve tán, ó de megértve nem —
Egy végtelenbe nyúló életen! . . .

Nagy tudomány hirében állt az agg,
S nem tudta senki, honnan szakadt.
Rebesgeték, hogy béavatva van
A szent kabala ős titkaiba,
És egyedül csak rajta, rajta áll,
S élhetne dúsan mint egy kiskirály!
És holtig szegénységet fogadott
És nádtetős kis viskóban lakott.
A könyvet bújta s a templomot járta,
Nem e világról volt a tudománya!
Elpusztult törzsek holt nyelvében él,
Ó-chald és szír neki nyitott levél,
S az est leli s a hajnal elmerülve
A hieroglif szarkaláb betűkbe.
Bornak — gondolja — bornak, bölcseségnek
Értéke annál több, ha mentül vénebb.
A bölcseség egy! — ez hite java;
A bölcseség egy! — és ez Jehova!
Az a merev, kemény, negyediziglen
Apák bünéért bosszút álló isten,
Az az ő istene! — Mint a lehellet
Tükör lapján, mint a könny, melyet gyermek
Sír, akként jöttek, multak és enyésztek
Mellette gyors iramban nemzedékek

S tapasztalá, hogy minden tétova,
Szilárd csak kettő: ő és — Jehova! —

Kevés beszédü, komor hallgatag,
Egy világ szunnyadt pillái alatt:
A gondolat határtalan világa,
Borongva éjbe, villámokba mártva!
Kerülte az élőt, mint őt azok,
(Hisz közibük már alig tartozott!)
De hol haldokló végtusáját vívta,
Ott megjelent: ha híva, ha nem híva;
S a vívódó, az elszakadó lélek
A biztatásból, mely szemében fénylett,
Midőn a hitvallást harsányan zúgta:
Erőt merített az utolsó útra.

Gyakran virrasztott fenn, égetve mécset
A mindennapi szűkes kenyér végett.
Nagy pergamen-lapokra az öreg
Másolgatá a régi szöveget,
Az ó szövetség örök tanait,
Az igét, a mely életre tanit,
Az élő forrást, amely buggyan frissen,
A misztérjumot, melynek neve: Isten!
De mert élte így telt, betűket vetve,
Uralkodott is a betű felette.
Rajongva gondolt, vissza-vissza vágyva,
Amaz irtó-setét, zordon világra,
Midőn Jehova volt földén a fáklya
S halállal lakolt, aki profanálta.

Midőn a holt betű volt élő törvény,
S nyomán agyonköveztetés tűz, örvény...
Midőn a máglya felsütött az égre,
S a bárd villámlott a főpap kezébe'!...

III.

E kopár, meddő szirtorom tövén
Elrejtve nyilt egy friss virág üdén.
Nevelte szellő- és patakmoraj,
Gyér verőfény és áldatlan talaj,
Apaszigor, nélkülözés, hő vágyak —
Harmat helytt dér a szomjazó virágnak!
S ez ellenséges, zord égalj alatt
Jób lánya teljes rózsává fakadt;
Romlatlan és ép — csodatünemény,
Bűvös összhangban az erő s a fény.
Szépsége fönség, mozdulata báj
És ritmus — s mint alkonyi rónatáj
Mélázni hivó lágy ezüst harangja
Oly dallamos, ha szól, beszéde, hangja.
S a mit mond — okos; s amit gondol — szép:
Színes pillangó, mely szárnyit bontja szét
Fensik tavának kék tükre felett...
És szemei?... Ó ezek a szemek!...
Ha száz esztendeig folyton halászom,
Nem jő horogra szó, kimagyaráznom
E bódító szempár költészetét;
De megfejtésül mondok egy regét:
A mélység éje s a nap delelőn

Egymásra néztek sovár epedőn,
Együvé vágytak, egymásra találtak,
Eggyé olvadtak, többé el se váltak,
S a találós mese megfejtve szépen
Ott lángolt Mirjám fekete szemében! —

Testét a parlag — lelkét a magány
Dajkálta — hű dajka, kinek dalán
Zsongásnak indul sok titkos erő
S a képzelet szárnya merészbbre nő.
Sárgult foszlányról mohón, egymaga
Tanúlt betűzni, titkon, éjszaka
És csonka könyvből lopva ellesett
Egy szót, egy dalt, mondást, történetet:
Fukar morzsát az eszmék asztalárul
Sovár lelkének gyönyöreül, tápul.
Ó mert szomjas volt e lélek! Szomjazott
Tudást, megismerést, változatot;
A köznapi létből megszökni vágyott
És alkotott magának egy új világot,
A mely szebb volt, dúsabb, tisztább, merészebb,
Sejtelem félig és félig költészet! . . .
S egyszer egy régi könyv akadt kezébe,
Teljes — csupán a cimlapja letépve —
Ebben lelé a legszebb dolgokat,
— Mi kár, hogy szerzője rejtve maradt! —
Olvasta folyton, százszor éven át,
Mint valami bájos melódiát,
Melyet ismétlünk únosuntalan,
Mert szivünk lelkünk vele telve van:

Olvasta és *magára szabta* mind
Az alakokat sorra, egyenkint:
Ma Julia volt Romeo ölében
És holnap Dezdemon', a szerencsétlen!
Majd lady Macbeth vérfolttal kezén;
Cordélia ma — holnap Imogén . . .
És hogyha egy-egy falusi ripők
Otromba bókkal kerülgette őt,
Zubolyra gondolt és Titániára . . .
— Ilyen volt Mirjám, a vén Jób leánya.

IV.

Langy őszi est. A nyárfa lombja rezdűl,
Már búcsúzik a fecske az eresztűl,
Hajnalra, hajnalra kihűl a fészke,
Dalos kis fecském, vajon visszatérsz-e?
Kis nádas háznak ablaka világit,
A rezgő nyárra hinti fénysugárit,
Nyárfa lombját színaranyra festi,
Az éjszakát messze bederengi.

V.

Galambősz fejét tenyerébe hajtva,
Ül a vén Jób — mélyen elborongva
Előtte sárga pergamen-levelek,
Toll, kalamáris — nem boldogul velek.

Meg-megragadja, vezetné a tollat,
Ó de betűi ma mind összefolynak;
Nyilván nehéz köd van ereszkedőbe',
Nehéz a feje is — vén sas, előre!
S a toll hegyét ismét mélyen bemártja,
Lelkéhe' találó fejezet várja
Serény kezét ma... Mózes: kettő,
A fejezet meg harminckettő,
Üssétek fel és olvassátok
Odahaza a bibliátok!
Az aranyborjú rút bálványozása
S Mózes haragja, nagy elbúsulása
Gyémántszögekkel van ottan kiverve
(Az volt ám költő, ki azt énekelte!)

„... És Józsue szólott: — Mesterem, hallga!
A táborból hangzik diadal hangja. —
S felelt a mester: — Fiam, te tévedsz,
Nem diadal, s nem legyőzetés ez;
Más hangok azok alant a hegy tövén:
Éneklés, ujongás szavát hallom én!...“
S csodálatos, hogy írja ezeket,
Fülei egyre zúgnak, csengenek,
Mintha — mely hangzott ezredek előtt,
Most ugyanaz a hang ütné meg őt:
Sajátos zűrös-zajos-rialom...
Megáll, figyel... Ah, csalódott nagyon!
Nem szellem szárnyin szálló hangzatok
Nem szellemhangok, miket hall, azok:

Vándorszinészek korcsmaszín alatt
Üték fel szellős birodalmukat.
S a falu népe, kitől csak telik,
Most ott van s tapssal adózik nekik,
Tenyér izzad s patakba foly a köny —
Muzsának látni azt, édes öröm!
E zaj zavarta meg az öreget,
De tolla ismét csak tovább pereg,
Pereg, perceg, meg újra meg-megáll —
Nyugtot ma lelke sehogyse talál.
A zene hallgat. De helyébe jőnek
Kisértetei lezajlott időnek
És gyötrik az aggot, zaklatva őt,
— Ó minek is vannak a régi idők! . . .

VI.

Három szép fia volt s elragadá —
Az élet — az élet, nem a halál!
Sőt ki halállal halt a három közül,
Annak az egynek örvendhet egyedül.
A harc, a kor, a lég, egy új idő,
Mely lábujjhegyen, halk tipegve jő
És áramát nem érzzük, csak ha már
Hullámitól reng az egész határ,
Az újkor, mely multak nyakára hág,
Molochként elnyelte három fiát!
Se hit, se cél, se eszme, se szokás:
Apa s fiú közt nincs közös vonás.

S a szent kapcsot, mely mindent áthidal
Engesztelő, meleg sugárival,
A vér s szív kapcsát széttépte maga
Vas gőgjében a törhetlen apa!

Ajánlta gyermekét ég oltalmába
S kitaszítá a rengeteg világba.
Még tizenhárom éves volt csupán,
De így kivánja ősi hagyomány.
Soká nem érkezett felőle hír,
De egyszer — lám a gyermek mégis ír!
„Apám e földön egy van, a mi szép,
A mi magasztos és dicső: *a gép!*“
És apja válasza sem volt tétova:
Pergamenlapon egy szó csak: *Jehova!* —
S jött újra üzenet: „Tünik a vadon!
Misszuri mentén a síneket rakom,
Őserdőt irtok, sziklát döngetek,
Vezényszavamra rést nyit a rengeteg,
Az égbolt sátram, ágyam az avar
S lesből az indián fel-felzavar,
Hallom a sakált üvöltni az éjben,
És amuletted, ó apám, még épen.“ —

Aztán se hang, se hír. — Multak az évek,
Új sarj izmosult s kidőltek a vének.
Már senki sem gondolt ősz Jób fiára,
S egyszer betoppan szülő falujába.
Jött kiserettel, mint fejdelmek járnak.
Se szeri, se száma dús hintajának,

Szerecsen a bakon s tenger szolgahad
Kik elől-hátúl körötte rajzanak,
Csillog és villog az egyenruhájok —
Ilyet a falu még sohase látott!

S a nádviskó előtt, körül, megett
Megálltak és ellepték a gyepet.
Az úr szép, délceg, daliás alak,
(Arcát pörzsölte a délövi nap)
Rengő hintóból, mint könnyü pehelyt,
Gyermeteg arcú, bájos nőt emelt,
S az agg felé vezette, a ki várva
Karjait már-már ölelésre tárta
S egyszerre visszahökken... sápad... reszket!...
A nő keblén meglátva a — *keresztet!*
„Hitehagyott! sírt föl vadul, szilajon,
Hitehagyott! te nem vagy az én fiam!
Küszöböm átlépni nem fogod soha,
Akként irgalmazzon nekem Jehova!“

VII.

Kinos emlékek és — súlyuk alatt
Kigyúl lelkében a régi harag,
És megujul a fájó, régi seb
S vérzik ma úgy, mint akkor vérezett.
Tenyerébe csuklik, hanyatlik feje,
Viszi, ragadja az emlékezete. —
Ah volt neki, volt ... Ó az a másik ...

Még most is látja gyermekvonásit,
Lángész, mely isten homlokából pattan —
S az is eltévedt a nagy sivatagban.
Kutatta istent kőbe és növénybe',
Ah, ifjuságát oda adta érte!
S mikor a tudás fényfokára hágott,
Mindent talált — csak istent nem talált ott!
Nevét a hír felkapta s ott ragyog
Azok között, kik örökké nagyok,
Tudós és bölcs... egy új biblia!
Hiába mind! már az sem a fia!

És lassan, lopva — ritka vendég nála —
És könny oson le vén Jób szakállára.
Csak Isten a tudója, hogyan támadt —
Szólott e könyv legkisebbik fiának:
Azt nem űzé el világrengetegbe,
Három közül legjobban azt szerette.
Virgonc fiú volt, csupa merő élet,
Szakasztott mása édes szülejének,
Csintalan, víg és takaros gyerek,
Kit mindenki szid s mindenki szeret,
S tizenöt éves alig mult, alig...
S im egyszer a világ felkavarodik:
Trónok inognak, ó-bástyák ledülnek,
Szuronyt szegeznek, kaszát köszörülnek,
Vért izzad a fű, vérben kél a reggel,
S a gyerek elment — önként a sereggel,

A puskatust nem birta gyönge válla,
Hát akasztottak dobot a nyakába,
Dobolva — úgy ment csatáról csatára —
Amíg egy golyó szíven nem találta...

VIII.

Fogytán a gyertya, elaludni készül,
Hamvas üszkétül a ház elsötétül,
És mikor a vén Jób fölemelkedik,
A ház árnyékkal még jobban megtelik,
— Mirjám! — susog — én édes gyermekem!
Mind elhagyott — csak egyedül te nem!
Virrasszon ágyadnál angyalsereg,
Gabriel, Rafáel őrizzenek
S riassza vértes, hatvanezer,
Tőled az éji rémeket el,
Rémet, lidércet, rossz látományt,
S óvja, fedezze a drága leányt!

Szítja a lángot elevenebb fényre
S benyit a hajlék benső rejtekébe,
A hol Mirjám, mint holdfény virágágyon,
Éjente nyugszik patyolat-párnákon,
Egy tulvilági szendergő szobor...
S az ágy bontatlan és — Mirjám sehol.

De ágya előtt a kis asztalon,
Kuszált vonások egy fehér lapon.

Mirjám irása s hol összefolya,
Még látszik rajta a könyek nyoma...
Kuszált vonások... zavaros beszéd...
(Biz elvesztette az a lány eszét!)
Apai átok... életcél... nem késhet...
Ragadja, vonja, hivja a művészet:
Denique, hogy sorsán nagyot lökött —
S a vándor társasággal megszökött!

IX.

Mint vad, mikor a vadász csője durran,
S fölötte a halálos ón elsurran,
A mely horzsolja csak, de nem talál.
S a vad egy percre megszédül, zihál...
Kábultan néz, neszel... s aztán hirtelen
Szilaj szökéssel meg' talpon terem
S vadásszal, vésszel újra szembe száll:
Úgy Jób. — Tétováz... inog... Homály,
Valami hályog... nyomasztó setét
Összezavarja szegény vén fejét.
Feljajdulna — olyan nyilalást érez,
De nem találhat hangot érzelméhez,
Végre kitör belőle: „Hát ez is?...
A legutolsó... Mirjám!... ah te is!..."
Aztán zokogni kezd keservesen,
S a lányt siratja, nem magát.. nem..nem. —
De mikor az első rohamnak vége,
Már összetörte: nincs több bálványképe,

Se fia, se lánya, se rokona:
Ura van csupán, egy — a Jehova!

Föltépi az ónos, keskeny ablakot
— Az égen csak egy-két csillagláng ragyog —
És föltekint és ki az éjszakába,
Mely sűrü, komor gyászt öltött magára;
S mikéntha mind a seregek urának
Minden seregei ott állanának
S szavára figyelne a föld s az ég,
Hogy ő hitében nem ingadozék,
De szilárd maradt, percre föl nem lázadt,
Hangon, mely megreszketteté a házat,
Elnyujtva hosszan, fúlva zokogásba,
Belekiált a sivár éjszakába:
„Adonáj, te adtad s te elvevéd,
Tied az élet s a halál tiéd! . . .“

AZ ANDRÁSSY-UTON.

A keskeny utcák, szűk sikátorok,
Hol andalogtam szebb napokba' régen
A melyek látták ifjú dőreségem
Eltüntek mind — alig maradt nyomok.

Ahol bizalmas ablakok alatt
Féléjszakákon lestem egy-egy árnyat,
Erkélyes, tornyos büszke palotáknak
Pompája állja el az utakat.

Szent helyeimet mind elfalaztátok!
Az első édes találkozó helyet!
S mint sirból künrekedt kisértetek —
Ugy bolygok itten s haza nem találok.

Puhatolódzom . . . a márvány megett
Hol csendült ifjan itt az első ének?
Isten bocsássa meg tinéktek
A pusztítást, mit véghez vittetek!

INFLUENZA.

A háztetőkön vékony hólepel,
És fenn az égbolt kénkősárga.
Ködraj lepi a mélységeket el,
S harántan dül a füstnek árnya.
Az ágyból nézem, lázba', betegen
A ködöt gyülni, foszladozni, menni . . .
Zsongó aléltság kéjét érezem,
És nem fáj semmi.

Egy varju gubbaszt ott magányosan
Mint egy fakir — kémény tövébe,
Zsákmányra les, pompás szimatja van.
S kitekint a szürke semmiségbe.
Én most nem láthatok zsákmány után,
Nekem a zsákmány, kincs, kenyér ma semmi —
Egy vágyam van, egy óhajom csupán:
Pihenni, csak pihenni.

Ide-oda himbál a vasfonal,
A város villamos abroncsa.
Alkonyodik. A messze zaj kihal
S várom, hogy fényét ezer lámpa ontsa.
Ah holnap! . . . Mit hozhat a holnap nekem? —
Majd zúdul a hajsza, tombol az ár,
S én ismét ott állok régi helyemen —
Egy kopott, fakó madár.

MADONNA.

Hord mindenikünk szívében egy képet,
Egy nőről, ki minden nőnél fehérebb.

Egy földi asszonyt, ki bár nincsen szárnya,
De makulátlan, foltja sincs, se árnya.

Ki tűrve tűr és nincsen egy jaja,
Kinek a neved végső sóhaja. —

Az a kit én szivemben őrizek,
Tanuja magam, hogy élt, létezett:

Orvúl a lelkét lopta belém
S e lélek szenved s szenvedek én

Elkárhozva földön, el — az égben,
Egy bolyongó átok a mindenségben:

Áldom a szívet, mely világra hozott,
Engem — az élő kárhozatot.

Zsidó asszony volt az édes anyám,
Máriának hívták e földi tanyán.

Én a fia vagyok, szegény útvesztett,
És roskadozva hordom a keresztet . . .

ARANY SZOBRÁNÁL.

(Mikor leleplezték.)

Fenn ül magános talapzaton
S alatta mélyen a tömeg,
A nyüzsgő-mozgó embervadon,
A boldog ismeretlenek.

Szerény és szégyellős volt éltiben
És szerepelni nem szokott,
Most is — úgy érzem — szivesen
Ott hagyná a talapzatot.

Nyugodj meg sorsodban, jó öreg,
Hogy pózolnod kell most odafenn,
Megszoknak lassan az emberek
És ügyet nem vet rád senkisem.

JÓKAI JUBILEUMA.

A te világodban
Minden oly szertelen:
Hőseid, meséid,
Gyülölet, szerelem.

S világodhoz talál
Ó mester, ez a nap,
Minőt kobzos nem ért
Még magyar ég alatt.

Oly Firduzi-mesés,
Oly szines, oly meleg!
Egy álom-regényből
Egy álom fejezet.

MEGHOLT KÖLTŐNEK.

Megholt költőnek lenni szép dolog,
A jó szerencse neki mosolyog,
Van hűvös, árnyas, csöndes otthona,
Hol nyugtát meg nem bolygatják soha,
Van bűvös vánkos a feje alatt,
Mely szétrebbenti mind a gondokat
És elringatja mind a szenvedélyt,
Mely zaklatá míg élt, küzdött, remélt.

Megholt költőnek ... boldog állapot! ...
Fejére tűznek napot, csillagot,
A hír szivárvány-hídján visz nyoma,
S el nem nyövi a cipőit soha.
A pályatárs a versenyről lemond,
Holtakkal versenyezni nem bolond!
S a kritikus epéjét lenyeli —
Divatnak hódol s udvarol neki.

Ó holt költő! ki alszol odalent,
Salaktól tiszta és hibától ment,
Könyörögj értünk szegényekért,
Kik itt rágcsáljuk a száraz babért,
Küzdünk, vesződünk áldatlan tusán,
Futunk elképzelt fantomok után:
Lenézett népség, láncravert titánok,
Egyébként pedig — született cigányok.

CZOBOR ERZSIKE.

Galamb a galambhoz, fecske a fecskéhez,
Levelek szállongnak Czobor Erzsikéhez.
Árvavár urától —
Jönnek a levelek édes mátkájától.

Mindegyik így kezdi: „Istenemtől kérem
Találjon levelem friss, jó egészségben.“
Mindegyik így végzi:
„Lelkemet utánad sovárgás emészti.

Csapd el édes, csapd el, az íródeákod,
Hadd látom már egyszer saját kézvonásod
Kéri ezer csókkal:
Magad írd a választ gömbölyű kacsóddal.“

Újra jön a levél: „Gróf Czobor Erzsébet!
Tábortüzek mellett gyötörnek kétségek:
Nem fogod megvetni,
Ki első szerelmét el tudta feledni?

Még ki sem sarjadzott holt hitvesem hantja,
Még alig kondult el a lélekharangja,
S maholnap új nászra
Már a hegedűs a vonóját gyantázza.

Csapd el édes, csapd el az íródeákod,
Hadd látom már egyszer saját kézvonásod,
Nyugtass meg egy szóddal,
De azt magad írd le gömbölyű kacsóddal."

...„Fogsz-e úgy szeretni mint ahogy én téged?
Tartogatsz-e nekem igazi hűséget,
Ha a haza gondja
Kis fészkünk nyugalmát váratlan megbontja?

Fogod-e szeretni két kicsi árvámat,
Ha gügyögő ajkkal szólítnak anyának?
Hírt kezedtől várok —
Csapd el édes, csapd el az íródeákod!"

Egyszer csak elmarad levele, postája.
Egyszer csak betoppan szerelmes mátkája,
Deli szép lovagja
S mint a pelyhet, könnyen az ölébe kapja.

Fűződik nyakába Czobor Erzsi, mint a
Tölgyfa sudarára kúszó szederinda.
Csókolja, öleli,
Töredelmes szóval ímigyen kérleli:

„Irtam volna neked, drága jó uramnak,
Jaj, de mikor írni sohse tanítottak!
Irni — betűt vetni:
Nem tudok én, rózsám — egyedűl szeretni!“

Ringatja Thurzó György térdin feleségét,
Ketten fogják meg a makrancos toll végét,
Kedvét csókkal szítja —
Édes első betű, a mire tanítja!

LEGENDA.

GRÓF ANDRÁSSY GYULA HALÁLÁRA.

Babérfa árnya, tenger kékje
Volt legutolsó menedéke,
De sós hullám, tüze a napnak
Új ifjuságot nem adhatnak,
És ifjuság nélkül az élet
Nem kellett az agg leventének!
Aludni ment, de éjnek árnya
Nem borul rá a daliára,
Legendák hőse lesz belőle,
Kisugárzó örök időkre.

Sötét foszlányt tűz árbocára
A Quarnero edzett halásza
S elrévedez az új regén,
Mely feltünt képzelme egén.
Elmondja éjnek, el a habnak
Hirét, nevét a nagy magyarnak,
És hab locsogja, szél elkapja,
Oceán oceánnak adja,
Regéből dal lesz, dalból álom,
És álmodják egész világon!

ACCIPE FERRUM.

A jelt! A jelt! Rómának népe!
Tiéd a látvány és tiéd a jog.
. . . Előttem a legyőzött képe
Véresen, csonkán imbolyog.
Felzúg a Circus, mint egy tábor:
Akad még elég gladiátor,
— Accipe ferrum!

Vergődöm én is. Piros vérem
Szintén ömöl a Circus fövenyén
S a végcsapást enmagam kérem
A dicsőség bolondja én!
Lesem a szót, mely végre véget
Vessen nyomornak, vergődésnek:
— Accipe ferrum!

Hatalmas vágy szólított síkra
S szilaj erő mérkőzni ösztökélt,
De széthullt mint a rózsa szirma,
Mi bennem nagyratörve élt.
Minek folytatni meddő harcot?
Adós fizess! — Fizesd a sarcot!
— Accipe ferrum!

Karom tán birná — lelkem fáradt,
S szines-szinültig undorral tele,
Tömegnek, tapsnak, arénának
Örülni nem tudnék vele.
Olcsó a taps: egy élet — ára,
Lakolj, ha föltevéd kockára:
— Accipe ferrum!

Ó nézd, a csőcseléket, nézzed!
Reád szegződik s várva-vár csodát!
Valami nagyot és merészet,
Mi csattanós finálét ád.
De majd csalódva hátat fordít.
Hallod a zajt? . . . A tömeg ordít:
— Accipe ferrum!

AZ ANYASZÍV.

(Ó-francia-dal.)

Egyszer egy legény az eszét vesztette,
— Hallga csak, hallga! —
Egyszer egy legény az eszét vesztette,
Szeretett egy asszonyt, de az nem szerette.

Küldte az asszony: Menj, öld meg anyádat,
— Hallga csak, hallga! —
Küldte az asszony: Menj, öld meg anyádat
És hozd el a szivét ölbéli kutyámnak.

Ráállt a legény, hazament... megtette...
— Hallga csak, hallga! —
Ráállt a legény, hazament... megtette...
Megölte az anyját s a szivét kivette.

Hát a mint vinné futva, iramodva,
— Hallga csak, hallga! —
Hát a mint vinné futva, iramodva,
Felbukik és a szív elgurul a porba.

És a mint gurul.. egyszer csak fennszóval
— Hallga csak, hallga! —
És a mint gurul.. egyszer csak fennszóval
Im hallja a legény, hogy a szív megszólal.

Megszólal a szív, sírva panaszosan
— Hallga csak, hallga! —
Megszólal a szív, sírva panaszosan:
„Jaj! — Nem ütötted meg magadat, fiam!“

MEGHALT A CÁR.

És száll a hír: Betölt a végzet,
A fehér cár lett még fehérebb,
Agyagból volt a kolossz lába,
Beléomlott az éjszakába.

„Atyuskának meghalni tetszett!“
Mond a kozák, a viharedzett,
És sarkantyút ad a lovának —
„Ki parancsolhat atyuskának?

Hol lókötő a lasszót veti,
A déli kör is emlegeti,
Kivert zsidók ... térdük megrendül
Ott is, távol — a félelemtül.

S a hír a föld kérgét áthatja,
Hol ólmot fejt a cárok rabja.
„Sorsunkon — szól a rab — nem másit:
Egyik cár megy és jő a másik.“

STRÓFÁK.

Dalolva mentem fel a hegynek,
De lefelé mogorván ballagok,
Mihaszna, hogy az út egyengetettebb,
Ha nem oly szépek már a csillagok!
Még nyilik rózsa az utam mentében,
De szine már nem oly kápráztató,
Mint volt az ifju mámor idejében...
Ó rózsakor, te gyorsan szárnyaló!

Köröttem nyüzsg a vadhullámos élet
És szilaj sodra engem is ragad,
De a mit zúg, nem diadalmi ének,
Melyből új harcra új ösztön fakad.
Kifáradt harcos! nézz a semmiségbe
És alkudjál meg — megalkudni jó!
Az okos mindent elfogad cserébe,
Mert minden, minden csak illuzió!...

EPITAPHIUM.

Ki anyja keblén porlad itt,
Ne higyjétek, hogy álmodik;
Oly súlyosan nem büntet ég,
Hogy lenn is legyen álma még.

Mélázó ábránd embere:
Költő volt s lant a hangszere,
Álmak honán korlátlan ur —
Most aluszik a trobadour.

Mikor egy árva szál babér
A szívnek kincsekkel felér,
Tavasz van — dal s vágy oly meleg:
Virágért hiába epedt.

S mikorra felkapta nevét
A hír s termett babér elég:

Szivét dér lepte — őszre járt,
Tapsban üdvöt már nem talált.

Sőt jobban fájt a taps talán
Mint a mellőzés hajdanán!
Most egy neki — ő célhoz ért:
Akár bogáncs, akár babér!

TÜZEK.

Ismeritek a vidám rőzselángot
S ropogását a vályog-tüzhelyen?
A nyilt arcokat, a nyájas világot.
Hol tréfa és dal önként megterem?
Recsegő gallytól, pattogó szilánktól
Lestem el egykor a dal ütemét,
Hol az a tűz? Mi lett a rőzselángból?
Nekem elhamvadt — talán másnak ég.

S hova lett, a ki játszva élesztgette
Kis tarka kötênnyel, a gyermekleány?
És hova tünt a fiú méla kedve,
Ki ott lebzselt a leány oldalán?
Együtt dobáltuk a háncsot a tűzre,
A redveset úgy mint a nyirkosat,
És találgattuk, boldog álmot fűzve,
Hogy a siró fa vajjon kit sirat?

Szálló időnek suhogó fövénye —
Minek bolygatni, a mit betemet?
A rőzselángra más tüzek jövének.
Emésztőbb láng ragadta lelkemet

Hirért lobogni — istenem, mi dőre!
Az igazságért — ó mily elfogult!
S mig örök lázban törtettem előre,
Hajam megszürkült, lelkem elborult.

Az én mezőmön nem értek kalászok,
Az én aratásom egy marék virág,
Az én gyönyöröm az álomlátások,
Az én világom egy álomvilág. —
Kialvó lángok pernyéje szitálva,
Szürkén, szomorún, csak esik, esik, —
Félek, hogy álmaim összezilálja,
S elhagynak, mire beesteledik.

Hideg van... Fázom... Friss szenet a tűzre!
Gyilkos melegét hadd fújja reám,
Mint macska teszi a madarat űzve,
A kit felvert gyanútlan éjszakán.
Ó milyen tűz ez! Mi más, mint a régi!
Nem erdőn termett, a mélység dobta ki:
Világforrongás volt az anyja néki
És forradalmak az ő fiai.

Hogy zúg, hogy dohog, hogy kattog, hogy lármáz
Hogy mormol veszekszik a kürtő alatt!
Mintha rab démonok az ajtót ráznák,
Hogy börtönükből szabaduljanak.

Haragvó isten! Mi lesz a világból,
Ha egyszer a kőszén öntudatra jut,
S a buta rög megindul magától,
S a sistergő katlan majd egyszer kifut.

Ha összeomlik mindaz, a mi korhadt,
Mi évezredek véres bálványa volt,
És oduikból elővánszorognak
A rászedett, a megcsalt milliók...
Látom mozdulni — látom keveredni —
Egy új Marseillaise gyujtó hanginál,
Az ócska tetőkbe üszköket vetni,
Míg az utolsó is véres lángban áll!

— S amig lelkemmel káprázatok játsznak,
S jövendő tüzek délibábja von,
A melyek távol ég alján cikáznak —
Valamikor — beomlott siromon:
Itt ülök némán, magamba rogyva,
Míg száll az óra mint egy pillanat,
És félig ébren és félig álomba'
Piszkálgatom a húnyó parazsat.

A SPHYNX.

Feje fölött az izzó sárga ég,
Köröskörül magány és messzeség.
Lábainál a rőt, sivár homok,
Sehol se élet-, se halálnyomok,
— Im, ez a sphynx.

Kőarcán közöny a néma lepel,
Kőszeme nem kérdez és nem felel,
Kőkeblét hiába kendőzgeti
A hajnal, az alkony — mindegy neki,
Mert ő a sphynx.

Évezredek mentek fölötte el,
Ő lomhán gunnyaszt. Szót se érdemel!
Mindössze annyi történt azalatt,
Hogy nőtt a föveny egy pár vonalat.
— Nem méri a sphynx.

S jőnek utána új évezredek,
Mi lesz? Mi lenne? A homok pereg.
Ma még csak köldökéig ér neki,
Egykor majd egészen betemeti.
— Mit bántja a sphynx!

TARTALOM.

